

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI**

**AYVALIK EVLERİNİN MEKAN DİZİMİ METODU İLE
ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FATMA ARZU TİBET

BALIKESİR, MAYIS - 2013

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI**

**AYVALIK EVLERİNİN MEKAN DİZİMİ METODU İLE
ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FATMA ARZU TİBET

BALIKESİR, MAYIS - 2013

KABUL VE ONAY SAYFASI

Fatma Arzu TİBET tarafından hazırlanan “**AYVALIK EVLERİNİN MEKAN DİZİMİ METODU İLE ANALİZİ**” adlı tez çalışmasının savunma sınavı 21.05.2013 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

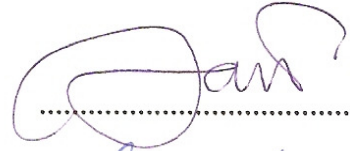

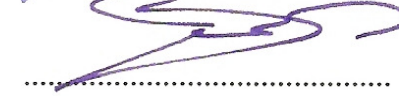
Jüri Üyeleri

İmza

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Yasemin İnce Güney

Üye
Prof. Dr. Ayşe Sema Kubat

Üye
Doç. Dr. Berrin Akgün Yüksekli

.....

.....

.....

Jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş olan bu tez BAÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunca onanmıştır.

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. Hilmi NAMLI

.....

ÖZET

AYVALIK EVLERİNİN MEKAN DİZİMİ METODU İLE İNCELENMESİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ
FATMA ARZU TİBET
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

(TEZ DANIŞMANI: YRD. DOÇ. DR. YASEMİN İNCE GÜNEY)

BALIKESİR, MAYIS - 2013

Bu çalışma XIX. ve XX. YY' da kültürel ve ekonomik açıdan tarihsel öneme sahip bir yerleşim olan Ayvalık'ta seçilen 20 adet konutun mekan dizimi yöntemi ile incelenmesini kapsar. Bu konutları oluşturan bölümleri mekan dizimi yöntemi ile inceleyerek, elde edilen verileri sosyal yaşam ile ilişkilendirip bu oluşumun altında yatan sosyal nedenlerin ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Tezin giriş bölümünde Ayvalık coğrafyası ve Ayvalık'ın ilk yerleşimlerinden başlayarak XX. YY' a kadar olan tarihi süreç anlatılır. Araştırmanın ikinci bölümü literatür taramasıdır. Bu bölümde Ayvalık ile ilgili çalışmalar ve konut alanında mekan dizimi yöntemi kullanılarak yapılan çalışmalar taranmış ve buradan elde edilen veriler sunulmuştur. Metodolojiyi anlatan tezin üçüncü bölümünde araştırmada kullanılan konutlar tanıtılmış, tarihsel yorumsal yöntem ve mekan dizimi metodu anlatılmıştır.

Tezin dördüncü bölümü, incelenen 20 Ayvalık konutu ile ilgili yapılan mekansal analizleri sunmaktadır. Yapılan bu analizlerin sonuçları tezin beşinci bölümünde değerlendirilmiştir. Bunun sonucunda evler dört gruba ayrılmış, bu gruplar arasındaki analiz bulgularının benzerlikleri ve farklılıkları ortaya konulmuştur.

Sonuç bölümünde incelenen 20 adet XIX. ve XX. YY'a ait Ayvalık konutlarının analiz bulguları, dönemin sosyal yaşamı ile ilişkilendirilmiştir. Konuttaki mekanların kullanımında, komşuluk ilişkilerinin, kadının evdeki mahremiyetinin ve sosyal yaşamın etkisi hakkında yorumlar getirilmiştir.

ANAHTAR KELİMELEER: Ayvalık, konut, mekan dizimi yöntemi,

ABSTRACT

EXAMINATION OF TRADITIONAL AYVALIK HOUSES WITH SPACE SYNTAX METHODOLOGY

MSC THESIS

FATMA ARZU TIBET

**BALIKESIR UNIVERSITY INSTITUTE OF SCIENCE
ARCHITECTURE**

(SUPERVISOR: ASSIST. PROF. DR. YASEMİN İNCE GÜNEY)

BALIKESİR, MAY 2013

This study presents the results of investigation of Ayvalık Houses dating from XIXth and XXth century. The aim is to indicate the underlying social causes related to social life by examining the spatial organization of the selected Ayvalık houses utilizing Space Syntax methodology.

In total there are six chapters in this thesis. In the first chapter, after introducing the topic of the thesis, the context of the study, i.e. the geography and history of Ayvalık from the first settlements to XXth century are described. The second chapter, the literature review, presents an overview of the earlier studies related to Ayvalık and space syntax methodology. The next chapter describes the selected twenty Ayvalık Houses and describes the methodology used in the study, including historical interpretive and space syntax methods. The various softwares used in space syntax methodology including the Depthmap program used in this thesis are also presented in this chapter. The fourth chapter presents the results of the three different analyses of the selected houses: formal, accessibility and visibility analyses. Accordingly, the houses divided into four groups and similarities and differences between groups were evaluated. The results of this analysis are evaluated in the fifth chapter in relation to social life of Ayvalık during the examined period. The conclusion presents an overview of the study, summarizing the results of analysis for selected twenty Ayvalık Houses, from the period of XIXth and XXth century.

KEYWORDS: Ayvalık, houses, space syntax, depthmap

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
SEMBOL LİSTESİ	viii
ÖNSÖZ.....	ix
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Ayvalık Coğrafyası.....	2
1.2 Ayvalık Tarihçesi	3
1.2.1 İlk Yerleşimler	4
1.2.2 Kuruluşundan XIX. YY' a kadar Ayvalık.....	4
1.2.3 XIX. ve XX. YY' da Ayvalık.....	7
2. LİTERATÜR TARAMASI	13
2.1 Ayvalık ile İlgili Çalışmalar	13
2.2 Mekan Dizimi Metodu Kullanılarak Yapılan Konut Çalışmaları	18
3. METODOLOJİ	27
3.1 Çalışılan Konutlar.....	27
3.2 Tarihsel Yorumsal Yöntem	29
3.3 Mekan Dizimi Yöntemi	29
3.3.1 Mekan Dizimi Teorisi.....	30
3.3.2 Mekan Dizimi Metodolojisi.....	32
3.3.3 Mekan Dizimi Yönteminde Kullanılan Kavramlar	36
3.3.4 Mekan Dizimi Yönteminde Kullanılan Yazılımlar	39
4. AYVALIK KONUTLARI VE MEKANSAL ANALİZLER.....	44
4.1 Formal Analizler.....	44
4.2 Geçirgenlik Analizleri	51
Geçirgenlik Entegrasyon Anlizleri (ai).....	52
Geçirgenlik kontrol-edilebilirlik analizleri (a.contr)	60
4.3 Görünürlük Analizleri	67
Görsel Entegrasyon (v.i).....	67
Görsel Kontrol-edilebilirlik (v.contr)	76
4.4 Analizlerin genel değerlendirmesi.....	82
5. AYVALIK KONUTLARINDA SOSYAL VE MEKANSAL ETKİLEŞİM.....	87
6. SONUÇ	93
7. KAYNAKLAR.....	98
8. EKLER	104

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1.1 : Türkiye haritasında Balıkesir ili.....	2
Şekil 1.2 : Ayvalık ilçesi.....	3
Şekil 1.3 : Ayvalık ilçesinin uydu görüntüsü.....	3
Şekil 1.4 : Piri Reis kitabındaki bölgeye ait harita.....	5
Şekil 1.5 : 1923 Öncesi Ayvalık' a ait bir fotoğraf.....	11
Şekil 1.6 : Dr Mağmuminin gezdiği yerler.....	12
Şekil 2.1 : XX. YY da Ayvalık.....	13
Şekil 2.2 : XX. YY da Ayvalık limanı.....	13
Şekil 2.3 : Ayvalık' ta 1944 İTÜ çalışmasındaki bina cinsleri haritası.....	14
Şekil 2.4 : Ayvalık' ta 1944 İTÜ çalışmasındaki bina yaşları haritası.....	14
Şekil 2.5 : XX. YY da Ayvalık'taki sahilinden görünüş.....	16
Şekil 2.6 : XX. YY da Ayvalık'taki zeytinyağı fabrikası.....	16
Şekil 2.7 : Ayvalık' ta saatli cami (Agios Yannis).....	17
Şekil 2.8 : Ayvalık'ta eski tekel fabrikası (Agios Nikolaos).....	17
Şekil 2.9 : Ayvalık sokakları1.....	18
Şekil 2.10 : Ayvalık sokakları2.....	18
Şekil 2.11 : Geleneksel Türk evlerinin erişim grafikleri1.....	19
Şekil 2.12 : Geleneksel Türk evlerinin erişim grafikleri2.....	20
Şekil 2.13 : Üç farklı geometrideki Fransız evine ait mekânsal organizasyon örneği.....	21
Şekil 2.14 : Alaniçi köyünden seçilen, yola göre düzenlenmiş konutlar ve erişim grafikleri.....	22
Şekil 2.15 : Dağyolu köyünden seçilen, yola göre düzenlenmiş konutlar ve erişim grafikleri.....	22
Şekil 2.16 : Araştırmada incelenen 108 apartman dairesinin yıllara göre dağılımı.....	23
Şekil 2.17 : Ankara apartmanlarında 1950 ve 60 lı yıllardaki iki apartman dairesi.....	24
Şekil 2.18 : Ankara apartmanlarında yıllara göre sofanın küçülerek yerini koridorlara bırakması.....	24
Şekil 2.19 : Kayseri evlerinin geçişlilik analizleri	26
Şekil 2.20 : Kayseri evlerinin görünürlük analizleri	26
Şekil 3.1 : Çalışılan konutların yer aldığı mahalleler	27
Şekil 3.2 : Safranbolu ilçesi	32
Şekil 3.3 : Safranbolu evi	32
Şekil 3.4 : Basit bir mekan planı	32
Şekil 3.5 : Farklı mekanların erişim grafikleri.	33
Şekil 3.6 : Aynı formdaki yapının farklı mekanlara bölünmesiyle elde edilen erişim grafikleri.....	34
Şekil 3.7 : 1 Ralph Jester konutu, 2 Erişim Grafiği, 3 Life konutu, 4 Vigo Sunt konutu (Hillier, 2011).....	35
Şekil 3.8 : Ayvalık evlerinden 1 nolu evin erişim grafiği ve kat planları.....	36
Şekil 3.9 : Ayvalık evlerinden 1 nolu evin görünürlük analiz değerleri.....	37
Şekil 3.10 : İncelenen Ayvalık evlerinde 1 numaralı evin geçişlilik entegrasyonu analizi.....	37
Şekil 3.11 : İncelenen Ayvalık evlerinden 1 numaralı evin geçişlilik kontrol-edilebilirlik analizi.....	39

Şekil 3.12	: Axman yazılımı ile oluşturulmuş Londra'nın eksenel haritası....	39
Şekil 3.13	: Ajax yazılımının uygulanması.....	40
Şekil 3.14	: Noktasal derinlik değeri.....	40
Şekil 3.15	: Sokakların bütünleşme değeri.....	40
Şekil 3.16	: Bağlantı ve kavşakların bütünleşme değeri.....	41
Şekil 3.17	: Mekansal analiz.....	41
Şekil 3.18	: Depthmap analizinde planın dxf olarak içinde alınması, grid oluşturulması analiz için mekanların içlerinin doldurulması.....	38
Şekil 3.19	: Ayvalık evinin hazır ölçümü.....	42
Şekil 3.20	: Ayvalık evinin global ölçümü.....	42
Şekil 3.21	: Ayvalık evinde geçirgenlik analizinin kontrol-edilebilirlik ölçümü.....	43
Şekil 3.22	: Ayvalık evinde geçirgenlik analizlerinde entegrasyon ölçümü...	43
Şekil 4.1	: Ayvalık evlerinden A grubu plan tipine örnek.....	45
Şekil 4.2	: Ayvalık evlerinden D Grubu plan tipine örnek.....	46
Şekil 4.3	: İncelenen evlerden 9 numaralı ev 1.....	47
Şekil 4.4	: İncelenen evlerden 9 numaralı ev 2.....	47
Şekil 4.5	: A Grubu plan tipi örneği.....	48
Şekil 4.6	: B Grubu plan tipi örneği.....	49
Şekil 4.7	: C Grubu plan tipi örneği.....	50
Şekil 4.8	: D Grubu plan tipi örneği.....	51
Şekil 4.9	: A Grubu plan tipi evlerin a.i analizleri.....	53
Şekil 4.10	: B Grubu plan tipi evlerin a.i analizleri.....	55
Şekil 4.11	: C Grubu plan tipi evlerin a.i analizleri.....	57
Şekil 4.12	: D Grubu plan tipi evlerin a.i analizleri.....	58
Şekil 4.13	: A Grubu plan tipi evlerin a.contr analizleri.....	61
Şekil 4.14	: B Grubu plan tipi evlerin a.contr analizleri.....	62
Şekil 4.15	: C Grubu plan tipi evlerin a.contr analizleri.....	64
Şekil 4.16	: D Grubu plan tipi evlerin a.contr analizleri.....	66
Şekil 4.17	: A Grubu plan tipi evlerin v.i analizleri.....	69
Şekil 4.18	: B Grubu plan tipi evlerin v.i analizleri.....	72
Şekil 4.19	: C Grubu plan tipi evlerin v.i analizleri.....	73
Şekil 4.20	: D Grubu plan tipi evlerin v.i analizleri.....	75
Şekil 4.21	: A Grubu plan tipi evlerin v.contr analizleri.....	77
Şekil 4.22	: B Grubu plan tipi evlerin v.contr analizleri.....	79
Şekil 4.23	: C Grubu plan tipi evlerin v.contr analizleri.....	80
Şekil 4.24	: D Grubu plan tipi evlerin v.contr analizleri.....	81
Şekil 5.1	: Tek merdivenli ve tek girişli evlerin plan, görünüş, v.i analizi ..	87
Şekil 5.2	: Çift merdivenli ve çift girişli evlerin plan, ön cephe v.i analizi..	87
Şekil 5.3	: Giriş ile bağlantılı 8 numaralı eve ait merdivenin analizlerinde v.i ve v.contr değerlerinin farkı.....	88
Şekil 5.4	: Hol ile bağlantılı 8 numaralı evin ikinci merdiveninin v.i ve v.contr değerlerinin farkı	88
Şekil 5.5	: Yandan konumlu çift merdivenli evlerden 5 numaralı evin holünün v.i ve v.contr değerleri arasındaki fark.....	89
Şekil 5.6	: Ortadan konumlu tek merdivenli evlerde 12 numaralı evin holünün v.i ve v.contr değerleri arasındaki fark.....	89

Şekil 5.7	: Tek merdivenli 3 numaralı ev ile çift merdivenli 9 numaralı evin salonlarının vi analizlerinin karşılaştırılması.....	90
Şekil 5.8	: Tek merdivenli 3 numaralı ev ile çift merdivenli 9 numaralı evin salonlarının ait analizlerinin karşılaştırılması.....	90
Şekil 5.9	A grubu evlerde mutfak mekanının v.i ve v.contr analiz karşılaştırılması.....	91
Şekil 5.10	C grubu evlerde mutfak mekanının v.i ve v.contr analiz karşılaştırılması.....	91
Şekil 5.11	B grubu evlerde mutfak mekanının v.i ve v. contr analiz karşılaştırılması.....	91
Şekil 5.12	D grubu evlerde mutfak mekanının v.i ve v.contr analiz karşılaştırılması.....	91
Şekil 5.13	Evlerdeki banyo mekanlarının iki farklı ev planındaki v.i ve v.contr analiz değerlerinin karşılaştırılması.....	92

TABLO LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1.1 : Yıllara göre nüfus sayımı ve etnik dağılım.....	10
Tablo 3.1 : İncelenen Ayvalık evlerinden 1 numaralı evin görünürlük analiz değerleri.....	38
Tablo 4.1 : A Grubu plan tipi evlerin a.i analiz tablosu.....	54
Tablo 4.2 : B Grubu plan tipi evlerin a.i analiz tablosu.....	56
Tablo 4.3 : C Grubu plan tipi evlerin a.i analiz tablosu.....	57
Tablo 4.4 : D Grubu plan tipi evlerin a.i analiz tablosu.....	59
Tablo 4.5 : A Grubu plan tipi evlerin a.contr analiz tablosu.....	61
Tablo 4.6 : B Grubu plan tipi evlerin a.contr analiz tablosu.....	63
Tablo 4.7 : C Grubu plan tipi evlerin a.contr analiz tablosu.....	65
Tablo 4.8 : D Grubu plan tipi evlerin a.contr analiz tablosu.....	67
Tablo 4.9 : A Grubu plan tipi evlerin v.i analiz tablosu.....	68
Tablo 4.10 : B Grubu plan tipi evlerin v.i analiz tablosu.....	71
Tablo 4.11 : C Grubu plan tipi evlerin v.i analiz tablosu.....	73
Tablo 4.12 : D Grubu plan tipi evlerin v.i analiz tablosu.....	75
Tablo 4.13 : A Grubu plan tipi evlerin v.contr analiz tablosu.....	77
Tablo 4.14 : B Grubu plan tipi evlerin v.contr analiz tablosu.....	78
Tablo 4.15 : C Grubu plan tipi evlerin v.contr analiz tablosu.....	79
Tablo 4.16 : D Grubu plan tipi evlerin v.contr analiz tablosu.....	81
Tablo 6.1 : Gruplardaki evlerin a.i değerlerine göre mekan dizimleri..	94
Tablo 6.2 : Gruplardaki evlerin a.contr değerlerine göre mekan dizimleri..	94
Tablo 6.3 : Gruplardaki evlerin v.i değerlerine göre mekan dizimleri....	95
Tablo 6.4 : Gruplardaki evlerin v.contr değerlerine göre mekan dizimleri.	96

SEMBOL LİSTESİ

- v.i** : Görünürlük entegrasyonu
a.i : Geçirgenlik entegrasyonu
v.contr : Görünürlük kontrol-edilebilirlik
a.contr : Geçirgenlik kontrol-edilebilirlik
UCL : Universty College of London

ÖNSÖZ

Bu çalışma, Ege Kıyılarında tarihi kimliği ile öne çıkan yerleşimlerden biri olan Ayvalık'taki XIX. ve XX. yüzyıla ait konutlar ile ilgili mekan ve kültür arasındaki ilişkiye farklı bir yaklaşım ile bakmayı hedeflemiştir. Konu ile ilgili daha ileri düzeyde araştırmaların yapılabilmesine bir kapı açtığımı düşünerek ;

Mezun olduğum 1986 yılından sonra tekrar akademik ortama dönebileceğim konusunda bana yeni bir ufuk açan, beni cesaretlendiren Sayın Prof. Dr. Deniz Eren' e,

Bilimsel araştırma alanında bildiğim her şeyi azimle öğreten, çalışmamın her aşamasında bilgisini paylaşmaktan kaçınmayan, hayatımın dönüm noktası olarak nitelendirebileceğim bir sürecin kapılarını açan danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Yasemin İnce Güney' e,

Gösterdikleri hoşgörü ve yardımdan ötürü Sayın Erol Demir, Sayın Timur Ertekin ve Deltasarımdaki çalışma arkadaşlarıma,

Bu zorlu süreçte her zaman yanımda olan, sonsuz desteğini hep hissettiğim hayat arkadaşım Mimar Sinan Tibet' e,

Bana her zaman inanan ve güvenen sevgili anne, babam ve çocuklarım Sinem, Gözen ve Bilgehan' a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

1. GİRİŞ

Geleneksel kültürün en önemli yansımalarından biri olan geleneksel konutların, buldukları bölgelere, sosyal ve ekonomik durumlara göre farklılık gösterdikleri şüphesizdir. Son dönemlerde konut ve kültür arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar arasına, konutların şekillenmesinin altında yatan sosyal mantığı inceleyen "Mekan Dizimi" yöntemi de katılmıştır. *"Mekânsal organizasyonun en önemli anlamı kültürel farklılığı yansıtmasıdır, kültürel farklılığı algılamamızı sağlayan en önemli gösterge mekânsal düzenlemedir."* diyen Hillier ve arkadaşları bu cümle ile konut ve kültür arasındaki ilişkinin önemini vurgulamışlardır (Hillier, 2011).

Konut ve onu biçimlendiren kullanıcının sosyal ve kültürel yapısı arasında sıkı bir bağ vardır. Kullanıcı yaşadığı mekanları günlük yaşam tarzı, sosyal ilişkileri, ekonomik yapısı doğrultusunda şekillendirir. Mekan dizimi yöntemi kullandığı farklı yazılımlar ile bu ilişkileri matematiksel olarak analiz eder. Konutları oluşturan mekanları ve bunların konut içindeki yerlerini formal bir yaklaşımla analiz eden bu yöntemden elde edilen veriler, o döneme ait günlük yaşam ile ilişkilendirilerek bir takım sonuçlara ulaşılmaktadır. Geleneksel konutları mekan dizimi yöntemi ile inceleyen çalışmalar ülkemizde de gün geçtikçe artmaktadır.

Ayvalık ilçesi, Ege bölgesinde yer alan geçmişten gelen tarihi kültürünü ve tarihi kentsel dokusunu bugüne dek sürdürebilen ender yerleşim bölgelerimizden biridir. Ayvalık, ekonomik ve sosyal bakımdan en parlak dönemini yaşadığı XIX. ve XX. YY' a ait bilgileri konut ve kentsel yapılar yardımı ile günümüze kadar aktarabilmiştir. Ayvalık ile ilgili yapılan konut alanındaki sınırlı sayıda araştırma ve çalışmalar evlerin şekillenmesinin altında yatan sosyal nedenleri incelemekten çok evlerin fiziksel analizlerine aittir.

Bu çalışmanın amacı XIX. ve XX. YY Ayvalık konutlarının şekillenmesinin altında yatan sosyal yapıyı araştırmaktır. Bu nedenle XIX. ve XX. YY'a ait 20 adet ev seçilmiş, seçilen evler mekan dizimi yöntemi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda Ayvalık evleri 4 gruba ayrılmıştır. Ayvalık'ın o döneme ait ekonomik ve günlük yaşamı hakkında bilgiler, evlerin mekanlarının nasıl kullanıldığı hakkında ipuçları verse de bunları matematiksel bir yaklaşımla incelemek araştırmayı

daha somut bir hale dönüştürmüştür. İncelenen Ayvalık konutlarının analiz bulguları, döneme ait sosyal yaşam ile ilişkilendirilerek bir takım yorumlara gidilmiştir.

1.1 Ayvalık Coğrafyası

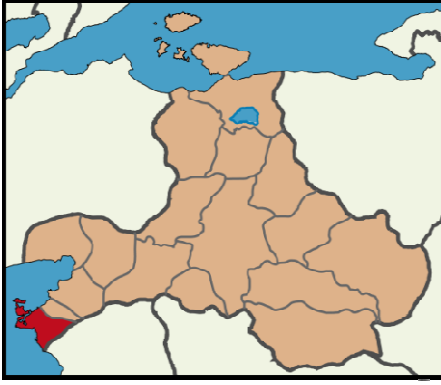
Ayvalık Ege denizinin kıyısında yer alan Balıkesir il sınırları içinde kalan bir yerleşim birimidir. İlçenin belediye il sınırları içindeki yüzölçümü 420 hektar, genel yüz ölçümü ise 25300 hektardır. (İ.T.Ü, 1964).

Konum olarak Midilli adasının karşısında yer alan Ayvalık'a bağlı irili ufaklı 22 ada bulunmaktadır. Ayvalık'ın kuzeyinde Burhaniye, kuzeydoğusunda Gömeç, batısında Ege denizi, güneyinde ise İzmir iline bağlı Dikili ve Bergama ilçeleri yer alır. Ayvalık kuzeyinde Bezirgan deresi, Gümüşlü yolu, güneyde Altınova güneybatıda Kaplan dağlarının oluşturduğu Sarımsak yarımadası, doğusunda Sazanlık deresi, Hisar ve Demirhan boğazları ile çevrilidir.

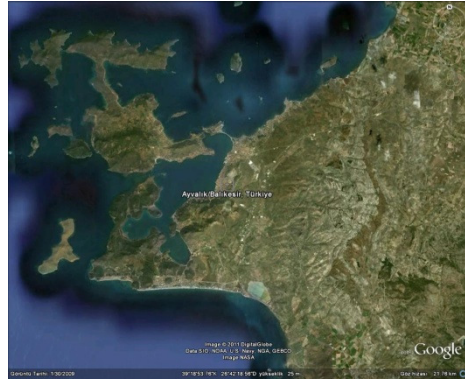

Şekil 1.1: Türkiye haritasında Balıkesir ili (wikipedia)

Ege denizinde Ayvalık'a ait 23 ada bulunmaktadır. Yerleşim genel olarak düzlük kesimlerde yoğunlaşmıştır. Ayvalık'ın çevresi, yükseltileri az olan tepelerle çevrilidir (Akın, 2007). Bu adaların en büyüğü Alibey adasıdır. Alibey adası Dolap boğazıyla Ayvalık'a bağlanmaktadır.

Şekil 1.2: Ayvalık İlçesi

Şekil 1.3 : Ayvalık uydu görüntüsü

Ayvalık ve Alibey adasını birbirine bağlayan Dolap boğazının üzerine yapılan yol ile Ayvalık kapalı bir liman haline gelmiştir. Ege Bölgesinin kendine has özelliği olan denize dik inen dağlardan dolayı Ayvalık ilçesi kıyı kesiminde de pek çok koy ve burun yer almaktadır. Ayvalık'ın yakın çevresinde bulunan Assos, Truva, Bergama, Edremit gibi önemli antik yerleşmeler kentin önemini gösterir. Edremit Ayvalık ilçesinin en önemli karasal bağlantısıdır (Uçar, Güney, 2007).

Ayvalık ilçesini en önemli bağlantı yolu doğusundan geçen E-24 karayoludur. Bu yol Ayvalık'ı Çanakkale ile bağlamakta ayrıca Edremit Kavşağından da Bursa ve İstanbul istikametinde yönlendirmektedir. Aynı karayolu güneye doğru inerek İzmir üzerinde Antalya'ya kadar devam etmektedir (İpek, 2003).

1.2 Ayvalık Tarihçesi

Ayvalık'ın adının nereden geldiğine dair farklı görüşler olsa da bu adın verilmiş sebebi kesin olarak bilinmemektedir. Ayvalık Yunan kaynaklarında Ayvali ya da Kydonie olarak geçmektedir. Yunan edebiyatı yazarlarından Fotis Kondoglou "*Vatanım Ayvalık*" isimli eserinde bölgede bulunan çok sayıda ayva ağaçlarından dolayı bu bölgeye Yunancada ayva anlamına gelen Kydonie denildiğini öne sürmüştür (Turan, 2008). Ancak bölgeyi ziyaret eden gezginlerden Gulliam Jouet 1818 tarihli notlarında bir tek yabancı ayva ağacına rastladığından söz etmektedir (Gönül, 2004). Bu nedenle Ayvalık adının ayva ağaçlarından geldiği pek kesin değildir, Ayvalık adına dair diğer bir görüş ise Ayvalıklılar Derneği başkanı Kukunora'ya aittir. Kukunora'ya göre Ayvalık adı bir midye türü olan ayvada'dan gelmiştir. Kukunora'nın yazdığı "*Eolya'nın başkenti Ayvalık*" (1972) adlı eserinde,

Ayvalık'a ilk yerleşenlerin Midilli'nin Kidonia köyünden olabilecekleri gibi Girit'in Kidonies bölgesinden de gelmiş olabilecekleri yönünde farklı görüşler ileri sürmüştür (Yorulmaz, 1998).

1.2.1 İlk Yerleşimler

Ege denizinde kıyı bulunan Ayvalık'ın çevresinde pek çok ada yer almaktadır. Prof. Dr. Ömer Özyiğit'e göre Kydonia, Ayvalık ve yakın çevresindeki 4 antik yerleşimden biridir. Bu antik yerleşimlerden günümüzde varlığını koruyan Nesos (Alibey adası) ve Kydonia (Ayvalık) dır. Özyiğit'e göre toprak üstünde herhangi bir kalıntı olmamasına rağmen yüzeyde bulunan çanak çömlek kalıntılarından Hellenistik (M.Ö. 330 - M.Ö. 30) ve Roma (M.Ö 30 – M.S.395) dönemlerine ait yerleşimler olduğu düşünülmektedir (Gönül, 2004). Ayvalık yerleşiminin Antik dönemde Midillilerin tarımsal bölgesi olup Midillilerin sahili konumunda olduğu bilinmektedir (Uçar, Güney, 2007).

Ayvalık'ın bugün yer aldığı bölgelerde bulunan kalıntılardan bu bölgenin büyük bir antik devir yerleşmesinin bir parçası olduğu anlaşılmaktadır. Ayvalık'ın kuzeydoğusunda yapılan çalışmalarda Bronz çağına ait kalıntıların ve Roma döneminden keramik parçalarının bulunması bu kesimde aslı bozulmuş bir koy olduğuna işaret etmektedir (İpek, 2003). Arıkan' a göre ise Antik çağda AyvalıkHekatonnessos (Apollon) adalarına serpilmiş Yunan kolonilerinde kurulmuş daha sonra şimdiki yerine taşınmıştır (Arıkan, 1998).

M.Ö. VIII. YY. da Yunan bölgesinden gelen ilk topluluklar Ayvalık'ın dört adasına yerleştiği ve buralarda kentler kurdukları bilinmektedir. Bu adalar Yumurta Adası, Çıplak (Chalkys) Ada , Maden (Pordoselene) Adası ve Cunda (Nessos) adasıdır (Akın, 2007).

1.2.2 Kuruluşundan XIX. YY' a kadar Ayvalık

Ayvalık kentinin kuruluşuna dair net bir bilgiye ulaşamamakta bu konuyla ilgili farklı görüşler ileri sürülmüştür. Yorgo Sakkari'ye göre Ayvalık'ın kuruluşu XVI.YY. sonu ve XVII.YY. başı gibi olsa da bu sağlam bir belgeye

dayandırılmamıştır. Sakkari yazdığı eserde şehrin korsan saldırılardan kaçmak isteyen çevre adalar ve Midilli adasından göç etmek zorunda kalan Hristiyanlar tarafından kurulduğunu belirtir (Turan, 2008). Ayvalık'a gelen göçmenlerin Kabakum, Eğribucak, Küçükköy yerleşimlerine daha sonra ise Ayvalık'a yerleştiği düşünülmektedir (Gönül, 2004).

Ayvalık'ın kuruluşuna ait diğer bir görüş ise Doğan Aka'ya aittir. Aka (1944), kente ilk gelenlerin İlk Kurşun tepesi eteklerine yerleşen Türkler olduğunu öne sürmüştür. Bu görüşe göre XV.YY.'ın birinci yarısında Türkler Ege denizinin Anadolu sahiline yerleşmiş bulunuyorlardı. Çanakkale'den sonra ikinci önemli üs olan Ayvalık limanı içindeki Alibey adasında bulunan birlikteki askerler şehri ilk kez limana hâkim bölge olan İsmet Paşa mahallesinde kurarlar. Yine Aka'ya göre Türkler kıyılara en yakın yer olan Midilli'yi işgal ettiler. Adayı işgal eden komutan Yeniceci Yakup idi. Yunan kaynaklarında Ayvalık'ın XVI.YY. sonu XVII.YY. başında Rumlar tarafından kurulduğu yazsa da limanı gören bir tepede Türk mahallesinin varlığı belirtilmiştir (Aka, 1944).

1462 yılında Fatih Sultan Mehmet'in Midilli'yi işgali sırasında Edremit körfezi üzerinden bugünkü Altınova'ya gelerek Midilli Adasına geçtiği söylenir; ancak Midilli'nin işgali sırasında Ayvalık'tan ya da Ayvalık limanından hiç söz edilmemiştir (İpek, 2003).

Şekil 1.4: Piri Reis kitabındaki bölgeye ait harita

Piri Reis 1513 de yazdığı kitabında (Şekil 1.4) Yund adaları ve sahillerinden detaylı olarak bahsetmişse de Ayvalık isimli bir yerleşimden söz etmemiştir (Piri Reis, 1973). Elimizdeki diğer bir kaynak olan Seyyid Nuh'un Atlasında da Yund adalarının varlığı gösterildiği halde Ayvalık adına rastlanılmamaktadır. Diğer bir haritada III. Ahmet dönemine, 1726 yılına ait bir Önasya haritasıdır. Bu haritada da Batı Anadolu'da bütün kıyı, şehir, kasaba ve kaleler gösterilmesine rağmen Ayvalık ile ilgili herhangi bir bilgi yoktur (Arıkan, 1988).

Araştırmalara göre Ayvalık yerleşimine ait ilk belge Karesi mufassal tapu-tahrir defterinin içindeki bir belgedir. Ayvalık Rumlarının memnuniyetinden söz edilen bu belge 30 Kasım 1772 tarihini taşımaktadır (Arıkan, 1988).

Ayvalık'ın tarihsel gelişiminde rol oynayan özerklik konusunda iki farklı görüş öne çıkmaktadır. Bunlardan birincisi Charles Elliot'a aittir. Elliot 1774 tarihli Küçük Kaynarca antlaşmasından sonra Ayvalık'ın bu özerklik belgesine sahip olduğunu söyler (Bayraktar, 2002).

Diğer bir görüş ise Arnold Toynbee' ye aittir. Bu görüşe göre özerklik belgesinin ve Ayvalık'a tanınan bu imtiyazlı durumun sebebi Papaz İkonomo'dur (Bayraktar, 2002). Ayvalık tarihinde önemli bir isim olan Papaz Yanni İkonomo ile Cezayirli Hasan Paşa'nın tanışması 1770 yılında olmuştur. Cezayirli Hasan Paşa Çeşme önlerinde 1770 yılında Osmanlı donanması komutanı olarak çarpışmaktaydı. Saldırılarından yara alan komutan Hasan Paşa Ayvalık'ta Papaz İkonomu'nun konuğu olur ve Ayvalık üzerinden Çanakkale'ye geçerek donanmaya katılır. İkonomo 1773 yılında o dönemin sadrazamı olan Cezayirli Hasan Paşa'dan bir özerklik belgesi alır (Gönül, 2004).

Özerklik belgesinin Ayvalık Rumlarına sağladığı imtiyazlar şu şekilde sıralanabilir:

"1- Ayvalık'ta oturan Türk aileleri, yakın köylere göç ettirilecekler, hiçbir Türk ailesi Ayvalık'ta oturamayacaktır.

2- Ayvalık bağımsız olarak yönetilecek, bundan sonra hiçbir vali karışamayacaktır.

3- Gümrük işleri de kent yönetiminde olacak, buna karşılık Osmanlı hükümetine her yıl 48 bin kuruş verilecek

4- Vali Türk olacak, ancak atanması ve atılması kent halkının elinde olacaktır.

5- Yargıçlar Türk olacak, fakat aylıkları Ayvalık'tan ödenecek.

6- Askeri komutan ne Ayvalık'ta kalabilecek, ne de Ayvalık'tan geçebilecek.

7- Ayvalık işlediği topraktan vergi vermeyecek, buna karşın zeytin ağacı başına iki akçe vermekle yükümlü olacak. " (Yorulmaz, 1998, s. 40).

Özerklikle Ayvalık'a sağlanan bu imtiyazların yazılı olduğu fermana Osmanlı arşiv kayıtlarında rastlanamamış (Arıkan, 1988) olsa da Ayvalık bu özerklik ile önemli bir siyasi kimlik kazanmış ve ekonomik olarak ta büyük bir gelişme göstermiştir. Özellikle ürettiği zeytin ve zeytinyağı ile önemli bir merkez haline gelmiştir (Akın, 2007).

1.2.3 XIX. ve XX. YY' da Ayvalık

XVIII YY. sonlarında elde edilen imtiyazlarla ekonomik ve sosyal açıdan güçlenen Ayvalık önemli bir merkez haline gelmiştir. XVIII. YY'ın ikinci yarısında Eliot, temiz caddeleri, parkları, üniversitesi, kütüphanesi, zenginliği ile ünlü olan Ayvalık için Doğunun Boston'u tanımlamasını kullandığı bilinmektedir (Bayraktar, 2002). Ayvalık'ta 1803 yılında bir akademi kurulmuştur Bu akademinin kurulmasının en önemli nedeni Ayvalık'ın önemli bir ticaret merkezi olmasıdır (Bayraktar, 2002).

Bu dönemde Ayvalık'ı ziyaret eden iki gezgin Ayvalık ile ilgili bilgi edinmemizi sağlayacak görüşler öne sürmüşlerdir. Bu gezginlerden ilki Guilliam Jouet'tir. Jouet 21 Mayıs 1818 tarihli günlüğünde kentte iki hastanenin varlığından söz etmektedir. Bu hastanelerin birer kilisesi ve Papazı da vardır. Diğer gezgin ise Ayvalık'a 1819 yılında gelen Charles Guilliamson'dur. Bu gezginde Ayvalık'ın yüksekçe bir tepenin eteğinde kurulduğu ve çok güzel doğal bir limana sahip olduğundan bahsetmiştir.

1820 yılında Ayvalık'ın nüfusu 30.000 i geçmekteydi. Şehirde zeytinyağı, sabun, bağcılık gelişmişti (Yorulmaz, 1998). Mora isyanı başladığında (1821) halkının büyük bir bölümü Rum olan Ayvalık hemen ayaklanmamıştı. Bunun nedeni de Ayvalık çevresinde yaşayan Türklerin varlığı idi. Osmanlı devleti de Mora isyanı başlar başlamaz kıyıda bir takım önlemler almıştı. Ayvalık tarihini yansıtan belgelerden 7 Mayıs 1821 tarihli bir belgeden isyancılara ait 20 kadar geminin Ayvalık bölgesine gönderildiği bildirilmektedir. Ayrıca bu belgeden Ayvalık ve Sisam Adası halkının 1821 yılının mayıs ayı ortalarında isyan ettikleri belirtilmiştir (Arıkan, 1988).

İsyan nedeni ile 1821 yılında Ayvalık'ı terk etmeye zorlanan Rumlar 1824 yılında geri geldiklerinde eski zeytinliklerinin kendilerine iade edildiği bilinmektedir. Ayvalık 1840 yılında Karesi Sancağına bağlanarak özerkliğini tamamen yitirir ve Osmanlı devletinin sıradan bir ilçesi haline gelir (Yorulmaz, 1998).

XIX. YY sonlarına doğru Ayvalık ekonomik yönden oldukça güçlenmiştir. Ayvalık limanına yılda yaklaşık 600 vapurun uğraması, 22 adet zeytinyağı fabrikasının olması bize Ayvalık'ın o dönemki ekonomik gelişmişliği hakkında bilgi vermektedir (İpek, 2003).

Ayvalık 1900 yıllarına gelindiğinde uluslararası ilişkilerde önemli bir yer haline geldi. O dönemlerde Ayvalık' ta Yunanistan, İngiltere, Fransa ve Norveç'in konsolosluklarının bulunması bölgenin önemini yansıtır. Ayvalık' ta 1905 yılında 80 e yakın tabakhane ve iki deri fabrikasıyla deriler işlenilip ihraç ediliyordu. Ayvalık'ın ekonomik yapısı hakkında 1900-1914 yıllarında bilgi veren bir Fransız yayınında da Ayvalık limanının çok güvenli olduğundan, 30.000 kişilik nüfusa sahip olduğundan söz edilmektedir (Yorulmaz, 1998).

1908 yılında Meşrutiyetin ilanıyla Ayvalık'taki Rumların siyasi faaliyetleri de artmıştır. Farklı bir kaynağa göre de 1909'da kurulan bir cemiyetin aldığı karar şöyledir;

“Ecdadımızın mukaddes emanetinin hakaret görmesine müsaade etmeyeceğiz. Yakınıımızdaki vatan kardeşlerimizi terk etmeyeceğiz. Bu suretle yerimizi büyük şanlı bir vaziyette onun hakiki varislerine yunanlılara teslim edeceğiz. Mukaddes dinimizin, ecdadımızın ananelerini ve kıymetli emanetlerini muhafaza edeceğiz. Kudretli ati bizim bu taahhüdümüze şahit olsun.”(Aka, 1944, s. 31).

Özetle: Balkan savaşında burada yaşayan Rumlar Yunanlılara gizli bilgileri aktarmışlarsa da Hükümet tarafından bir isyan çıkması engellenmiştir (İpek, 2003).

Bilindiği üzere, 1843 yılında Osmanlı tarafından alınan bir kararla Ayvalık "müstakil" olmaktan çıkarılmış ve Balıkesir iline bağlı bir kasaba haline getirilmişti. 1900'lü yılların başlarına gelindiğinde kendi çapında sanayi ve ticarete ilerlemiş bir kasaba ile karşılaşmaktayız. Özellikle deri ve zeytinyağına bağlı sanayide ilerleme öne çıkmaktadır. Ham deri Hindistan'dan getirilmekte, işlenmekte ve yurt dışına ihraç edilmektedir. Zeytinyağı ve buna bağlı sabun ihracatı ise birinci sırayı almaktadır. Bahsi geçen ticaret ve beraberinde ulaşım ise daha çok deniz yolu ile sağlanmaktadır. Ana ulaşım hatları İzmir, Midilli ve İstanbul'dur (Yorulmaz, 1998).

Özellikle 1900 lü yılların başından, mübadele yıllarına kadar Ayvalık nüfusu tarihi olaylara bağlı olarak azalıp çoğalsa da barışın ve buna bağlı ekonominin iyi olduğu senelerde 22-23.000 arasında kalmıştır. Burada dikkati çeken durum ise bahsi geçen nüfusun 150-200 kişisinin Türk, geri kalan nüfusun ise ezici çoğunlukla Rum'lardan oluşmasıdır. Bu yıllarda Fransa, İngiltere, Yunanistan, İtalya ve Macaristan konsoloslukları Ayvalık'ta faaliyet gösterdiği düşünüldüğünde, nüfusun bir kısmının da yabancı azınlıklardan olduğu aşıkardır.

Ayvalık'ın Anadolu'daki konumu, Rum nüfusun ezici çoğunluğu, Yunanistan ve Batı dünyasının Osmanlı üzerindeki emelleri ile birleşince 1900-1919 yılları arasında, yaklaşık 20 yıl süreyle büyük problemlere de sebep olmuştur. 1909 yılında Balkan Savaşı ile birlikte Rum'larca yürütülen gizli faaliyetler bu bölgede askeri idare ilan edilmesine sebep olmuştur. 1.Dünya Savaşı ile birlikte 1914 yılında Ayvalık Rumları için "Sürgün" kararı çıkarılmış ama uygulanmamıştır (Arıkan, 1988).

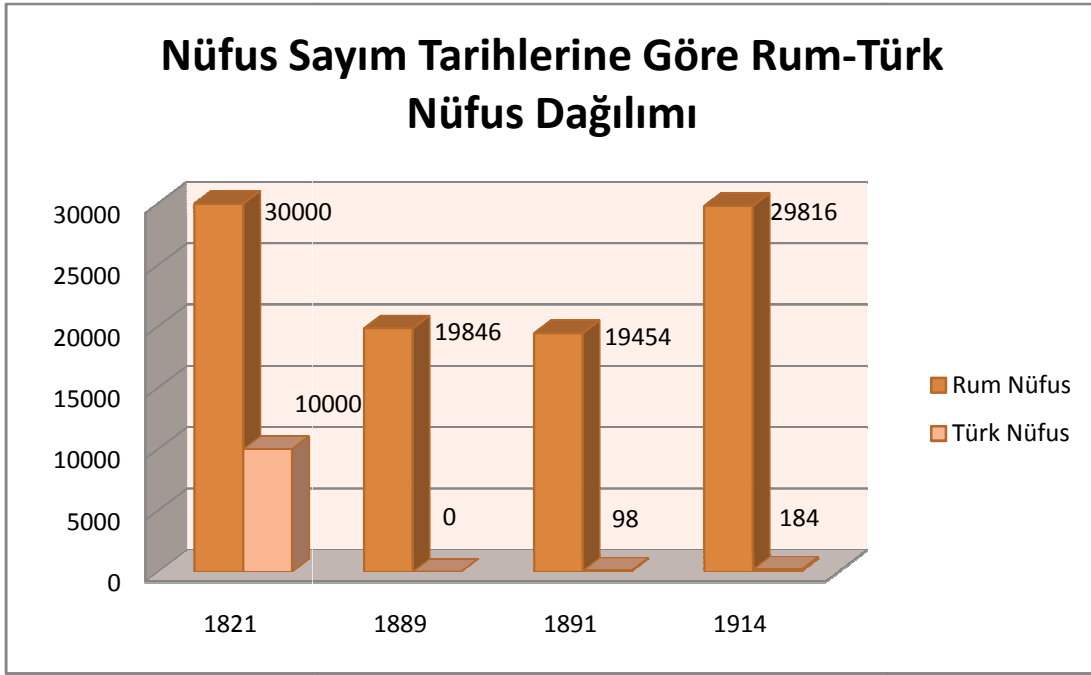
Ayvalık 1919 yılının Mayıs ayında Yunan işgaline uğrar ve bu işgal Eylül-1922 ye kadar sürer. Daha sonra Temmuz 1923 yapılan anlaşma ile karşılıklı mübadele başlatılır. Yaklaşık olarak 18.000 Rum Ayvalık'ı terk eder, yerine 14.000 Türk ikamet edilir. O günden bu güne Ayvalık yerleşimi sadece Türk nüfusun yaşadığı bir yerleşim olarak kalır.

XIX. ve XX. YY. da Ayvalıkta Sosyal Yaşam

Ayvalık ilçesi Osmanlı imparatorluğu dönemindeki özerklik ile beraber 1821 yılındaki ayaklanmada geçirdiği duraklama dönemi hariç XIX. yy da ekonomik açıdan güçlü bir yerleşimdi. Ayvalık'ta 1803 yılında bir akademinin kurulmuş olması da o dönemde bu ilçenin ticari açıdan gelişmişliğinin bir göstergesi sayılabilir. XIX. Yüzyılda Ayvalık Rumların tek başına etken olduğu bir yerleşim olup Batı Anadolu kentleri arasında da ayrıcalıklı bir yere sahipti (Gönül, 2004).

Ticari ve Kültürel yönden de gelişmiş bir kent olan Ayvalık Avrupalı misyoner ve gezginlerin de uğrak yeri olmuştur. XIX. Yüzyıl'ın başlarında Ayvalık'ı ziyaret eden gezgin Williams, Ayvalık'ın Midilli adasının kuzey kısmı ile Muskonisi adası karşısında yer alan bir şehir olduğunu söylemiştir. Ayrıca Williams başlıca geçim kaynağının zeytin ve zeytinyağı olduğunu belirtmiş, kentin caddelerini çok dar ve kirli olduğundan söz etmiştir. Williams'ın gözlemlerine göre şehrin nüfusu 20.000 kadardır (Bayraktar, 2002).

Tablo 1.1: Yıllara göre nüfus sayımı ve etnik dağılım

1821 tarihindeki ayaklanmadan sonra özerkliğini yitiren Ayvalık'taki Rumlar kenti terk etmek zorunda kaldılar. Ayvalık'a üç yıl sonra aflu dönen Rumlar kenti yeniden canlandırmaya çalışırlar. Charles Texier 1832 yılında burayı ziyaret ettiğinde Ayvalık'ın eski canlılığına kavuşmamış olduğunu gözlemlemiştir (Yorulmaz, 1998).

XIX. YY. da Ayvalık' ta 11 mahalle bulunuyordu. Bu mahalleler Taksiyarih, Aya Yani, Aya Nikola, Aya Yorgi, Aya Dimitri, Aya Vasil, Aşağı Penaye ve Orta Penayedir (Gönül, 2004).

XIX.YY. da kentteki mahallelerin ismi Rumcaydı. Servet-i Fünun dergsinin 1894 tarihinde yayımlanan sayısında şu bilgiler yer almaktadır.

Bu tarihte 11 mahalle, 1 cami, 12 kilise, 6 manastır, 26 sabunhane, 40 tabakhane, 78 zeytinyağı değirmeni, 25 yel değirmeni, 2 otel 2 lokanta, 3 gazino, 5 meyhane, 70 kahvehane, 7 zeytinyağı ve un fabrikası, 45 fırın, 1 kiraathane, 95 dükkân, 4773 ev, 1 hükümet ve gümrük dairesi, 1 askeri hastane, 3 askeri karakol ve 1 telgrafhane var. Binaların toplam sayısı 5320, genel nüfus 20630, Sarımsak denen yerde 9 tane taş ocağı, 14 kadar kiremit ve tuğla, 7 adet de tesi ve bardak ocağı bulunuyor, ayrıca ürettiği rakı ve şarapta pek ünlüdür, önemli miktarlarda başka yerlere satılır (Yorulmaz, 1998, s. 54).

Başka bir kaynağa göre XIX. yy da Ayvalık yerleşimi kentin sosyal statüsünü gösteren farklı meslek gruplarına göre üç bölgeye ayrılmıştı. Bunlar yüksek, orta ve aşağı Aivali idi. Üst bölgede ağırlıklı olarak muhafazakar aristokratlar, zengin toprak

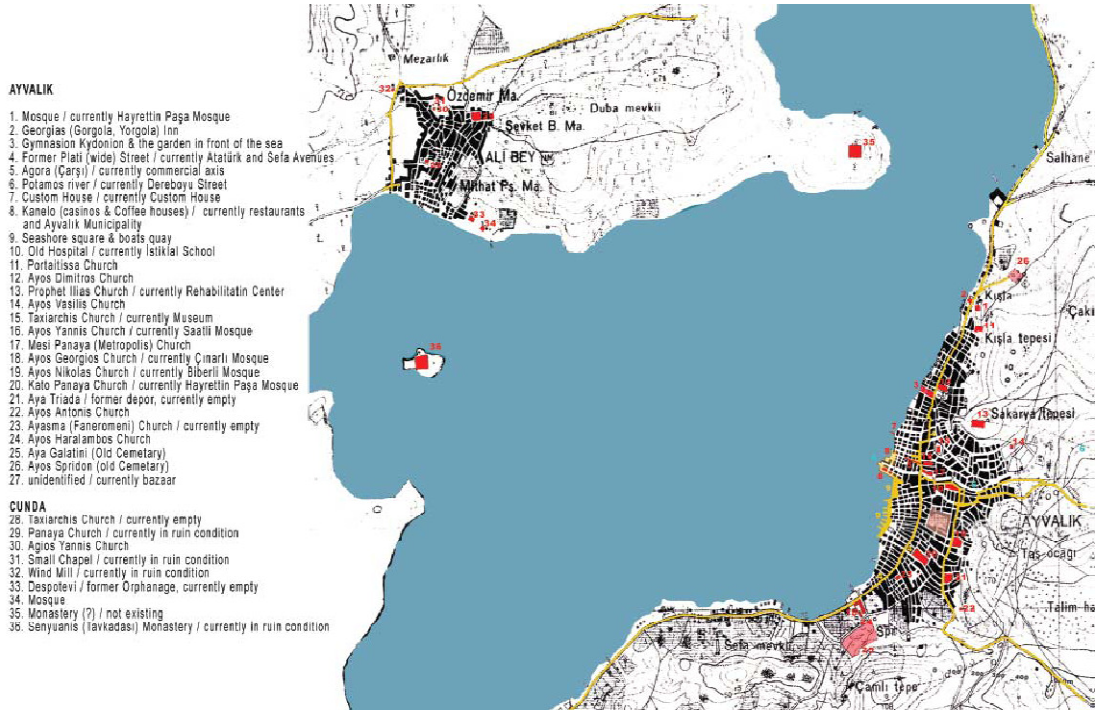
sahipleri ve tüccarlar yaşamaktaydı. Alt bölgede balıkçılar, çiftçiler ve yoksul kimseler bulunuyordu. Orta grupta ise tekne sahipleri, geliri iyi çiftçiler ustalar bulunmaktaydı. Üst bölge Taksiarchis katedrali civarında, Saint Triadi kilisesi etrafında orta sınıf şehrin doğu tarafında Siant Demetrios kilisesi civarında da yoksul kesim yaşamaktaydı (<http://www.mikrasia.lit.upatras.gr/>).

Ayvalıkta XIX. yy daki sosyal ve ekonomik gelişmenin diğer bir göstegeside 1884 yılında Ayvalık' ta üçü kız üçü erkek olmak üzere 6 ilkokul bir karma okul bulunmasıydı. 1914 yılında 31.445 kişiye ulaşan nüfusun 184 ünü Türkler oluşturmaktaydı. O dönemde rumların çıkardığı günlük gazetelerin yanısıra Halika Axir adında bir de dergi bulunmaktaydı (Bayraktar, 2002). 1843 yılında Karesi sancağına bağlanan Ayvalık ticari etkinlikler, yapılaşma yönünden hareketli bir döneme girer(Gönül, 2008)

Şekil 1.5: 1923 öncesi Ayvalık'a ait fotoğraf (Güçhan, 2008)

1894 yılında Ayvalık'ı ziyaret eden Dr Mağmumi buradaki pek çok binayı ziyaret etmiştir. Mağmuminin ziyaret ettiği bu yerler haritada gösterilmiştir (Şekil 1.6). Ayvalık'ı 1894 yılının Aralık ayında ziyaret eden Dr. Mağmumi şehirde kaldığı birkaç hafta süresince Ayvalık'la ilgili gözlemler yapmıştır (Güçhan, 2008).

Şekil 1.6 : Dr Mağmuminin gezdiği yerler (Güçhan, 2008)

Kenti ziyareti sırasında Burgala otelde kalan Mağmumi gözlemlerini şöyle aktarmaktadır;

Tüm evler ve dükkânlar taştan yapılmış. Bir kaç tane ahşap bina var.Bu binalar çok iyi korunmuş.Evlerde genel olarak bahçe yok, hemen hemen hepsi sokak ile bağlantılı inşa edilmiş olan Ayvalık evleri, ön cephe, arka tarafta her zaman bir avlu yada bahçe var.Bu bahçeleri sokaktan algılamak mümkün değil (Güçhan, 2008, s. 63).

Mağmumi gezisi sırasında günlük hayatta sokaklarda sadece erkeklerin dolaştığını görmüş kadınların neden ortada olmadığını sorduğunda kadınların erkeksiz ve yalnız sokağa çıkmasına izin verilmediğini öğrenmiştir (Güçhan, 2008). Dr Mağmumi Ayvalık'ın XIX. YY da zeytinyağı, sabun ve deri sektöründeki üretiminden kaynaklanan zenginliğinden bahsetmiştir.

Ayvalık'ın XIX. ve XX. yy da en önemli ticaret kaynaklarından biri zeytin ve zeytinyağına ilişkin üretimdi. Bu kaynak yerleşimi bir sanayi ve liman kenti yapmıştır. Kentteki yapılar ise iki amaca yönelik şekillenmiş olabilir. Yaşam alanını, ticaret ve üretim alanı ile bütünleştiren yapılar Ayvalık evlerini meydana getirmiştir (Akin, 2007)

2. LİTERATÜR TARAMASI

2.1 Ayvalık ile İlgili Çalışmalar

Ayvalık, 1923 yılında imzalanan Lozan antlaşmasından sonra nüfus müdadelesi sebebiyle Girit, Midilli ve Makedonya Türklerinin yeni evi olmuştur. Ayvalık' a yerleşen müslüman nüfus tarafından mevcut kiliseler ve zeytinyağı fabrikaları işlevlerinden farklı kullanılmış olsa da konutlarda fazla bir değişiklik yapılmamıştır. Ayvalık depremi 1944 yılındaki 5500 konutun hasar görmesine neden olmuştur. Deprem etkilerine rağmen yerleşimdeki konutlar günümüze kadar özelliklerini korumuşlardır (Eren, 2012). Mübadeleden sonraki değişimde evlere banyo, mutfak gibi eklentiler yapılmış olsa da orjinal halini önemli ölçüde muhafaza etmiştir. Türkiye' de 1951 yılında kurulan Gayrimenkul Eski Eserler Anıtlar Yüksek Kurulu, 1976 yılında Ayvalık Sit sınırlarını ilan eden bir karara imza atmıştır (Eren, 2012).

Şekil 2.1: Ayvalık (Eren, 2012)

Şekil 2.2: Ayvalık limanı (Eren, 2012)

Ayvalık ile ilgili yapılan ilk çalışmalardan biri 1944 yılına ait "Ayvalık İktisadi Coğrafyası" dır. Kitapta nüfus yapısı, Ayvalık tarihi, ekonomik durum, zeytin ve zeytinyağı ile ilgili sanayiden bahsedilmiştir. O dönemin ekonomisini sayısal değerler ile belgeleyen kitap, Ayvalık ilçesinin sosyo-ekonomik yapısını gözler önüne sermiştir. 1940lı yıllardaki ihracat, ithalat bilgileri, fabrikaların sayıları ve üretim miktarları konusunda da zengin bir içeriğe sahiptir.

Ayvalık ile ilgili ilk şehircilik çalışmalarından biri 1964 yılında İTÜ tarafından yapılan "Ayvalık'ta Şehircilik Araştırmaları" adlı çalışmadır. Bu çalışmada

Ayvalık' ın o döneme ait ekonomik, fiziksel ve sosyal ve teknik verilerin toplanması ve bunların incelenmesi sonucunda Ayvalık 'ın yeniden yapılandırılması ile ilgili bir takım esaslar ortaya konulmuştur. Bu çalışmada Ayvalık ile ilgili elde edilen haritalar arazi kullanımı, yerleşme, ticaret, endüstri ve küçük sanatlar, depo, ahır, kamu tesisleri zeytin ve çam alanları, iskan ve nüfus yoğunluğu, bina yaşları, hektar başına düşen nüfus, bina mülkiyeti, arazi kullanımı, bina cinsleri hakkında o döneme ait bilgileri vermektedir (Şekil 2.3 ve 2.4).

Şekil 2.3: Ayvalık'ta 1944 yılına ait İ.T.Ü tarafından yapılan çalışmada bina yaşlarını gösteren harita (İ.T.Ü, 1944).

Şekil 2.4: Ayvalık'ta 1944 yılına ait İ.T.Ü tarafından yapılan çalışmada bina cinslerini gösteren harita (İ.T.Ü, 1944).

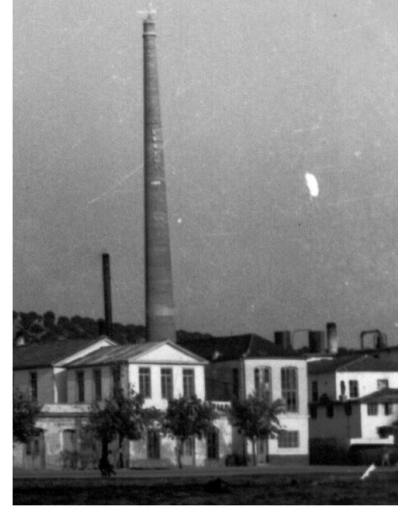
Ayvalık ile ilgili diğer kentsel çalışmalar (Uztuğ, 2006; Cantimur, 2011; Önder, 2011) çözüm üretmeye yöneliktir. Kentin problemlerine farklı açılardan bakan araştırmalar sorunlara alternatif cevaplar aramıştır. Cantimur'un çalışmasından

kentsel koruma sürdürülebilirlik açısından değerlendirilerek, koruma araçlarının yeterliliği Ayvalık örneğinde incelenmiştir. Uztuğ'a ait araştırmada Ayvalık'ın tarihi kent merkezindeki yerleşim dokusu içinde yer alan yapıların tarihi süreç içerisindeki konum ve gelişimleri ile, yapılardaki fiziksel yansımalar incelenerek, geleneksel konut mimarisinin sürekliliğini amaçlayan ayrıntılı bir belgeleme çalışması yapılmıştır. Bu bilgiler doğrultusunda Ayvalık ilçesine iyileştirme önerileri ve çözüm modeli getirilmiştir.

Ayvalık ile ilgili çalışmalar 1980 yılından itibaren hız kazanmış, turizm alanında da (Aşık, 1996; Yaşar, 1996; Doğan, 2006; Özçanak 2009; Çelebi 2011) araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalardan Aşık' a ait olanında Ayvalık ilçesinin turizm potansiyelinin artırılmasına dair, anket verileri çerçevesinde öneriler sunulmuştur. Yaşar'ın çalışmasında Ayvalık yöresinde iç turizmin artırılmasına dair sorunlar ve öneriler yer almaktadır. Otel işletmelerinde müşteri memnuniyetinde Ayvalık' ta bir işletmenin örnek alındığı araştırma Çelebi' ye aittir (2011). Araştırmalardan 2009 yılında Özçanak'ın "Ayvalık konutlarının mekan dizimi metodu ile analizi ve turizm amaçlı değerlendirilmesi" başlıklı çalışması tarihi evlerin sürdürülebilirliği ile ilgilidir. Bu araştırmada konutların günümüzdeki ve özgün plan şemaları analiz edilmiş ve bu bulgular sonucunda ortak yönler ve farklılıklar ortaya konmuştur. Bu çalışmada Mekan Dizimi yöntemi kullanılmış, konut sahipleri ile bu evlerin turizm amaçlı kullanılıp kullanılmayacağına dair bir anket yapılmıştır. Bu anketin sonucunda Ayvalık' taki tarihi konutların turizm amaçlı kullanılabilmesi fikri doğmuştur. Bu fikirden yola çıkılarak yapıların konaklama yapısı olarak değerlendirilmesi amacıyla proje önerisi ortaya konulmuştur (Özçanak, 2009). Özçanak' ın araştırmasında mekan dizimi yönteminin ilk aşaması olan, konutlara ait erişim grafiği çizilerek ortalama derinlik değerleri ile değerlendirme yapılmıştır. Herhangi bir analiz programı kullanılmayan bu araştırmada mekanlar, entegrasyon ve kontrol-edilebilirlik gibi değerleri açısından değerlendirilmemiştir. Ayrıca mekan dizimi ile elde edilen veriler ile konutlardan turizm amaçlı kullanıma yönelik bir değerlendirmede yapılmamıştır, Diğer bir deyişle mekan dizimi metodunun ortaya koyduğu değerler çalışmanın turizm amaçlı kısmı ile ilişkilendirilmemiştir.

Şekil 2.5: Ayvalık sahilinden görünüş(Eren, 2012)

Şekil 2.6: Ayvalık'ta zeytinyağı fabrikası (Eren, 2012)

Ayvalık yerleşiminin tarihsel gelişimindeki en önemli etkenlerden biri olan zeytin ve zeytinyağı ticaretidir. Kentin şekillenmesinde büyük etkisi olan bu konu ile ilgili olarak pek çok (Acun, 2007; Terzi, 2007; İlyasoğlu, 2009; Toker, 2009; Dursun, 2010; Aytemur, 2011) araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalar içinde Terzi' ye ait "19. YY daki zeytinyağı sanayinin kent dokusuna etkisi"(2007) adlı çalışmada konut alanlarının, zeytin üretimi ve buna bağlı sanayinden ayrıştırılmasından söz edilmiştir. Kent silüetinin zeytinyağı tesislerine bağlı olarak şekillenmesi araştırılmıştır. Ayvalıkla ilgili coğrafya (Aykır, 2005; Soykan, 2005; Südaş, 2012), peyzaj mimarlığı (Özbay 2008), nükleer mühendislik (Tezsezer, 2010), jeoloji (Akgün 2007; Özmürüt, 2008), çevre mühendisliği (Ay, 2012; Kılıç, 2012) gibi farklı alanlarda da çalışmalar yapılmıştır.

Tarihi eski dönemlere kadar uzanan Ayvalık ile ilgili tarihsel çalışmalar (Erim, 1948; Arıkan, 1988; Bayraktar, 1991; Bayraktar 1993; Bayraktar, 1998; Güçhan, 2007; Turan, 2008) kentin özerklik, mübadele gibi farklı dönemlerini incelemiştir.

İlk yerleşimi Rumlar tarafından oluşturulan Ayvalık' ın günümüze kadar gelen en önemli tarihi yapılarından birini de kiliseler oluşturmaktadır. Kent silüetinde ve o dönemlerdeki konut bölgelerinin şekillenmesinde önemli faktör oynayan kiliselerin araştırma konularına kaynak oluşturmuştur. Bu araştırmalardan (Niğdelioğlu, 2000 ; Şerifaki, 2005; Uçar, Güney, 2007; Saban, 2010)

Şekil : 2.7: Ayvalık'ta ki saatli cami

Şekil 2.8: Ayvalık'taki eski tekellük fabrikası(Eren, 2012)

bir kısmı geçmişe ışık tutan bu tarihi yapıların korunması ve sürdürülebilirliği ile ilgili öneriler getirmiştir. Ayvalık kenti ile ilgili Yorulmaz' ın hazırladığı kitapta(1998) ilçenin tarihinden, yapılarından, turizm ile ilgili gelişiminden, ekonomisinden bahsetmiştir.

Ayvalık ' ın 1976 yılında korunması gerekli doğal ve tarihi alan ilan edilmesi ile birlikte yapılan ilk imar planında 1700 adet ev tescil edilmiştir (Akın, 2007). Ayvalık' ta 363 konutun yapım tarihleri bilinmektedir (Yorulmaz, 1998). Ayvalık konutları ile yapılan çalışmalar sınırlı sayıdadır.

Ayvalık konutları ile ilgili önemli çalışmalardan bir tanesi 2004 yılında yapılan Bilge Yıldırım Gönül' e ait "Batı Anadoludaki Kültürel Çeşitliliğin Geleneksel Konut Mimarisine yansması 19. ve 20. Yüzyıllarda Ayvalık" isimli çalışmadır. Araştırmada çalışma alanındaki 92 konut dönemler içinde geçirdiği değişiklikler incelenmiştir. Bu evler ile ilgili 40 tanesinin tarihi bilgisine ulaşılmıştır. Araştırmanın sonucunda değişim süreci belli dönemlere ayrılmış ve etnik kökenin konutların değişime uğramasında önemli bir etken olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Gönül, 2004).

Şekil 2.9: Ayvalık sokakları 1 (Eren, 2012)   **Şekil 2.10:** Ayvalık sokakları 2 (Eren, 2012)

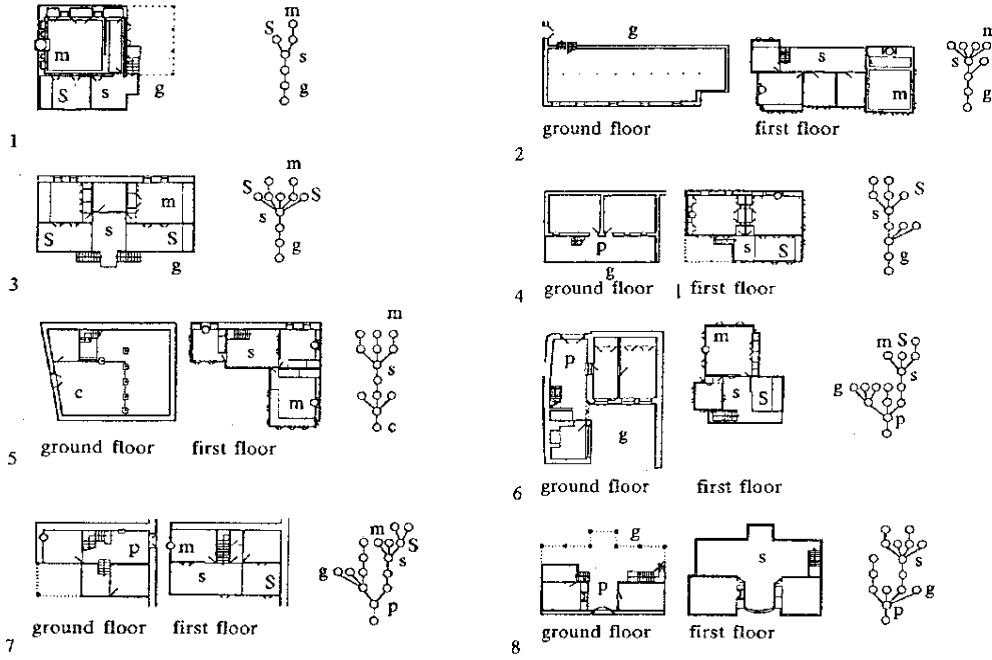
Konutlardaki değişimin en önemli nedenlerinden birinin kullanıcıların ihtiyaçlarının değişmesi olduğu vurgulanmıştır. Bu çalışmalardan diğeri Akın'ın "Ayvalık Evleri" adlı 2007 de tamamladığı çalışmadır. Araştırma XIX. ve XX.YY a ait plan ve çizimleri elde edilen 27 konut üzerinden yapılmıştır. Çalışmanın amacı döneme ait konutların plan, süsleme, malzeme gibi özelliklerini ortaya koymaktır. İncelenen konutlarda tek ve çift katlı konutlar olmak üzere konut yüksekliğine dayalı bir sınıflamaya gidilmiştir. Araştırmada geleneksel konutlarımız içinde önemli yeri olan Ayvalık konutlarına sahip çıkılması gerektiği, korunması içinde araştırmacılara ve uzman kişilere ihtiyaç duyulduğu sonucuna varılmıştır (Akın, 2007).

2.2 Mekan Dizimi Metodu Kullanılarak Yapılan Konut Çalışmaları

İnsanların kültürlerini ve yaşam tarzlarını yansıttıkları en önemli mekan konuttur. Konutların şekillenmesini, içinde bulunan mekanların kullanılma önceliklerini ve sıralanışlarını etkileyen faktörlerden biride kullanıcıların kültürleri

ve sosyal yapılarıdır. Son yıllarda yapılan araştırmalar konutların şekillenmesinin altında yatan sosyal mantığı anlama üzerinedir.

Mekan dizimi kuramının öncülerinden Hillier ve Hanson, 90 lı yıllarda konut ve konuta ait mekanların birbirleri ile ilişkileri ile ilgili çalışmalar yapmışlardır. Bu yaklaşıma dair yapılan farklı araştırmalar konut ve sosyal yaşam arasındaki sıkı bağı ortaya koymaktadır.

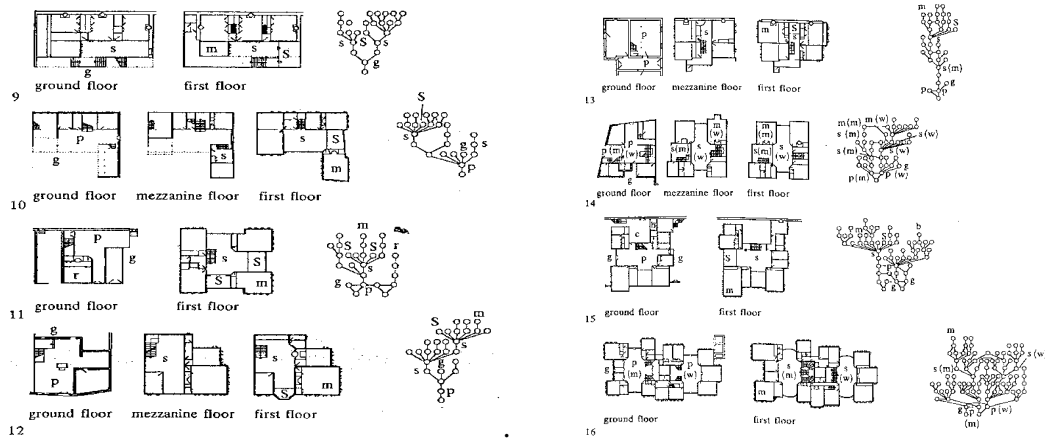
şekil 2.11: Geleneksel Türk evlerinin erişim grafikleri 1(Atak, 2009)

Orhun, Hiller ve Hanson' un 1995 yılında geleneksel Türk evleri üzerinde yaptığı mekan dizimi yöntemi ile yaptığı araştırma, geleneksel Türk konutuna dair farklı bir bakış açısı sunar. Araştırmacılar bu çalışmayı XVII. ve XIX. yy arası inşa edilmiş 16 adet Türk evi üzerinde yapmışlardır. Sedat Hakkı Eldem'in 1960 yılında yayımlanmış olan "Türk evi- Osmanlı Dönemi" adlı kitabından alınan bu 16 ev Bursa, Gebze, İstanbul ve Tekirdağ' da yer almaktadır. Bu alışma iki ana başlık altında toplanmıştır. Bunlardan ilki evlerin mekan dizimi analizleri, ikincisi ise evlerin analiz bulgularının ışığında mekanların şekillenmesinin altındaki sosyal ve kültürel nedenlerin araştırılmasıdır.

Geleneksel Türk evlerinde yapılan çalışmalarda, Türk evinin mekanlarının arasındaki ilişkileri sosyal ve kültürel nedenlere bağlayarak inceleyen çalışmalar sınırlıdır. Sedat Hakkı Eldem geleneksel Türk evleri ile ilgili yaptığı çalışmada

sadece yaşam katını gözönüne almış ve sofa ile sofanın gelişimi doğrultusunda bir tipoloji kurmuştur. Türk evlerinin mekansal organizasyonu, odaların birbirleri ile ilişkileri, alt kat bağlantıları üzerinde durulmamıştır.

Orhun, Hillier ve Hanson yaptığı bu çalışmada evlerin erişim grafikleri ve buna bağlı olarak evlerin mekanlarının bütünleşme değerleri, derinlik değerleri ve temel farklılık faktörü analizleri yapılmış ve buna bağlı veriler elde edilmiştir. Bu araştırmanın sonucunda Geleneksel Türk evlerinde iki farklı tipoloji ortaya konmuştur. Bunlardan birincisi sofaya bağlı olarak gelişen mekansal organizasyondur. Sofa, evin entegrasyon açısından en yüksek değerdeki mekandır. Sofa mekansal organizasyonda diğer odaları bağlayıcı bir rol oynar ve odaların dışarı ile bağlantısını sağlar. Diğer tipte ise entegrasyonu en yüksek çıkan mekan avludur. Bu tipte mekansal organizasyonu sofa etkilemez ana bağlantı ve ilişki odalar ve avlu arasındadır. Bu çalışma ile Sedat Hakkı Eldem'in Geleneksel Türk evleri ile ilişkili oluşturduğu tipolojiden farklı bir tipoloji oluşturmuştur.

Şekil 2.12: Geleneksel Türk evlerinin erişim grafikleri 2 (Atak, 2009).

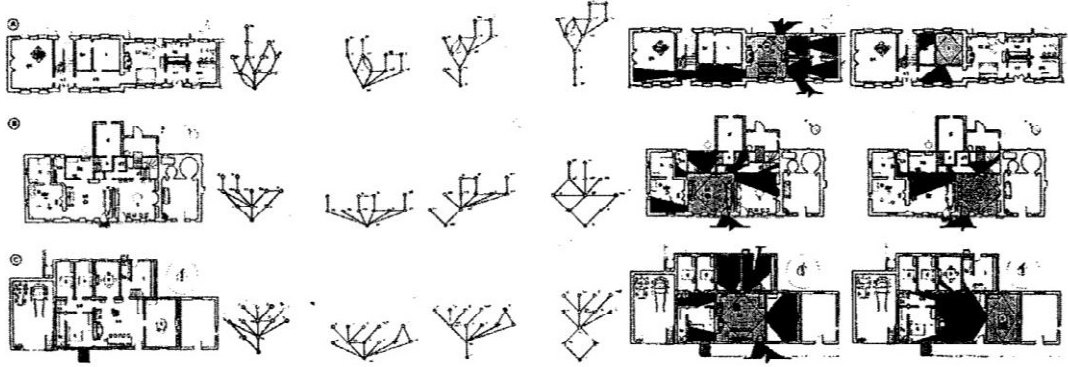
Orhun, Hillier ve Hanson 16 ev üzerinden yaptıkları araştırmaların sonucunda iki farklı kültüre bağlı iki farklı mekansal organizasyona rastlamışlardır. Bunlardan ilki derin çekirdek tipi evlerdir. Bu evlerde sofa en bütünleşik mekandır. Evin ana yaşam alanı burasıdır ve evde diğer yaşam alanlarını birbirine bağlar. Bu tip evler dışı kapalı, içe dönük tutucu bir sosyal yapıyı ifade etmiştir. İkinci tip ise sığ çekirdek tipidir. Bu evlerde en bütünleşik mekan avludur. Bu tip evlerde yaşam daha dışı dönüktür, dış mekanla ilişkiler daha geçirendir.

Osmanlı devletinin bu yıllarda geçirdiği değişim hareketi konutlara da yansımış, iki farklı sosyal yaşam ortaya çıkmıştır: Toplumun geleneklerine sıkı sıkı

bağlı olduğu daha geleneksel ve tutucu bir yapı, diğeri Avrupanın etkisiyle daha modern, dışarı ile ilişkilerin daha güçlü olduğu bir kültürel yapı (Atak, 2009).

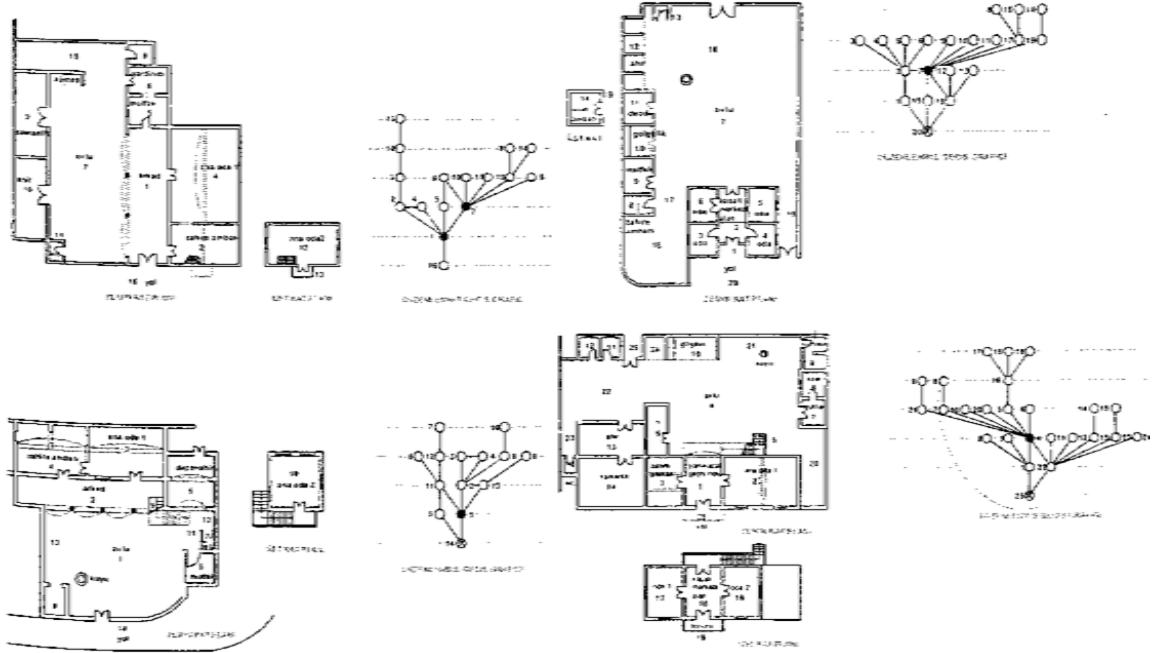
Hiller ve Hanson' un diğeri diğeri bir çalışması (1996), üç farklı tipteki geleneksel Fransız evinin mekan dizimi yöntemi ile incelenmesini kapsar. Farklı plan tiplerindeki bu üç evin dış mekana göre analizlerinin sonucundaki bulgular mekansal düzenlemenin benzerlik gösterdiği yönündedir. Böylece bu araştırmanın amacı olan farklı tipteki geleneksel Fransız konutlarının aynı mekansal düzen özelliklerini gösterip göstermediği sorusuna da bir cevap bulunmuştur.

Şekil 2.13: Üç farklı geometrideki Fransız evine ait mekânsal organizasyon örneği (Atak, 2009)

Geleneksel Fransız evlerinde yemek pişirilip aynı zamanda misafirlerinde ağırlandığı günlük yaşam alanının en bütünleşik mekan olduğu ortaya çıkmıştır. Yaşam mekanının direk dışarı ile bağlantı kurması bu mekanın derinlik değerinin düşük, bütünleşme değerinin yüksek çıkmasına neden olmuştur (Atak, 2009).

Mekan dizimi yöntemi ile konut çalışmalarına diğeri bir örnek Kırşan ve Çağdaş' ın 2004 yılında tamamladığı Kıbrıs evleri araştırmasıdır. Kıbrıs'ta bulunan Alaniçi (Rum) köyü ve Dağyolu (Türk) köylerindeki toplam 36 ev incelenmiştir. Bu çalışmada iki etnik grubun kültürlerinin konut formu üzerinde yarattığı benzerliklerin ve farklılıkların mekân dizimi yöntemi kullanılarak ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışmada mekânsal, daha sonra ise mekânsal-işlevsel olmak üzere iki aşamalı bir analiz yaklaşımı benimsenmiştir.

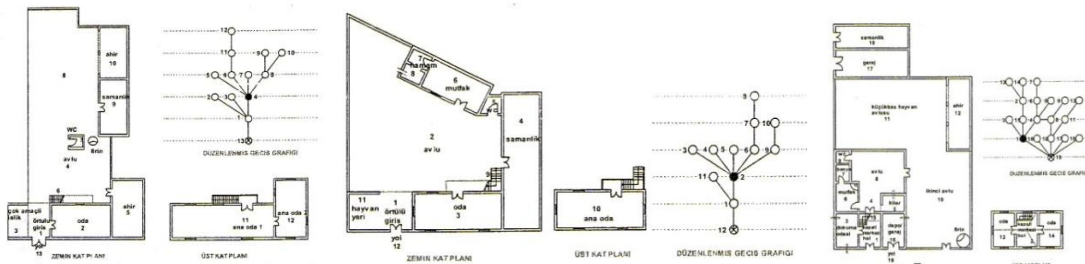

Şekil 2.14: Alaniçi köyünden seçilen, yola göre düzenlenmiş konutlar ve erişim grafikleri (Kırşan, Çağdaş, 2004)

Öncelikle konut sistemini oluşturan mekânlar dikkate alınarak bu mekânların bir araya gelişlerine bağlı olarak konutların mekânsal yapısının tanımı yapılmış, daha sonra ise günlük yaşam fonksiyonlarının (yaşama, pişirme ve konuk kabul) ilişkileri ve örneklerde tekrar eden örüntülerin var olup olmadığı araştırılmıştır .

Dağyolu (T) avlu > mm > mutfak > ana oda (z) > dış > mm (üst) > oda (z) > oda (üst)

Alaniçi (R) avlu > mm > mm (üst) > dış > mutfak > ana oda (z) > oda (z) > oda (üst)

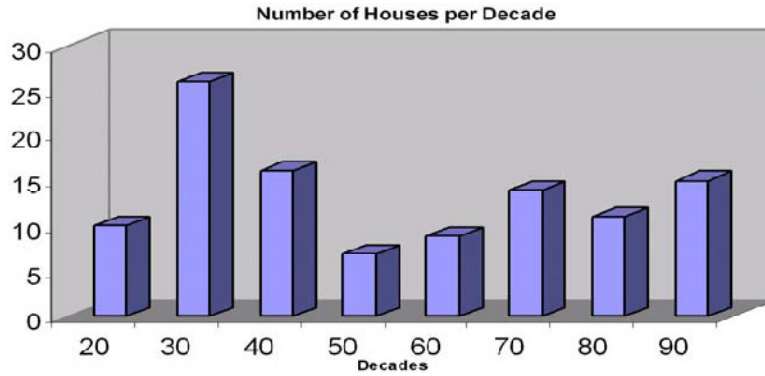
Şekil 2.15: Dağyolu köyünden seçilen, yola göre düzenlenmiş konutlar ve erişim grafikleri (Kırşan, Çağdaş 2004).

Bütünleşme değerleri açısından Rum evleri daha bütünleşik bir yapı göstermiş ve mekânların bütünleşme değeri sıralamasında dış mekânın Rum evlerinde daha bütünleşik sırada yer alması ve Türk evleri'nin Rum evleri'ne göre daha az dışa-dönük, daha kontrollü bir iç mekân kurgusu ve daha ayrışik olduğu sonucuna ulaştırır.

Alaniçi Köyü (R): Yaşama > Pişirme > Konuk kabul

Dağyolu Köyü (T): Pişirme > Yaşama > Konuk kabul

Mekan dizimi yöntemi ile yapılan araştırmalara diğer bir örnekte Güney' in 2005 yılında tamamladığı Ankara' daki apartman dairelerine ait çalışmadır. Bu çalışma; Geleneksel konuttan modern apartman konutlarına geçiş sürecinde, sosyal değişimlerin yanı sıra mekanların ve mekanlar arası ilişkilerinin değişimini Ankara' da 1920-2000 yılları arasında tasarlanan toplam 108 adet apartman dairesini analiz ederek irdelemiştir.

Şekil 2.16: Araştırmada incelenen 108 apartman dairesinin yıllara göre dağılımı (Güney, 2005)

Bu araştırmada mekan dizimi yöntemi kullanılarak incelenen 108 adet apartman planı onar yıllık periyotlara ayrılarak geçirgenlik ve görülebilirlik analizleri yapılmış, bu süreçte mekanların değişimleri gözlenmiştir.

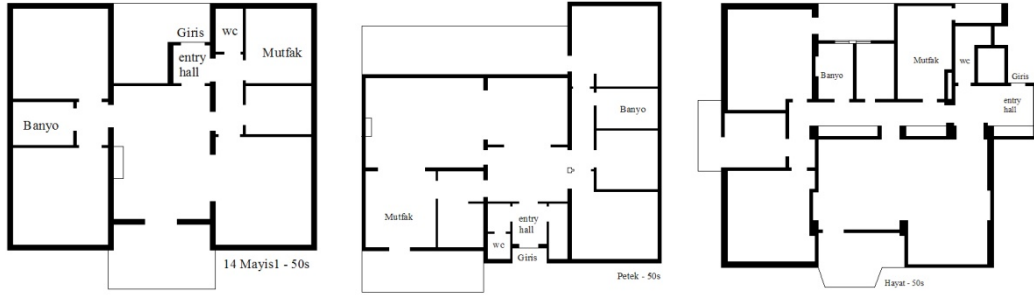
1920'lerde İlk apartmanların mekan düzeni, giriş kapısı açık olduğu sürece ev içinde oluşan tüm hareketliliğin gözlem altında kalmasına neden olduğu için, diğer bir deyişle konut için gerekli görsel kontrolün sağlanamamış olması nedeni ile mahremiyet duygusunu zedeler bir yapıdadır. İlk apartman tasarımlarının, konutta yaşanan hayata uymaması ile ilgili aldığı tepkilerin bir diğer nedeninin mutfağın konumu ile ilgili olduğu, 1920'lerin sonlarına doğru tasarlanan apartmanlarda mutfağın örgütlenmesindeki farklılaşmadan anlaşılmıştır.

Bu tepkilere paralel olarak apartman tasarımlarında 1930'larla birlikte kökten bir değişim yaşandığını söyleyenmektedir. 1930'lu ve 1940'lı yıllarda tasarlanan apartman konutlarında farklı işlevleri içinde barındıran mekanları birbirinden ayırmaya yarayan, hol, antre gibi pek çok ara mekanın oluşturulduğu gözlenir.

1930 ve 1940'lı yıllarda yapılan konutlarda, konuta giriş noktasından bakıldığında algılanan görsel alanın kontrolü henüz tam çözülememiştir. Kontrol

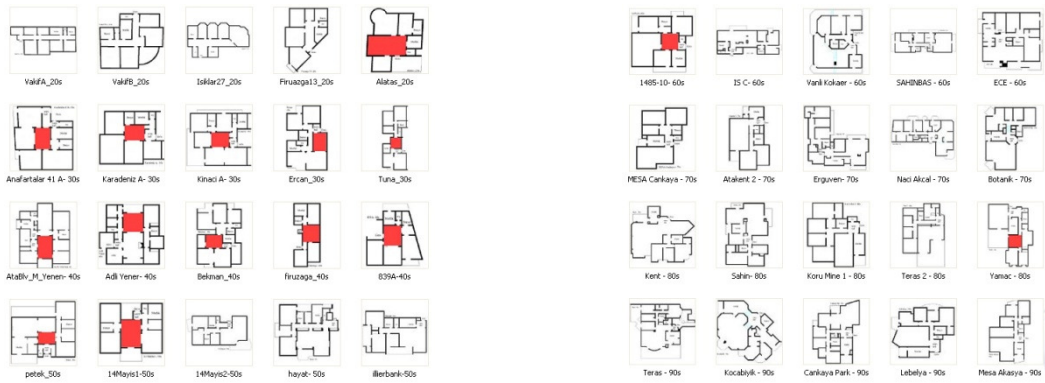
ancak, giriş kapısı açıldığında mekânlar arası kapılar kapalı olursa sağlanabilmektedir.

Giriş noktasında oluşan bakış alanında doğal olarak görsel kontrolün sağlanabilmesi ancak 1950 ve 1960'lı yıllardan sonra, girişte oluşan bakış açısının konut mahrem mekanlarının yerleşimleri ile zıt olacak şekilde konumlandırılması ile sağlanabilmektedir.

Şekil 2.17: Ankara apartmanlarında 1950 ve 60 lı yıllardaki iki apartman dairesi (Güney, 2008)

1950'lerin sonlarından itibaren ve özellikle 1960'larla beraber konut içinde en kamusal mekan olan salon genişleyerek iş odası ve sofa gibi diğer yarı kamusal mekânları da içinde barındıracak şekilde örgütlenmeye başlanmıştır. Ayrıca, ev içi farklı mahremiyete sahip mekanlar bir bütün olarak düşünülerek, bu farklı bölümlerin holler aracılığı ile birbirlerinden koparılmaya başlandığı da gözlenmektedir.

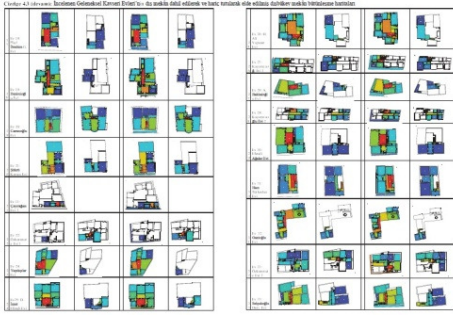
Şekil 2.18: Ankara apartmanlarında yıllara göre sofanın küçülerek yerini koridorlara bırakması (Güney, 2007)

Odalar arası geçişlerin azalarak zamanla yokolması ve sofa olarak adlandırılan orta mekanın gittikçe küçülerek özellikle 1970'lerden sonra yerini koridorlara bırakması da ev içindeki mekansal örgütlenmedeki farklı yapılanmaya işaret etmektedir. Bir diğer bulgu, önceden konutu oluşturan tüm mekânların bir bütün olarak hareket ederken, bu yeni yapılanma ile konutu oluşturan farklı bölümlerin birbirinden koptuğu ve bağımsız hareket etmeye başladığıdır.

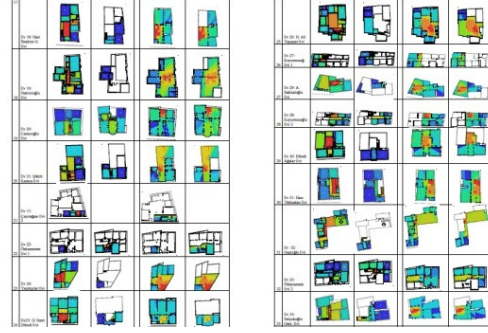
Bu araştırmanın sonucunda, incelenen farklı dönemlere ait 108 apartman dairesi tarihsel süreç içerisinde üç gruba ayrılmıştır;

- 20 'li yıllardaki apartmanlar sektör ayrımı yok ve tek girişli daireler
- 30'lu, 40'lı, 50'li, 60'lı yıllardaki apartmanlar sektör farklılaşmaları var, birden çok girişli daireler
- 70'li, 80'li , ve 90'lı yıllardaki apartmanlar sektör farklılaşmaları var ve tek girişli daireler (Güney, 2007).

Geleneksel Kayseri evlerinin mekan dizimi ve görünür alan bağlamında incelenmesini kapsayan Atak'a ait araştırma 2009 yılında tamamlanmıştır. Geleneksel kayseri evlerinden 33 adet eve ait planların Mekan dizimi metodu kullanılarak incelenmiştir. Bu çalışmada Geleneksel Kayseri evlerinin mekansal organizasyonu ve bu organizasyonun ardında yatan sosyal ve kültürel bilgileri ortaya koymak amacıyla iki analiz yapılmıştır: bütünleşme ve geçirgenlik analizleri. Bu çalışmada incelenen konutlar XIX. ve XX. yy a aittir. İncelen evlerden 4 tanesi hariç diğerleri avlulu plan tipine sahiptir. Yapılan çalışmada avlu güçlü bir kontrol noktasıdır ve konuttaki ana ve yardımcı mekanları bir arada tutarak dış mekana bağlayan kilit rolü üstlenmekte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Geleneksel Kayseri Evleri'nde sofa farklı bir anlam taşır. Ev düzenine yön veren dağıtım mekânı olma işlevi daha geri planda kalır. Evlerin en etkileyici bölümü sofadır ve sofalar ailenin dış dünyaya göstermek istediği yüzüdür.

Şekil 2.19: Kayseri evlerinin geçirgenlik analizleri (Atak, 2009).

Şekil 2.20: Kayseri evlerinin görünürlük analizleri (Atak, 2009).

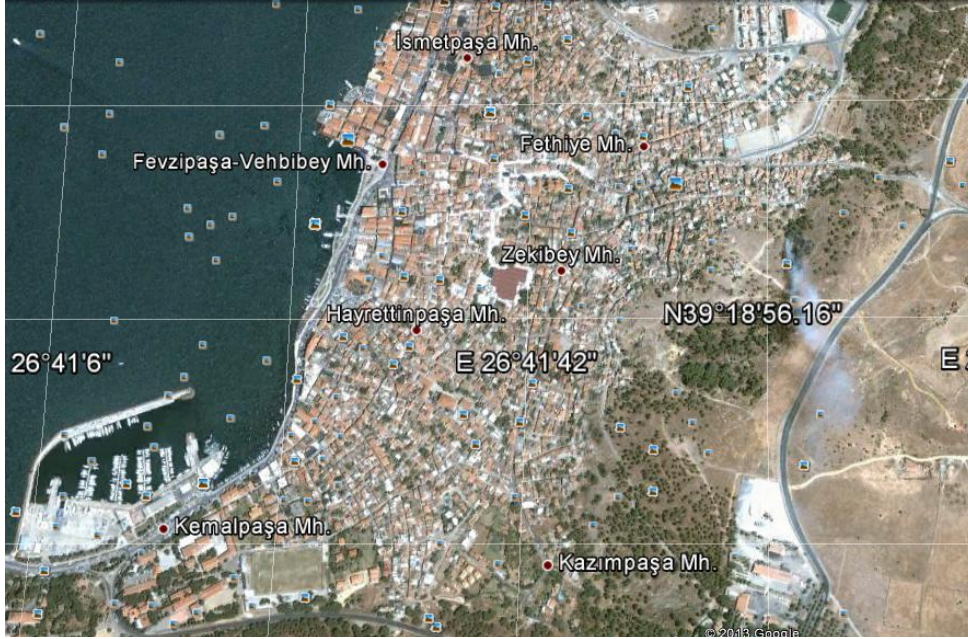
Yapılan bütünleşme ve görünürlük analizlerden elde edilen bulgulardan görüleceği üzere, geleneksel Kayseri evlerinin mekânsal organizasyonun sadece erişim ilişkileri aracılığıyla ortaya konulmasının, sınırlı ve eksik bir bilgiye ulaştıracağı sonucuna varılmıştır. Bu tip çalışmalarda görünürlük analizlerinin önemli bir role sahip olduğu vurgulanmıştır (Atak, 2009).

3. METODOLOJİ

3.1 Çalışılan Konutlar

Ayvalık' taki tarihi konutlardan yapım tarihi bilinenlerden çoğu XIX. ve XX. YY' da inşa edilmiştir. Bu döneme ait konutlardan 20 tanesi tez için seçilerek incelenmiştir. İncelenen evlerin projeleri, 1-9 nolu arasındakiler Aslı Niğdelioğlundan, 10-15 nolu olanlar Deniz Eren'den, 15-20 nolu konutlar ise Gündüz İşgüder'den temin edilmiştir.

Konutlardan 1 numaralı konut Fevzi Paşa mahallesi, Yeni Hamam Sokak' tadır. Restorasyonu yapılan konut Ali Devlen' e aittir. Zemin+iki kattan oluşan evin dükkan ve konut olmak üzere iki girişi bulunmaktadır. Cihan Şişman'a ait 2 numaralı konut Fevzi Paşa mahallesi Edremit caddesi üzerinde yer almaktadır. Zemin + Bir kattan oluşan evin dükkan ve konut olmak üzere iki girişi bulunmaktadır.

Şekil 3.1: Çalışılan konutların yer aldığı mahalleler

Hamdiye mahallesinde yer alan Ertan Bey' e ait 3 numaralı ev, Ali Bey Cami Caddesi ve Nalbantoğlu Sokağının kesiştiği köşede yer almaktadır. Zemin+bir kattan oluşan konutun üç girişi bulunmaktadır: bunlardan biri ev, diğer ikisi dükkan girişidir.

Fatma Fakı' ya ait olan 4 numaralı ev Edremit caddesi 11. Sokak üzerindedir. Konut zemin + iki kattan meydana gelmiştir. Yapının tek giriş bulunmaktadır. Fevzi Paşa mahallesinde yer alan 5 numaralı ev Mine hanıma aittir. Konut zemin+iki kattan meydana gelmiştir, konut ve dükkan olmak üzere iki girişi bulunmaktadır. Mithat paşa mahallesinde yer alan 6 numaralı ev Mustafa Berbat' a aittir. Konut zemin + bir kattan oluşmaktadır, tek girişlidir. Sakarya mahallesi, Fethiye caddesinde bulunan 7 numaralı ev Nevin Çapa' ya aittir. Zemin +iki kattan oluşan evin dükkan ve konut olmak üzere iki farklı girişi bulunmaktadır. Sakarya mahallesinde yer alan 8 numaralı ev Rabia Erkal' a aittir. Konut, zemin + iki kattan meydana gelmiştir, konut ve dükkan olmak üzere iki girişi vardır. Edremit caddesi 11. sokakta yer alan 9 numaralı ev Sema Karagülle' ye aittir. Zemin+ iki kattan meydana gelen evin dükkan ve konut olmak üzere iki farklı girişi bulunmaktadır.

Deniz Eren' den alınan 5 evden ilki olan 10 numaralı ev zemin + iki kattan oluşmaktadır; dükkan ve konut olmak üzere iki ayrı girişi vardır. Ballılar' a ait 11 numaralı ev zemin + iki kattan meydana gelmiştir. Dükkan ve konut olmak üzere iki farklı girişi bulunmaktadır. Orhan Kocabaçak' a ait 12 numaralı ev zemin kat + bir kattan meydana gelmektedir ve tek girişi bulunmaktadır. Zemin + iki kattan meydana gelen 13 numaralı evin dükkan ve konut olmak üzere iki girişi bulunmaktadır. Zemin+bir kattan oluşan 14 ve 15 numaralı evlerin dükkan ve konut olmak üzere iki farklı girişi bulunmaktadır.

Sakarya mahallesinde bulunan 16 numaralı ev Cumhuriyet caddesinde yer almaktadır. Konut zemin + iki kattan meydana gelmiş olup, dükkan ve konut girişleri farklıdır. Zemin + bir kattan oluşan 17 numaralı evin tek girişi bulunmaktadır. Hayrettin Paşa mahallesinde bulunan 18 numaralı ev zemin + bir kattan meydana gelip, tek giriş sahibidir. Zemin+bir kattan meydana gelen 19 numaralı ev tek giriş sahibidir. fethiye Mahallesinde bulunan 20 numaralı ev zemin + bir kattan meydana gelmiştir ve iki girişi bulunmaktadır.

3.2 Tarihsel Yorumsal Yöntem

XIX. ve XX. YY Ayvalık konutlarını incelerken bu konutların yapıldığı tarihlerdeki yerleşimin sosyal ve ekonomik durumu, evlerin kullanıcıları hakkındaki bilgileri öğrenmek için tarihsel yöntemin önemi gözardı edilemez. Konutların şekillenmesinde etken faktörler, nüfusun demografik yapısı gibi bilgiler için doğru tarihsel kaynaklara ihtiyaç duyulmuştur. Tarihsel yöntemde geçmişe ait kaynaklar incelenerek elde edilen bilgilerin arasındaki ilişkilerin kurulmasıyla bir sonuca ulaşılması hedeflenmiştir. Araştırmada sırasıyla XIX. ve XX. YY a ait Ayvalık ile ilgili tarihi veriler toplanmış bunların konutların şekillenmesindeki etkileri irdelenmiştir.

3.3 Mekan Dizimi Yöntemi

Mekân dizimi metodu farklı ölçeklerdeki yapıların, kentlerin mekânsal işleyişlerini analiz etmek için kullanılan teori ve teknikleri kapsar. Bu metot sosyal yapının mekanın biçimlenmesini ne şekilde etkilediğini anlamaya çalışır (Kubat, Güney, 2007). Mekan dizimi yapılanmış her ölçekteki alanın tanımlanmasını sağlayan matematiksel bir yaklaşımdır. Mekan dizimi İngilizce literatürde Space Syntax olarak geçmektedir. Sentaks bir cümleyi oluşturan sözcüklerin arasındaki ilişkileri inceleyen dilbilgisi koludur. Mekan dizimi ise bir yapıyı oluşturan mekanların arasındaki ilişkileri inceleyen yöntemdir.

Günümüzde Mekan dizimi, mimarlık, kentsel tasarım, planlama, ulaşım ve iç mimarlıktan, arkeoloji, enformasyon teknolojisi, kent ve insan coğrafyası, antropoloji, peyzaj mimarlığı ve bilişime değin çok geniş bir çalışma alanında kullanılmaktadır. Mekan dizimi farklı ölçekteki mekanların fiziksel olan bileşenlerinin kendi aralarındaki ilişkilerinin dışında sosyal, ekonomik ve kavramsal olanla fiziksel olanın ilişkisini kurarak bir yapıyı, bir kenti okumaya yarayan ve mekansal organizasyonlarını inceleyen bir yöntemdir (Kubat, Güney, Özer 2006).

Mekan Dizimi yönteminin kullanıldığı alanlar:

- Mimarlık Kuramı
- Mimarlık ve Kentsel Planlamada Bilgisayar Destekli Tasarım

- Yapı Morfolojisi
- Tasarım Konuları
- Kentsel Analiz
  - Kentsel Mekan ve Yapısı
  - Kentsel Gelişim ve Form
  - Kentsel Morfoloji
  - Kentsel Navigasyon ve Bilişim
  - Kentsel Mekanda Suç ve Güvenlik
  - Kentsel mekansal ve fonksiyonel analiz
  - Kentsel Dönüşüm Rehabilitasyon
  - Kentsel Planlama

3.3.1 Mekan Dizimi Teorisi

Mekan dizimi yöntemi 1970'li yıllardan itibaren Hillier ve arkadaşları tarafından University College of London' (UCL) da geliştirilmiştir. Bu yöntem günümüze dek hızla gelişmiş, farklı ölçeklerde ve farklı alanlarda kullanılmaya başlanmıştır. Mekan dizimi yöntemi hem analitik bir metot hem de mekanı tanımlamayı sağlayan bir modeldir.

Hillier ve Hanson' nın University College of London' da 1970'lerde geliştirdiği bu yöntem mekanların fiziksel yapılarını matematiksel olarak inceleyerek oluşumlarında rol oynayan sosyal nedenler ile ilişkilendirir. Mekan dizimi yöntemine göre sosyal yapı, her türlü mekânın şekillenmesinde kuvvetli bir etkidir. Mekan dizimi yöntemiyle bir yapının kurgusunu analiz etmek, mimarlık alanındaki diğer biçimsel veya tipolojik analizlere göre sadece şekilselliğe dayanmadığı için mekanı oluşturan sosyal yaşam tarzı ve ilişkiler açısından farklı bilgiler çıkarmamıza neden olur (Çil, 2006).

Kentlerin ve kentleri oluşturan her ölçekteki yapıların biçimlenmesinde insanların sosyal, kültürel, ekonomik durumlarının etkili olduğunu kabul eden mekan dizimi metodu bu soyut ilişkileri sayısal olarak inceler ve somut olarak ortaya koyar.

Mekan dizimi, 1970lerde “modernizmin ölümünden” sonra ortaya çıkan ve mimarlığa bilimsel bir bakış açısı kazandırmaya çalışan çevre psikolojisi ve mekan gramerleri gibi yaklaşımlardan biridir (Güney, 2005).

Hillier ve arkadaşlarının Mekan Dizimi Teorisini ortaya koydukları ilk kitapları 1984 yılında yayınlanan “Mekanın Sosyal Felsefesi “The Social Logic of Space” dir. Hillier kitabında "Mekânsal organizasyonun en önemli anlamı kültürel farklılığı yansıtmadır. Kültürel farklılığı algılamamızı sağlayan en önemli gösterge mekânsal düzenlemedir" demiştir (Hillier ve Hanson, 2011).

İnsan toplulukları mekânsal fenomendir. İnsan toplulukları dünya üzerinde bir alan işgal ederler. Bu topluluklar buldukları yerin malzeme kaynaklarına göre mekânları meydana getirirler. İletişimle sahip oldukları bilgiyi paylaşırlar, mekândaki bu gerçeklik toplum için birincil derecede önemlidir. İnsan toplulukları mekânda bulunmak dışında daha farklı şeylerde yaparlar.

- Birbirleriyle, ya da diğer gruplarla büyük veya küçük ölçekte bir araya gelirler veya ayrılırlar. Böylece hareketin ya da yoğunluğun dokusunu meydana getirirler.
- Toplumlar yaşadıkları alanları sınırlarla, binalarla, yollarla düzenlerler ve böylece toplumun muhit ortamını oluştururlar ki buda kesin belirleyici bir doku oluşturur (Hillier ve Hanson, 2011).

Hillier ve Hanson yazdığı bu kitapta iki önemli kavrama yer vermektedir: Fenotip ve Genotip. Kitapta insan davranışlarının alışkanlıklar ve süregelen rutinler üzerine kurulu olduğundan bahsedilmiştir. Yapıları oluşturan insanlar bu alışkanlıklarını içinde buldukları mekana da aktarırlar: insan davranışları farkında olmadan ya da bilinçli olarak oluşturdukları mekanı etkiler. Hillier ve Hanson'a göre her bir bireysel organizmanın içinde tanım merkezi diyebileceğimiz bir genotip vardır. Bu tanı merkezi bizim soydan gelen genetik yapımızı kapsar (2011). Tanı merkezimiz hem zaman içinde devamlılığı sağlar hem de mekân içindeki benzerlikleri gösterir. Bu tanı merkezi materyalin lokal enerji kaynaklarına adapte olarak fenotiplere dönüşmesini sağlar (Hillier ve Hanson, 2011).

Şekil 3.2: Safranbolu ilçesi

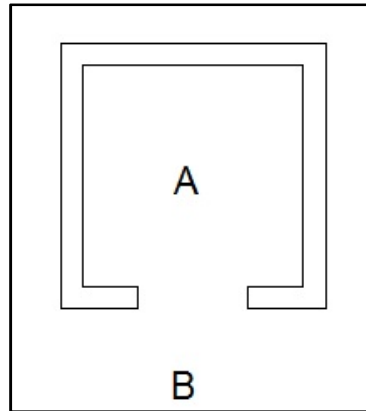

Şekil 3.3: Safranbolu evi

Bu tanımları mimari yapıya uyarlıysak Safranbolu evlerini örnek olarak verebiliriz. Her bir Safranbolu evinin mekansal organizasyonu yıllardır süregelen o yöreye has geleneklerin, yaşam tarzının sosyal ilişkilerin izlerini taşır. Tek tek incelediğimiz Safranbolu evleri ise Fenotip'tir. Bu evlerin alt yapısında bulunan ve Safranbolu evi dediğimiz tipolojik kavramı oluşturan ortak özellikler ise Genotiptir (Şekil 3.2 ve 3.3).

3.3.2 Mekan Dizimi Metodolojisi

Mekân dizimi metodu mekânlar arasındaki ilişkileri inceler. Bir yapıyı oluşturan mekânların birbirleriyle olan ilişkileri ve tüm yapı ile olan bağlantıları mekân dizimi metodunun temelini oluşturur. Bu bağlantılar ve ilişkiler bir grafik şeklinde gösterilir.

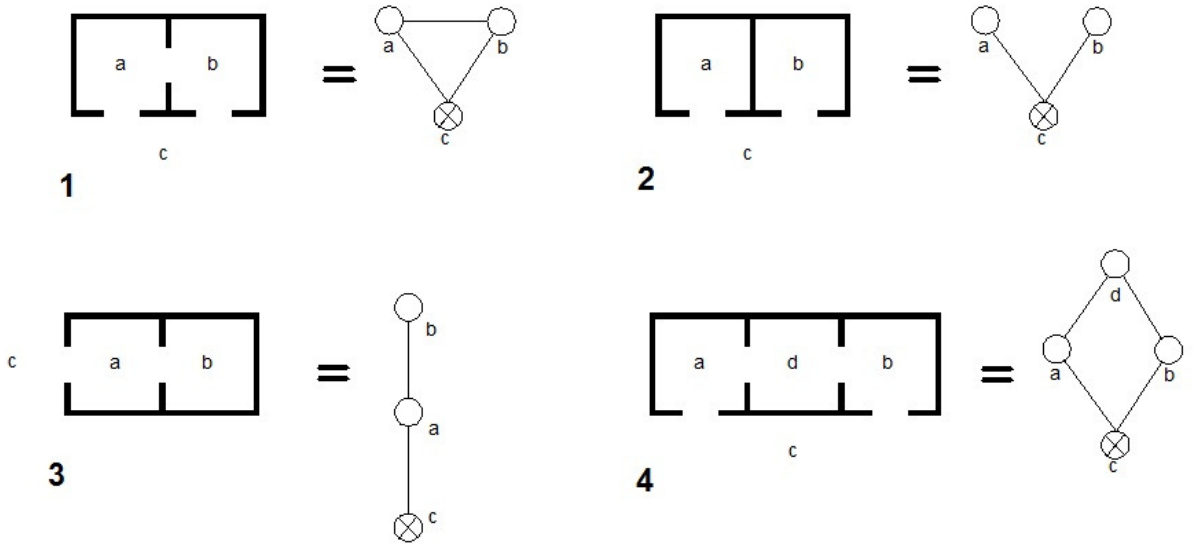
Şekil 3.4: Basit bir mekan planı (Hillier ve Hanson 2011)

Uzayda herhangi bir mekan tasarladığımızda sadece bir form oluşturmakla kalmaz aynı zamanda bir sosyal ilişkide başlatmış oluruz. Şekil 3.4 teki mekana baktığımızda A mekanın içini B ise mekanın dışını temsil etmektedir. Bu iki mekan arasındaki sosyal ilişkiyi, A yı kullanmaya hakkı olanlar ve A ya girebilmesi için A nın onayı gereken B mekanındakiler olarak tanımlayabiliriz.

Bir yapıdaki mekanları ve bu mekanların kendi aralarındaki ve dışarı ile ilişkilerini erişim grafiği yardımı ile tanımlayabiliriz. Erişim grafiğinde daire mekanları, doğru parçası ise aradaki bağlantıyı gösterir. Yapıyı oluşturan mekanları erişim grafiği sayesinde okuyabiliriz.

Şekil 3.5 teki bir numaralı yapıda a ve b olmak üzere iki farklı bölüm ve bu iki bölüm arasında da bir geçiş ilişkisi vardır. Diğer yandan a ve b mekanının dışarı olarak kabul edilen c mekanı ile de ayrı ayrı bağlantısı bulunmaktadır. Bu durumu erişim grafiği ile ifade edebiliriz,

Diğer bir yapı olan iki numaralı yapıya baktığımızda a ve b mekanlarının arasındaki ilişki kısıtlanmıştır bu durum ile de bir numaralı yapıdan farklılık göstermektedir. Yapıya a ve b mekanlarından ayrı ayrı giriş olmakla birlikte, a ve b mekanları arasında bir geçiş ilişkisi bulunmamaktadır.

Şekil 3.5: Farklı mekanların erişim grafikleri

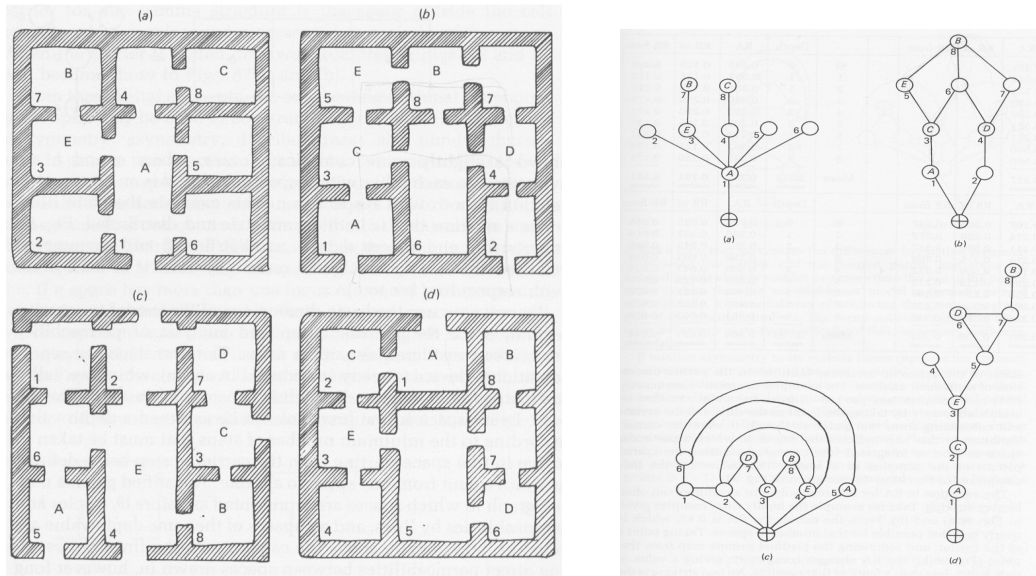
Şekil 3.5 teki üç numaralı yapıda ise mekanların dizilişi farklı bir sosyal yapıyı işaret etmektedir. Bu yapıda b mekanı a mekanı ile bağlantısını kullanarak dışarı ile ilişkide bulunabilir ya da b mekanını kullanan kişiler a mekanının onayı olmaksızın dışarı çıkamazlar.

En son yapı olan 4 numarada ise d mekanı a ve b mekanları arasına yerleştirilmiştir ve dışarı ile de b iki mekan aracılığı ile bağlantı kurmaktadır. Erişim grafiğinde de bu üç mekanı ve birbirleri ile ilişkilerini görebiliriz.

Mekan dizimi yönteminde yapıların formları içerdeki mekan ilişkilerini yansıtmayabilir. Şekil 3.6 da ki a yapısında altı farklı mekan vardır. A mekanı bu yapıda hol olarak düşünüldüğünde hole açılan 5 farklı mekan bulunmaktadır (4, 5, 6, 2, e). Bu mekanlardan C ve B diğer iki mekan olan E ve 4 aracılığı ile hole bağlanır.

Diğer bir yapı olan b yapısında ise iki farklı giriş bulunmaktadır. A ve 2 mekanından yapıya girilir, diğer altı mekanın dışarı ile bağlantısı bu iki mekandan geçmek sureti ile sağlanmaktadır. A mekanından sırası ile C, E, B ye geçilmektedir. B mekanına yapının diğer girişi olan iki numaralı mekanından da D ve 7 mekanları bağlantıları ile gelinebilir. Altı numaralı holün ise C, B, D ile bağlantısı bulunmaktadır.

Üçüncü farklı yapı olan c yapısında ise dış mekandan dan asıl yapıya 5 farklı giriş bulunmaktadır. Yapıda A, E, C, 2, 1 mekanlarından girişler ve bu girişlerden B, D, 6 bölümlere bağlantılar mevcuttur. E mekanı hol olarak kabul edilirse 2, 6, B mekanları hol ile direkt ilişkilidir.

Şekil 3.6: Aynı formdaki bir yapının farklı mekanlara bölünmesiyle elde edilen erişim grafikleri (Hillier ve Hanson 2011).

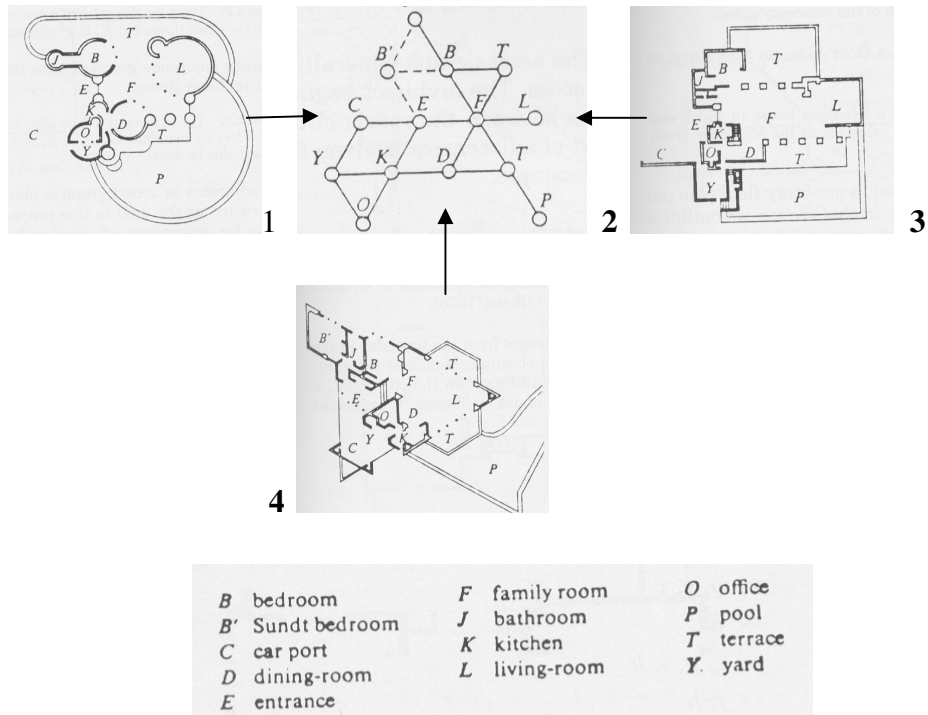
Son yapı olan d de ise A mekanından bir tane giriş ve buradan da sırası ile C, E, 5, D ve 7 mekanlarına geçilmektedir. B mekanı yapının en zor erişilen

bölümündedir. Erişilebilirliği en zor olan B mekanının ebeveyn yatak odası olduğu düşünülebilir.

Formları aynı iç mekan dizimleri farklı olan bu dört yapının erişim grafikleri farklıdır. Mekansal organizasyonun farklılığı erişim grafiklerinden okunarak mekanlar arasındaki sosyal ilişkilere de yorum getirilebilir.

Yapıların mekansal düzenlenmesine farklı bir örnekte Frank Lloyd Wright'ın üç farklı evidir. Wright farklı formdaki üç evinin planlamasında mekanların ilişkilerini aynı prensipte düzenlemiştir (Şekil 3.7).

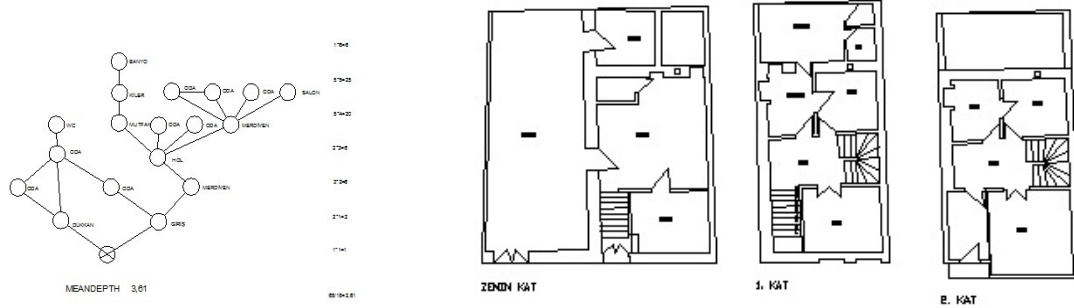
Giriş mekanı (E) her üç evde de mutfak (K), oturma odası (F), otopark (O), ile bağlantılıdır ve bu durum erişim grafiğinde de görülmektedir. Mutfak mekanı ise aynı şekilde tüm evlerde giriş, yemek odası, otopark, dış teras, ofis ile bağlantılıdır. Bu örneklerde olduğu gibi tüm mekanların ilişkileri ve dizilişleri erişim grafiğinde de görüldüğü gibi aynıdır.

Şekil 3.7: 1 Ralph Jester konutu, 2 Erişim Grafiği, 3 Life konutu, 4 Vigo Sunt konutu (Hillier, 2011)

Mekan dizimi yönteminde en küçük yapıdan, kentlere, bölgelere kadar farklı ölçeklerdeki mekanların sayısal analizleri farklı yazılımlarla yapılmaktadır. Hillier ve arkadaşları bu amaçla bir dizi teknik yazılım geliştirmişlerdir (Atak, 2007). Mekanın

oluşmasının altında yatan sosyal nedenleri matematiksel olarak inceleyen ve analiz eden bu metotta erişim grafiklerinden yola çıkılarak bir takım hesaplamalarla evlere ait bazı değerlere ulaşılır.

Şekil 3.8: Ayvalık evlerinden 1 nolu evin erişim grafiği ve kat planları

Şekil 3.8 deki Ayvalık evinde erişim grafiği hazırlanıp buradan yola çıkılarak evin derinlik değeri (MD) bulunmuştur. Mekan dizimi yönteminde farklı yazılımlar kullanılarak mekanlara ait farklı analizler yapılır.

3.3.3 Mekan Dizimi Yönteminde Kullanılan Kavramlar

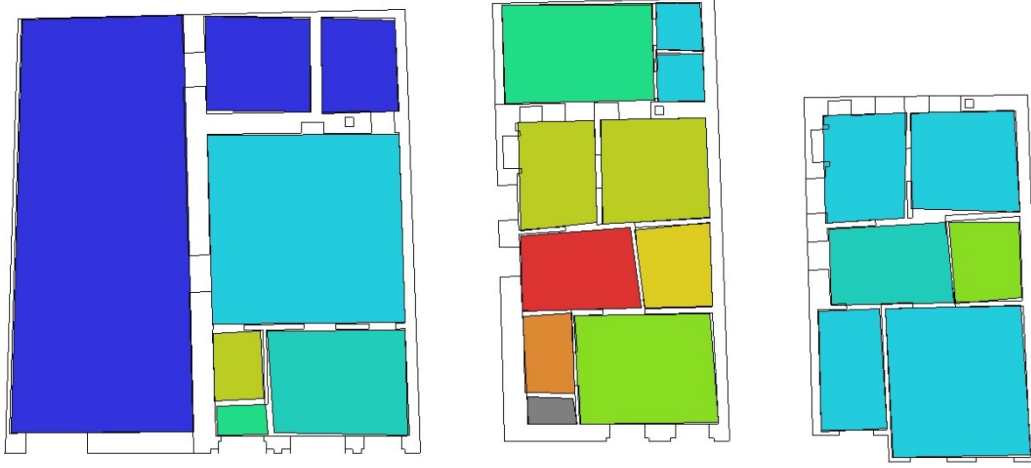
Mekan dizimi yönteminde depthmap ile yapılan analizler geçirgenlik ve görünürlük analizleri olmak üzere iki bölümde toplanabilir. Yapılan her iki analizde de farklı değerler elde edilir.

Geçirgenlik Analizi Kavramları

Geçirgenlik analizi, konutta yer alan mekanların birbirleri ile geçiş ilişkilerini gösteren ölçüm değerlerini kapsar. Görünürlük analizinde mekanlar gridlere ayrılarak her bir grid noktasına göre ölçümler yapılırken, geçirgenlik analizinde mekanlar içinde buldukları sınırlar içerisinde değerlendirilirler. Geçirgenlik analizindeki ölçümler; entegrasyon (ai), contrability (acontr), ortalama derinlik ve entropy değerleridir.

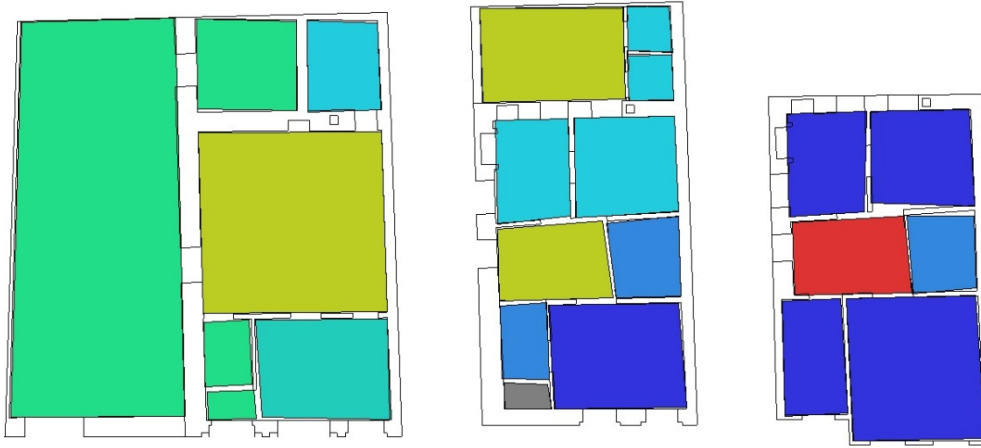
Entegrasyon değeri, farklı bölümlerin birbirleri ile bağlantıları açısından en bütünleşik mekanları gösterir. Geçirgenlik entegrasyon değerinin yüksek olduğu mekanlar konut içerisinde erişilebilirliği en yüksek mekanlardır. Geçirgenlik entegrasyon değerinin analizlere yansımaları, yüksek olan mekanların kırmızı renk, düşük mekanların ise mavi renk olarak ifade edilmesidir (Şekil 3.9).

Şekil 3.9: İncelenen Ayvalık evlerinde 1 numaralı evin geçirgenlik entegrasyonu analizi

Geçirgenlik kontrol-edilebilirlik değeri, yapıda yer alan ve sınırları belirlenmiş farklı mekanların birbirleri ile bağlantıları açısından kontrol-edilebilirlik ölçümlerini gösterir. Kontrol-edilebilirlik değerinin yüksekliği analizlerde kırmızı renk olarak gösterilir, mavi renk ise bu değerin düşük olmasını temsil eder (Şekil 3.10).

Şekil 3.10: İncelenen Ayvalık evlerinden 1 numaralı evin geçirgenlik kontrol-edilebilirlik analizi

Görünürlük Analizi Kavramları

Görünürlük, herhangi bir gözlemcinin bulunduğu noktadaki görüntü bilgisini ifade eder, bu da bulunulan mekanın geometrisi ile ilgilidir (Güney, 2007). Konutlarda görünürlük, konutların içerdiği farklı mekanların farklı noktalarının görsel bilgisidir.

Depthmap ile yapılan analizlerde ölçümler farklı gruplara ayrılmıştır. Global ve lokal ölçümlerde farklı analiz değerleri elde edilir. Bu değerler; entegrasyon (vi), ortalama derinlik (md), rölatif entropi (r.entropy), entropi (entropy), katsayı kümelenmesi (cc), kontroledilebilirlik (vcontr), grafik büyüklüğü (gs) dir.

Entegrasyon değerinin yüksekliği mekanın en görülebilir noktasının neresi olduğunu gösterir. Konutlardaki mekansal organizasyonda, topolojik olarak konutun en orta konumunda bulunan mekanlar en bütünleşik mekan olarak kabul edilebilir. Entegrasyon değerinin yüksekliği görünürlük analizinde kırmızı ile ifade edilirken, düşüklüğü ise mavi renk ile gösterilmektedir.

Ortalama derinlik, konutun içindeki bir mekanı oluşturan gridler arasındaki ölçümdür. Konutun içindeki insan hareketinin anlaşılmasını sağlayan ölçümlerden biridir (Atak, 2009).

Entropy ve rölatif entropi (re) değerleri bir yerden bir yere sıralı evrensel ölçümleri gösterir. Bu da mekanlar açısından evrensel bilgiye ulaşılmasını sağlar. İncelenen mekanın entropi değerinin düşük olması, bu mekanın merkezi konumda olduğunu ve daha çok bilgi içermekte olduğunu gösterir. Re değerinin yüksek olması mekanın çapraz dönüşlerde yer aldığını dolayısı ile bu mekana ait bilginin kısıtlı olduğunu göstergesidir. Entropi değerinin düşüklüğü görünürlük analizinde mavi renk ile ifade edilirken, yükseliği kırmızı renk ile gösterilir (Güney, 2007).

Tablo 3.1: İncelenen Ayvalık evlerinden 1 numaralı evin görünürlük analiz değerleri

		Görsel entegrasyon(HH)	Ortalama derinlik	Rölatif entropi	Görsel entropi	Uzak mesafe	Bağlanma	Görsel kontrol-edilebilirlik	Katsayı kümelenmesi	Graf büyüklüğü
Ev - 1	Genel	4,7	3,6	2,2	2,2	812	1656	0,4	0,7	
	Giriş	5,7	2,8	2,3	1,8	564	500	0,1	0,8	
	Hol	5,3	2,8	2,1	2,1	718	2732	0,4	0,5	4953
	Salon	4,1	3,2	2,2	2,3	778	1576	0,4	0,7	
	Mutfak	4,4	3,1	2,2	2,3	755	2559	0,3	0,5	
	Banyo	4	3,3	2,3	2,2	628	923	0,1	0,8	

Katsayı kümelenmesi, bir ortamda birleşme noktalarını tespit eden bir ölçüdür. Bir konumun görsel bilgi sistemi içindeki değişimini gösterir (Güney, 2007).

Kontrol-edilebilirlik değeri, konumların görsel olarak baskın olma durumu ifade eder. Kontrol-edilebilirlik değeri bir noktanın karşılıklı komşuluk ölçülerinin toplamından oluşur. Kontrol-edilebilirlik değeri yüksek olan bir konum bir çok noktanın toplamından oluşan geniş görsel alana sahiptir (Atak, 2009).

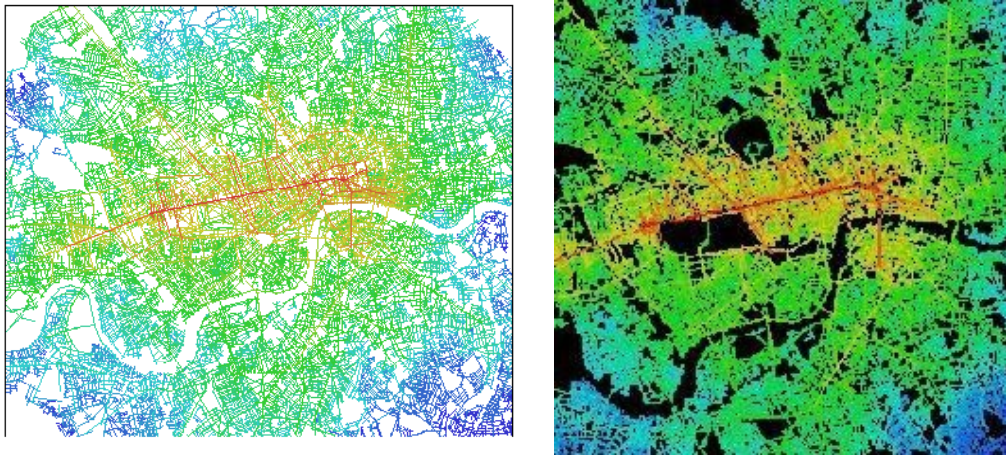
	Görsel entegrasyon (HH)	Ortalama derinlik	Rölatif entropi	Görsel entropi	Uzak mesafe	Bağlanma	Görsel kontrol-edilebilirlik	Katsayı kümelenmesi
Ev - 1								

Şekil 3.11: Ayvalık evlerinden 1 nolu evin görünürlük analiz görselleri

3.3.4 Mekan Dizimi Yönteminde Kullanılan Yazılımlar

Axman yazılımı :

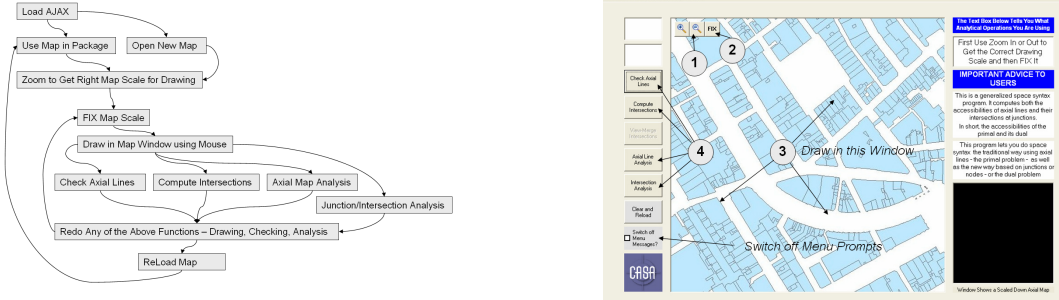
UCL' da Nick Dalton tarafından geliştirilmiştir. Eksenel haritaların analizi ve sayısallaştırılması amacıyla oluşturulmuştur. Londra'nın haritası analiz edilerek Oxford caddesiyle ilgili çalışmalar yapılmıştır (Şekil 9). Axman yazılımı, eksensel kent haritalarının ve iç mekânların eksensel hat analizinde kullanılır. Grafik düğüm noktaları ve bağlantıları arasındaki hatları yorumlayarak eksensel hatların organizasyon grafiklerini meydana getirir (Atak, 2007).

Şekil 3.12: Axman yazılımı ile oluşturulmuş Londra'nın eksensel haritası (www.spacesyntax.org)

Ajax yazılımı:

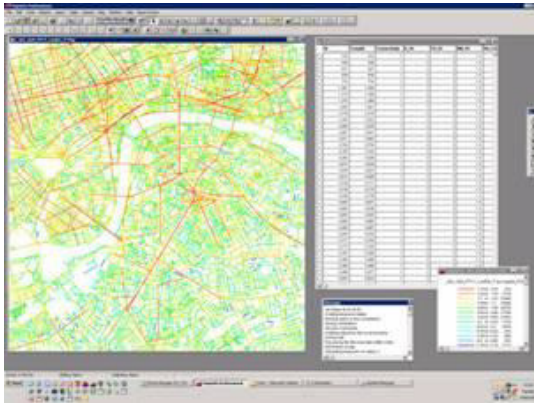
UCL'da Mike Batty tarafından geliştirilmiştir. Eksenel ve görünürlük analizleri arasında matematiksel bir ilişkiyi gösterir. Mekan dizimi için geliştirilmiş bir yazılımdır, Windows tabanlıdır. Mekanların analizinde bütünleşme ve erişilebilirlik değerlerinin hesaplanmasında kullanılır. Kentsel ölçekte ise eksenel hatların bir bütün olarak tanımlanmasını sağlar (Atak, 2009)

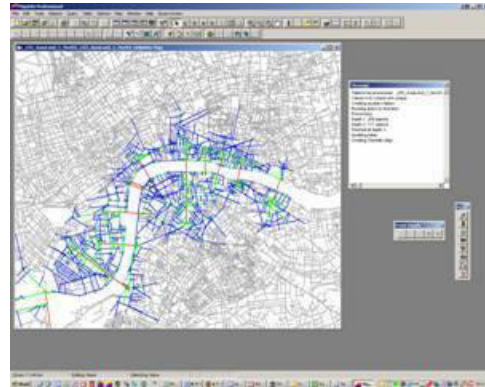
Şekil 3.13: Ajax yazılımının uygulanması (www.casa.ucl.ac.uk)

Confego yazılımı:

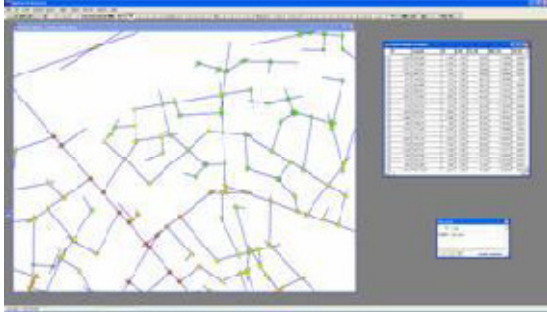
Confego araştırma ve danışmanlık projelerinde kullanılmak üzere Limited Space Syntax tarafından geliştirilen bir yazılımdır. Bu yazılım GIS (Coğrafi Bilgi Sistem) ortamında, kullanılır. Farklı ölçeklerdeki haritalarda bütünleşme, eksenel hat, derinlik değerlerinin hesaplanmasında kullanılır (<http://www.spacesyntax.net/software/confego/>).

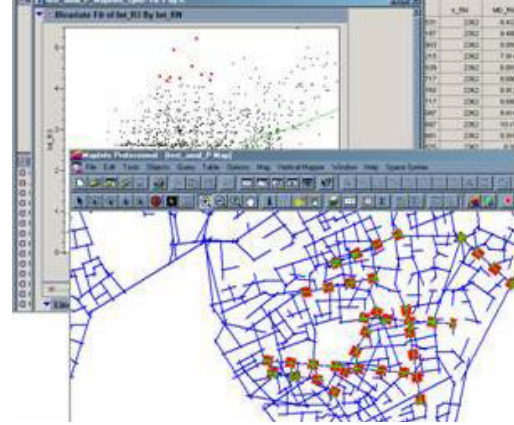
Şekil 3.14: Noktasal derinlik değeri

Şekil 3.15: Sokakların bütünleşme değeri

Şekil 3.16: Bağlantı ve kavşakların bütünleşme değeri
(www.spacesyntax.org)

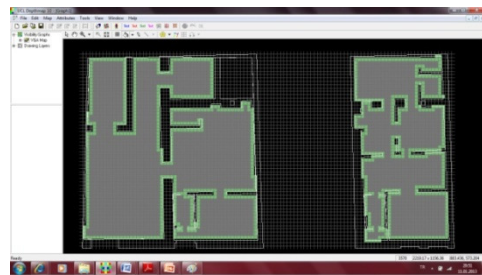
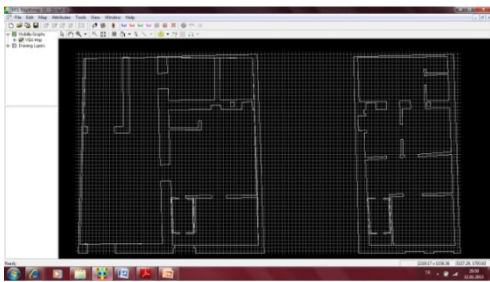
Şekil 3.17: Mekansal analiz

Depth Map yazılımı:

Depthmap yazılımı University Collage of London' dan Alasdair Turner tarafından (2003) yılında geliştirilmiştir.. Program, boyutu kullanıcı tarafından tespit edilebilen bir ızgara sistemi içinde planları ayırarak farklı noktasal konumları ve görünür bağlantıları kurarak grafik oluşturulmasına, incelenmesine olanak sağlar (Güney, 2009).

Depthmap yazılımı iki ana düşünce üzerinden ortaya çıkmıştır, bunlardan birincisi Benedikt'in görünür alan analizi ikincisi ise Hillier ve Hanson'un geliştirdiği mekan dizimi teorisidir.

Benedikt yapı planlarında noktaların aracılığı ile görünür alanlar yaratarak bu alanlar üzerinden bir takım hesaplamalar yapmıştır. Binalardaki mekanların sınırlarını çizerek bu alanları analiz etmiştir. Hillier ve Hanson ise yapıyı oluşturan mekanlar arasındaki ilişkileri incelemiştir. Depthmap yazılımında iki tür analiz ortaya çıkmıştır: bu analizler görünür alan ve geçirgenlik analizleridir.

Şekil 3.18: Depthmap analizinde planın dxf olarak içinde alınması, grid oluşturulması analiz için mekanların içlerinin doldurulması

Görünür Alan Analizi;

Depthmap yazılımında önce dxf formatında planlar yazılım içine alınırlar. Planlar uygun gridlere ayrıldıktan sonra tools menüsünden bir takım analizler yapılır.

Analizde boyanan mekanlar içindeki gridlerin her biri analiz edilerek farklı değerlere ulaşılır. Depthmap yazılımında kırmızıdan maviye dek değişen değerler vardır. Kırmızı en yüksek mavi ise en düşük değeri temsil eder.

Depthmap yazılımında tek tek gridlerden görünür bölgeler tespit edilir, her noktadan değerleri bulmak için basit bir görüş testi uygulanır.

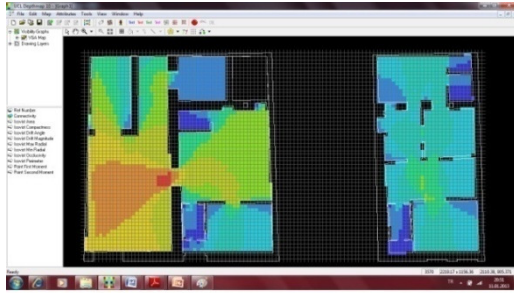
Depthmap ile farklı analizler yapılmaktadır. Bu analizlerden çıkan değerlere göre de mekanlar değerlendirilir. Depthmap ile yapılan analizlerdeki ölçümler başlıca 4 grupta toplanır (Atak, 2009).

1. Hazır ölçümler (Grafiğin oluşturulduğunda yapılan analizler)
2. Global ölçümler (Grafikteki köşelerden yararlanılarak yapılan analizler)
3. Lokal ölçümler (Grafikte her bir tepe noktasının o anlık komşusundan alınan verilerden yararlanılarak yapılan analizler)
4. Metrik ölçümler (Fiziksel mesafelerden yararlanılarak elde edilen analizler)

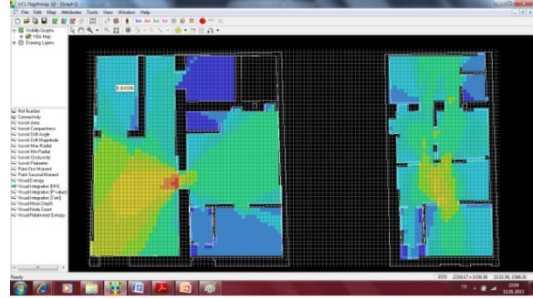
Bu ölçümlerin hepsi tools menüsünden Visibility Graph Analysis altında yer alan bu seçeneklerin seçimiyle yapılır.

Hazır ölçümlerin kapsadığı analiz değerleri bağlanma, uzak mesafe, Toplam mesafe ve ortalama mesafedir.

Lokal ölçümler ise kontrol değeri ve katsayı kümelenmesidir, Kontrol değeri bir mekansal organizasyondaki bir konumun diğer mekanları kontrol edebilme durumudur. Katsayı kümelenmesi ise herhangi konumda görüş alanının değiştiği noktaların hesaplanmasıdır. Başka bir deyişle mekansal organizasyonda konumların farklı bilginin, değişen bilginin yerini gösterir.

Şekil 3.19: Ayvalık evinin hazır ölçümü

Şekil 3.20: Ayvalık evinin global ölçümü

Global ölçümler bütünleşme, ortalama derinlik, rölatif asimetri, gerçek rölatif asimetri, grafik büyüklüğü, entropi ve rölatif entropidir.

Global ölçümlerde bütünleşme değeri, bir yapıda bir mekanın diğer bütün mekanlara olan ortalama uzaklığını ifade eder. Yapının ortalarına gelindiğinde çevresindeki mekan sayıları artacağından bütünleşme değeri yüksek çıkar.

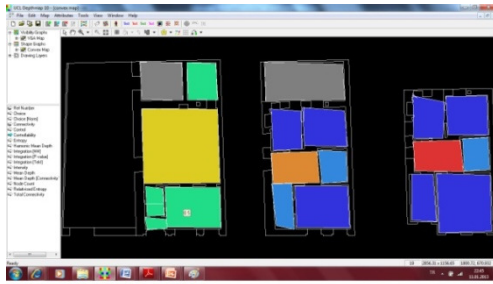
Ortalama derinlik değerinde her bir griddede diğer girdlere olan en kısa mesafe hesaplanır. Mekanlardaki insan hareketlerini anlamada önemli bilgiler verir.

Entropi değeri düğüm noktalarının görsel derinliğini veren ölçümlerdir. Bir yapıda farklı mekanlar bir düğüm noktasına yakınsa o düğüm noktasının entropi değeri düşüktür.

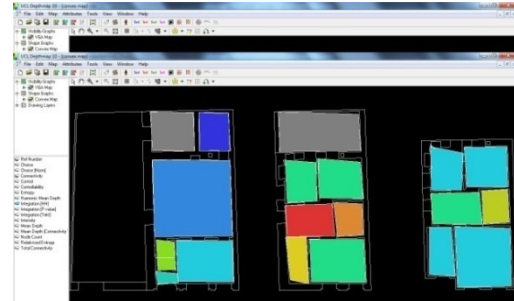
Metrik ölçümler metrik ortalama derinlik ve dağıtılmış bütünleşmedir. Metrik ortalama derinlik bir mekandan diğer bir mekana olan mesafedir. Dağıtılmış bütünleşme ise bir yapıdaki merkezde bulunan köşeler daha çok bütünleştikleri için değil merkeze yakın oldukları için bu değere sahiptir. Bu ölçüm bu noktaların görsel entegrasyonun bölünmesiyle ilgili çözümde yardımcı olur (Atak, 2009).

Geçirgenlik analizi

Depthmap yazılımında geçirgenlik analizi mekansal organizasyondaki farklı mekanların birbirleriyle ilişkilerine yönelik analizler yapar.

Şekil 3.21: Ayvalık evinde geçirgenlik analizinin kontrol-edilebilirlik ölçümü

Şekil 3.22: Ayvalık evinde geçirgenlik analizlerinde entegrasyon ölçümü

4. AYVALIK KONUTLARI VE MEKANSAL ANALİZLER

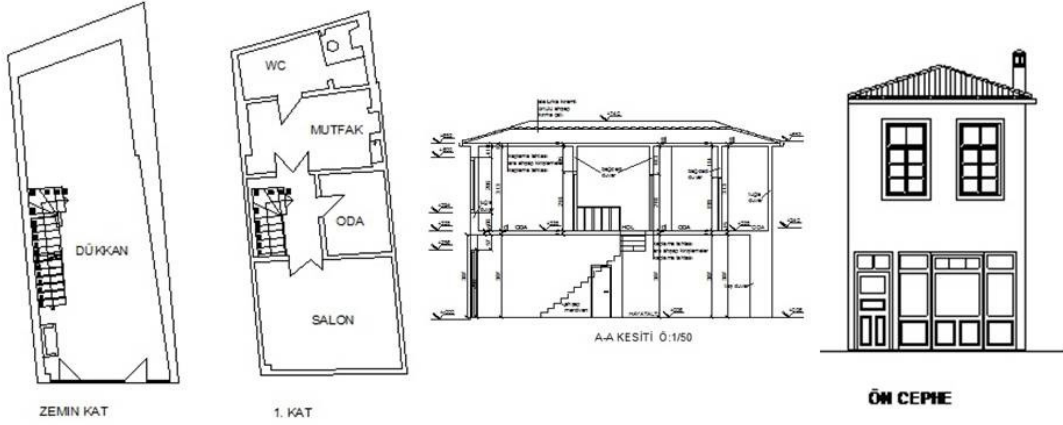
4.1 Formal Analizler

Konutların Formal analizleri evlerin biçimsel olarak yapılan inceleme bulgularına dayanan analizler olarak tanımlanabilir diğer bir deyişle Ayvalık bölgesine araştırma için seçilen 20 konutun plan özelliklerinin görsel olarak incelenmesi ile elde edilen sonuçlarını ifade eder.

XIX. ve XX. YY daki Ayvalık yerleşimi, dar sokaklarda sıralanan bitişik nizamda, genel olarak iki ya da üç katlı evlerden oluşmaktaydı. Bu evlerin çoğunlukla üst katları konut alt katları ise imalathane, depo ya da dükkan olarak kullanılmaktaydı. Bu evlerin planları sokak cephesine göre farklı formlarda şekillenmiştir. Sokak cephesine göre dar cepheli evler tek girişli, geniş sokak cephesi olan evler iki girişli olarak planlanmıştır. İki girişi bulunan konutların ise birincisi konut, ikincisi dükkan girişidir, ev giriş kapıları dükkan giriş kapılarına göre daha büyük ve süslü olduğu için görsel açıdan konut girişi belirgindir.

İncelenen Ayvalık evlerinde avlu ve bahçelerin sokak cephesine göre yapının arka tarafında yer aldığı görülmektedir. Örneklenen Ayvalık evlerinin planlarında genellikle dar bir giriş ve onu izleyen merdiven yer alır. Tek girişli konutlarda bu giriş depo ya da imalathane ile ilişkilidir ve bu ilişki kapı ile sağlanmıştır. İki katlı evlerde mutfak bölümü zemin katta ve girişe göre evin arka bölümünde yer alır. Üç katlı evlerde ise mutfak 1. katta ve yine evin sokak cephesinde değil arka cephede bulunmaktadır. Tuvalet ve banyo olarak kullanılan mekanlar ise iki katlı evlerde zemin katta merdiven altında, üç katlı evlerde 1. katta mutfak yakınında bulunmaktadır; bazı evlerde ise tuvalet avludadır.

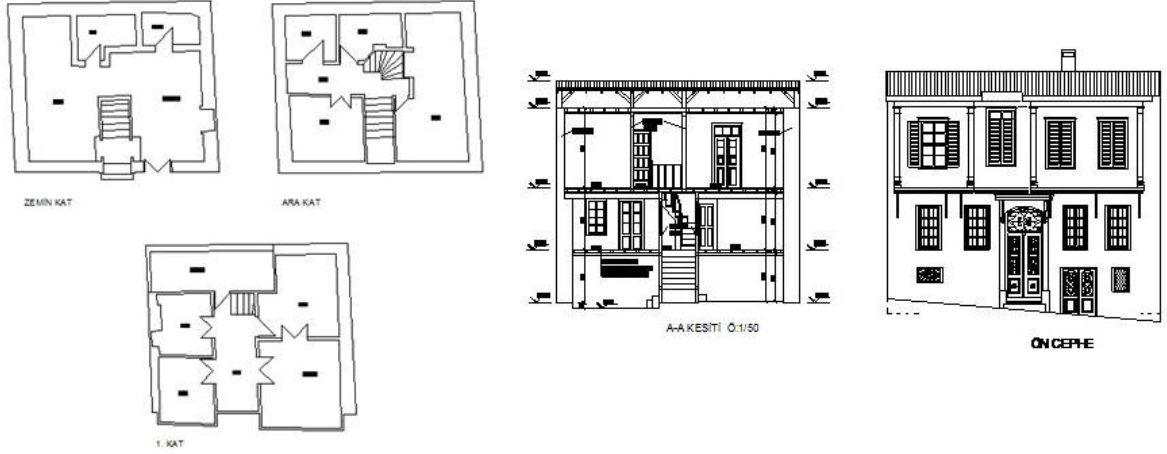

Şekil 4.1: Ayvalık evlerinden A Grubu plan tipine örnek

Ayvalık evlerinde üst kata çıkıldığında bir hol ve buna açılan odalar bulunmaktadır. İki katlı Ayvalık evlerinde oda sayısı 2-4 adet iken üç katlı Ayvalık evlerinde oda sayısı 6 ya kadar çıkabilir. Hole açılan bu odalardan yola cephesi olan en büyük odanın evin salonu olduğu düşünülmektedir. Salonun hemen yanındaki odayla arasında bulunan kapı bağlantısı gerekli zamanlarda odanın da kullanıma açılarak daha çok misafire hizmet verdiğini düşündürmektedir. Üç katlı Ayvalık evlerinde salonlar en üst katta yer alıp yan oda ya da odalarla kapı bağlantısına sahiptir. Bu salonlar çoğunlukla cumba ile zenginleştirilmiş mekanlardır. Ayvalık evlerinde salon dışındaki diğer odalar genellikle benzer büyüklüktedir. Sokağa geniş cepheli kare planlı Ayvalık evlerinde, sokağa dar cepheli dikdörtgen planlı Ayvalık evlerine göre 1.kat holü daha büyük ve planın ortasında yer alırken sokağa dar cepheli dikdörtgen planlı evlerde küçüktür.

Örneklenen Ayvalık evlerinde, sokağa bakan giriş cephelerinin dar ya da geniş olması girişin yerini ve buna bağlı olarak giriş merdivenin yerini etkilediği gözlemlenmiştir. Sokağa cephesi dar olan ve tek girişli evlerde giriş merdiveninin sağa ya da sola dayalı ve tek kollu olarak yerleştirildiği görülmüştür. Bunun sebebi dar ön cephelerde girişin tek tarafa alınarak kalan mekanın maksimum kullanılmak istenmesi olabilir. Bu konutların kat adeti zemin + iki kata çıktığında giriş merdiveninin yanı sıra ek bir merdivenin yerleştirildiği gözlenmiştir. Bu merdiven cephede değil planın daha orta kısımlarında düzenlenerek üst katlarda giriş cephesi salon ve diğer odalara ayrılmıştır.

Şekil 4.2: Ayvalık evlerinden D Grubu plan tipine örnek

Sokağa giriş cephesi geniş olan Ayvalık evlerinde ise giriş ve buna bağlı olarak giriş merdiveni planın ortasında yer almaktadır. Kare planlı olan bu evlerin kat sayıları zemin + iki kata çıktığında ilave bir merdivenin yerleştirildiği gözlemlenmiştir. Bu merdivende sokak cephesine göre arka kısımda yer almıştır.

İncelenen evlerin ticarethane bölümüne sahip olanlarının sadece konuta ait mekanları analiz edilmiştir. Konutlarda giriş, merdivenler, hol, oda1, oda2, salon, banyo mekanlarının analiz edilerek bulgular karşılaştırılmıştır. Analizlerde yer alan Merd.1 giriş ile bağlantılı merdiven, Merd.2 ise birinci kattaki holden üst kata çıkan diğer merdivendir. Hol adı verdiğimiz mekan ise odaların açıldığı bölümdür. Analizlerde konuk ağırlanan evin en büyük odası ise salon olarak kabul edilmiştir. Mekanlardan salonun yanında ya da en yakınının da yer alan bölüm oda1, sokak cephesine göre geride kalan diğer bölüm ise oda2 olarak analizlerde değerlendirilmiştir. Genellikle merdivenin alt kısmında ya da sokak cephesine göre konutun arka bölümünde yer alan tuvalet mekanı ise banyo olarak analizlerde adlandırılmıştır.

Şekil 4.3: İncelenen evlerden 9 nolu ev 1

Şekil 4.4: İncelenen evlerden 9 nolu ev 2

Bu bilgilerin ışığında Ayvalık evlerini merdivenlerin hem konumunun hem de tek mi çift mi olduğunun planlamada önemli olduğu görülmüştür. Buna göre Ayvalık evlerini 4 grupta incelemek mümkündür:

- A) Giriş merdiveni yandan, tek merdivenli plan tipi (2 , 6, 17, 19, 20 numaralı evler)
- B) Giriş merdiveni yandan, çift merdivenli plan tipi (1, 5, 7, 8, 10, 16 numaralı evler)
- C) Giriş merdiveni ortadan, tek merdivenli plan tipi (3, 4, 12, 18 numaralı evler)
- D) Giriş merdiveni ortadan, çift merdivenli plan tipi (9, 11, 13, 14, 15 numaralı evler)

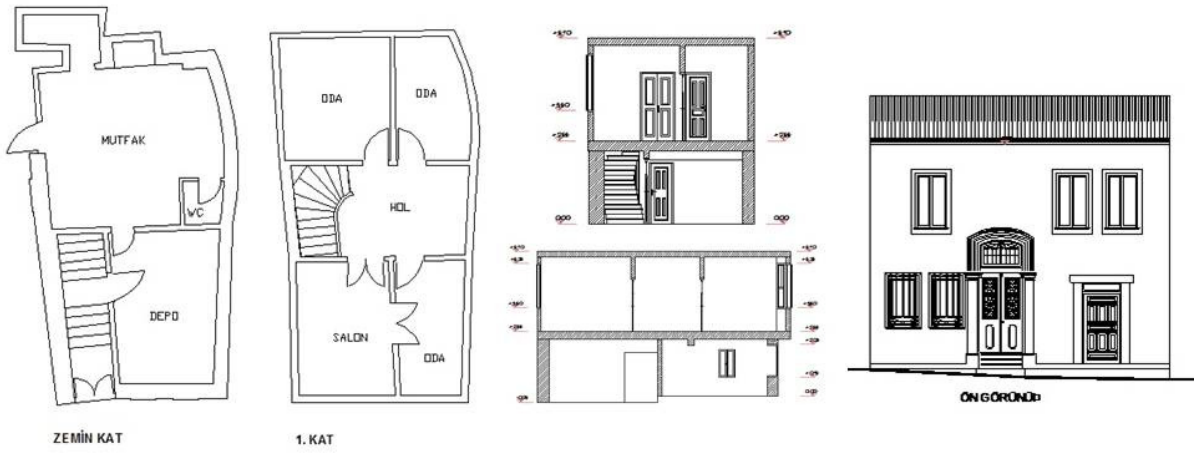
A Grubu plan tipi evler

Sokağa bakan cephesi dar olan parsellerdeki konutlarda tek kollu merdivenler girişin konumlanmasına bağlı olarak girişin sağ ya da sol yanındaki duvara yerleştirilmişlerdir. Planda merdivenlerin bu şekilde yerleştirilmesi zemin katta merdivenden geriye kalan mekanın geniş olmasını sağlamıştır. Böylece bu mekan bölünmeden kullanılabilmiştir.

Bu plan tipindeki evler iki katlıdır (Şekil 4.5). Zemin katta mutfak, tuvalet ve depolama alanı bulunmaktadır. Bu plan tipinde çoğunlukla zemin katta başka bir girişin olmaması bize bu katta dükkanın bulunmadığına işaret eder. Bu gruba ait 6,

17, 19, 20 numaralı evlerde giriş tektir. Sadece 2 numaralı evde ikinci bir giriş ve dükkanın varlığından söz edilebilir.

Üst kata çıkıldığında hol ve odalar yer alır. Odaların açıldığı holün sokak cephesi ile bir bağlantısı yoktur. Sokağa cepheli en büyük oda salondur ve bazılarında salonun yanındaki oda ile kapı bağlantısı vardır. Salon ve yan oda ilişkisi 20, 19 numaralı evlerde salon ve yan oda ilişkisi kapı ile sağlanırken, 17 ve 6 numaralı evde salonun diğer odalar ile bir bağlantısı yoktur ve 2 numaralı evde salonun tamamı sokak cephesine bakmaktadır.

Şekil 4.5: A Grubu plan tipi ev örneği

B Grubu plan tipi evler

Sokağa bakan cephesi dar olan, zemin+iki katlı konutlarda merdiven girişin konumuna göre sağ ya da sol duvara yerleştirilmiştir. Kat adetinin arttığı bu konutların çoğunda zemin katta yerleştirilen dükkana açılan ikinci bir giriş kapısı mevcuttur. Zemin katta dükkanın yanı sıra sokak cephesine göre arka kısımda depo ve imalathane bölümleri de bulunabilir. Dükkan bölümü zemin katın sokak cephesine yerleştirilmiştir (Şekil 4.6).

Bu tip plan tipinde evler üç katlıdır. 1. kata çıktığımızda bizi küçük bir hol ve buna açılan odalar karşılar. Bu odalar genel olarak eşit büyüklüktedir. Mutfak bölümü zemin kattan 1.kata çıkmıştır ve planda genellikle yola göre arka cephede yer alır. Tuvalet kısmı ise bazılarında birinci katta mutfak bölümüne yakın, bazı evlerde ise zemin katta, bazı evlerde ise avluda yer alır.

Birinci kattan ikinci kata çıkılan merdiven genel olarak giriş merdiveninden bağımsız olarak düşünülmüştür. İkinci merdiven konum olarak planın sokak

cephesine göre orta, iç kısımlarında yer alır. Merdivenler evlere göre farklılıklar gösterirler örneğin 1,5,10 ve 16 numaralı evlerde merdivenler giriş merdiveninden tamamen bağımsız şekillenebildiği gibi, 7 ve 8 numaralı evlerdeki gibi giriş merdiveninin devamı gibi de yer alırlar. İkinci kata çıktığımızda hole açılan salon ve odalar vardır. ikinci katta yer alan salon bölümü ise bazı evlerde tümüyle sokak cephesini kaplar ve cumbalıdır, bazı evlerde ise yanındaki odayla kapı bağlantısı vardır. Bazı evlerde ise salon yan odayla kapı ile bağlantılıdır.

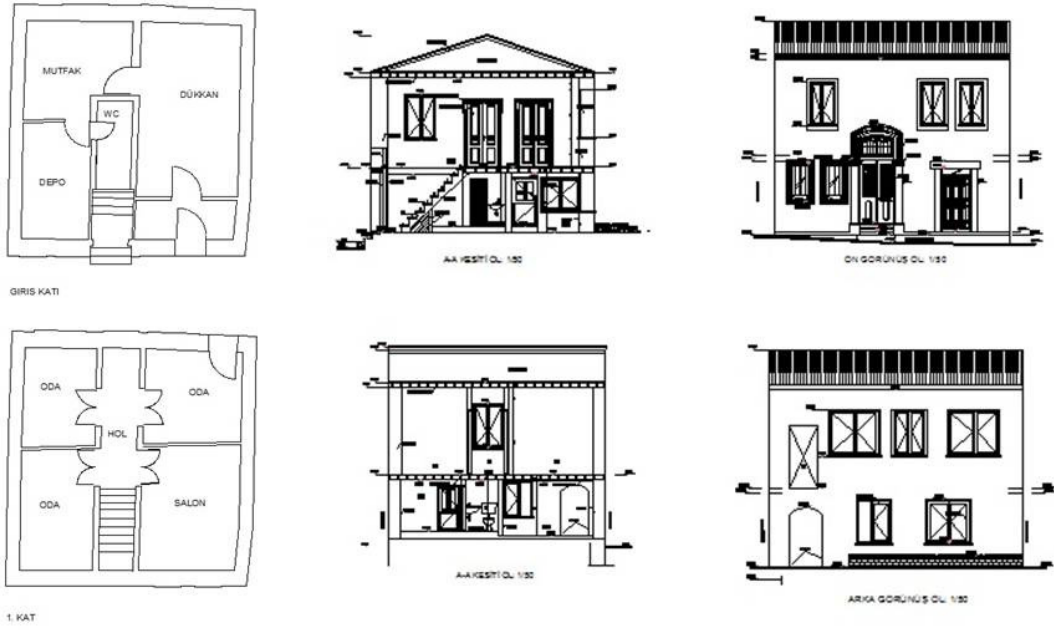

Şekil 4.6: B Grubu plan tipi ev örneği

C Grubu plan tipi evler

Sokağa bakan cephesi geniş olan tek merdivenli bu tip evler iki katlıdır. Bu evlerde evin girişi ve buna bağlı olarak giriş merdiveni ortadandır. Bu grup ev tipinde bazı evlerde sokak cephesinde ayrı giriş vardır. Gruptaki 18, 12 ve 3 numaralı evlerde sokak cephesine ikinci bir girişin bulunması bu evlerin alt katında dükkan olduğunu düşündürür. Bu tip evler genellikle iki katlı olsa da 4 numaralı evde görüldüğü gibi bazı evlerde ara katta bulunabilir (Şekil 4.7).

Zemin katta giriş, depolama alanı mutfak ve tuvalet bulunmaktadır. Zemin katta depolama alanlarının diğer mekanlarla bağlantı bir kapı aracılığı ile sağlanmıştır.

Şekil 4.7: C Grubu plan tipi ev örneği

Giriş merdiveniyle çıkılan 1. katta hol ortadadır, odalar bu hole açılır. Sokak cepheli en büyük odanın salon olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Salon bazı evlerde cumbalı ve yan odayla kapı ile bağlantılıdır. Bu plan tipinde bazı evlerde sokağa göre arka cephede balkon yer almaktadır.

D Grubu plan tipi evler

Sokağa bakan cephesi geniş olan bu evler üç katlıdır. Geniş cepheden dolayı evin giriş ve buna bağlı olarak giriş merdiveni ortadan olan bu evlerin sokak cephesinde diğer bir giriş yer alır. Bu diğer giriş ve buna bağlı mekan yapısı bize dükkanın varlığını ifade eder. Bu tip evlerde oda sayıları fazla ve mekan olarak ta diğerlerine göre büyük evlerdir (Şekil 4.8).

Bu gruptaki evlerin tamamının zemin katlarında evlerde de görebileceğimiz hem dükkan hem depo alanları yer almaktadır. Bu gruptaki 9 ve 15 numaralı evler bu yapıya sahip evlerdir. Bu gruba ait evlerin tuvalet bölümleri zemin kattadır ancak 15 numaralı evin diğer evlerden farklı olarak tuvalet kısmı avluda yer alır.

Giriş merdiveni ile çıkılan birinci katta bir hol ve buna açılan odalar yer alır. Bu kattaki odalar birbirine yakın büyüklüktedir ve holden giriş merdiveninden bağımsız ikinci bir merdivenle ikinci kata çıkılır

Şekil 4.8: D Grubu plan tipi ev örneği

İkinci katlarda evlere göre farklılık gösteren hol bizi karşılar. Gruptaki 9, 11, 15 numaralı evlerde bu hol sokak cephesine kadar uzanır ve bir balkonla sokak cephesine bağlanır. Bu balkon giriş kapısının üstüne denk gelir. İkinci kattaki salon 9, 11, 13 ve 14 numaralı evlerde sokağa cepheli ve yan oda ile de kapı bağlantısı bulunmaktadır. Bu tip evlerde ikinci kattaki hol diğer tip evlere göre daha büyüktür.

4.2 Geçirgenlik Analizleri

Depth map yazılımında mekanlar arasındaki ilişkileri incelemek amacı ile yapılan geçirgenlik analizinde, evin bölümleri arasındaki bağlantıların önemi büyüktür. Ayvalık'ta çalışma kapsamında incelenen 20 ev için geçirgenlik analizleri yapılarak entegrasyon ve kontrol-edilebilirlik değerleri elde edilmiş ve mekanlar arası ilişkiler incelenmiştir.

Geçirgenlik Entegrasyon Analizleri (ai)

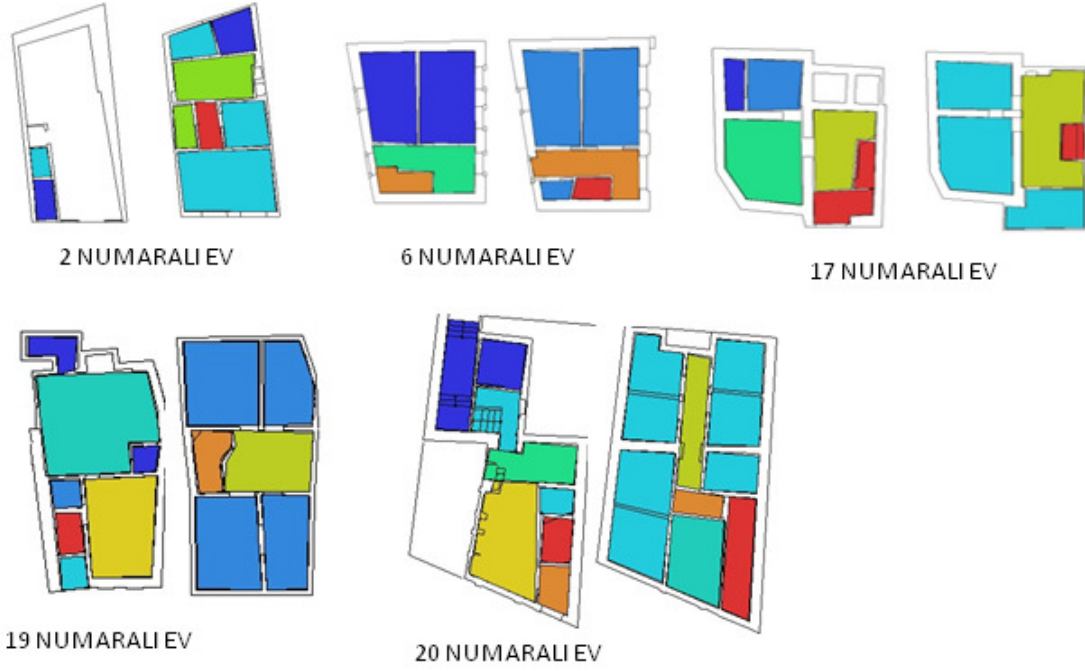
İncelenen ve merdivenlerinin konumlarına göre 4 gruba ayrılan 20 ev için yapılan geçirgenlik analizlerine göre mekanların bütünleşme ve entegrasyon durumları incelenmiş, bunlar sayısal ve görsel olmak üzere iki farklı şekilde sunulmuştur. Bütünleşme değerlerine göre mekanların sıralaması yapılarak mekanlar arası ilişkiler, farklılıklar ve benzerlikler yorumlanmıştır.

A Grubu plan tipi evler

Bu grup evlerde giriş merdiveni ile çıkılan hol, entegrasyon değeri en yüksek mekandır (Hol ai ortalama=0,9). Hol bölümünün yüksek değeri, evleri tek tek incelediğimizde farklılık gösterir. Hol mekanı 2, 19 ve 20 numaralı evlerde en yüksek değere sahiptir. Bu üç evde de holün plan şemasındaki yeri, oda ve salon ile bağlantılarındaki benzerlik holün, a.i değerindeki yüksekliğinin sebebi olabilir. Gruptaki 6 ve 17 numaralı evlerde hol bölümünün a.i değerinin diğer evlere göre daha düşük olmasının nedeninin her iki evde de holün bu bölüme açılan mekanlarla ilişkisi ve konumu olduğu düşünülebilir. Hol mekanının bu yüksek değeri geçirgenlik analizinin görsel yansımada da kırmızı renk olarak görülmektedir (Şekil 4.9).

Merdiven mekanı, 2 numaralı ev hariç bu gruptaki diğer tüm evlerde en yüksek a.i değerine sahiptir (Merdiven ai ortalama = 0,88). Her ev için mekanların a.i değerlerinin sıralamasına baktığımızda 6, 17, 19 ve 20 numaralı konutların benzerlik gösterip 2 numaralı evin sıralamasının farklılık göstermiştir. Bu farklılıkların sebebinin 2 numaralı evin planında görüldüğü gibi zemin katla üst kat arasındaki bağlantının olmamasından kaynaklandığı düşünülebilir. Merdiven, 2 numaralı evde zemin kattaki hiç bir mekanla bağlantı kurmamaktadır. Giriş bölümü 6 ve 17 numaralı evlerde a.i yüksek mekanlardır, diğer evlerden farklı olarak bu iki evde de bu kısım planda benzer konuma sahiptir.

Şekil 4.9: A Grubu plan tipi evlerin a.i analizleri

Plan şemaları birbirine benzeyen 19 ve 20 numaralı evlerde de giriş a.i değerleri birbirine yakındır dolayısı ile de her ikisinde de girişin sıralamadaki yeri aynıdır. Girişin a.i değerinin en düşük olduğu ev 2 numaralı evdir, zemin kattaki girişin merdiven hariç diğer hiç bir mekanla bağlantısının olmaması bu düşük değerlerin nedeni olabilir.

Plan şeması diğer evlere göre farklılık gösteren 2 numaralı evde mutfak mekanının a.i değeri diğerlerine göre en yüksek değerdedir. Evin planında mutfağın evin holü ile direkt bağlantıda olması ve evin merkezi konumlardan birinde bulunması bu değerlerin yüksekliğini açıklayabilir. Mutfak bölümü 19 ve 20 numaralı konutlarda da a.i açısından diğer mekanlara göre yüksek değerdedir. Mutfağın her iki evde de zemin katta yer alması ve diğer mekanlarla benzer ilişkilerde olması bunun nedeni olabilir. Bu gruptaki evlerden 17 numaralı evde mutfağın plan şemasında erişilmesi en güç yerde olması a.i değerinin düşük olmasının nedeni olarak görülebilir.

Tablo 4.1: A Grubu plan tipi evlerin a.i analiz tablosu

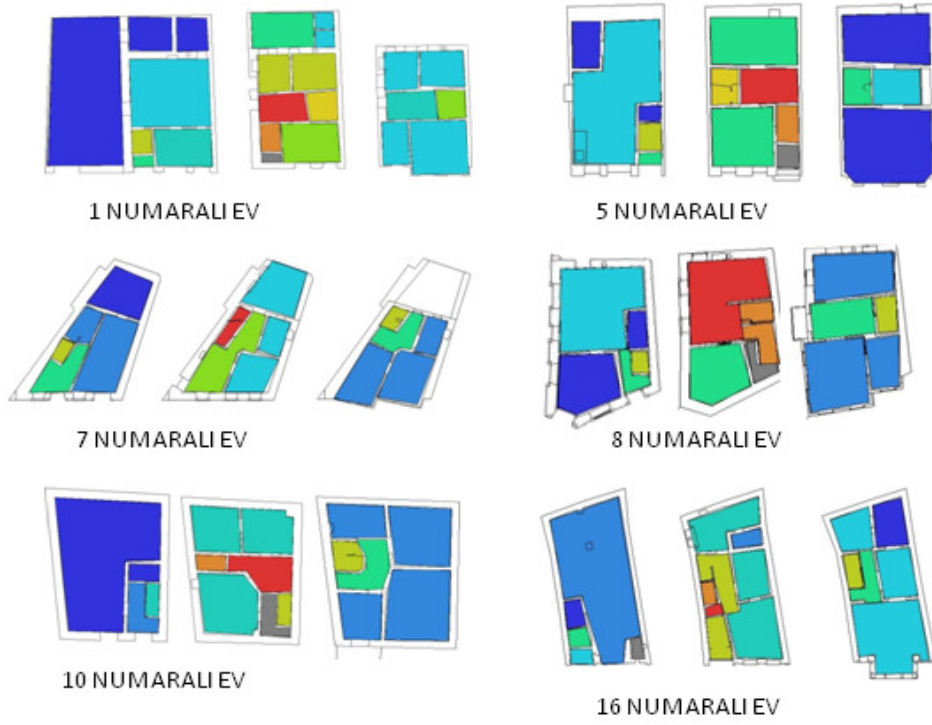
Giriş Merdiveni Yandan Konumlu ve Tek Merdivenli Plan tipi															
Ev - 2	Hol 1,47	>	Mutfak 0,98	>	Salon 0,68	=	Oda-1 0,68	>	Merdiven 0,63	>	Giriş 0,4	=	Banyo 0,4		
Ev - 6	Merdiven 1	>	Giriş 0,98	>	Hol 0,73	>	Mutfak 0,55	>	oda-1 0,5	=	Banyo 0,5	>	Salon 0,4	=	Oda-2 0,4
Ev - 17	Merdiven 0,78	>	Giriş 0,73	>	Hol 0,63	>	Oda-1 0,5	>	Salon 0,44	=	Oda-2 0,44	>	Mutfak 0,4	>	Banyo 0,31
Ev - 19	Merdiven 1,2	>	Hol 0,95	>	Mutfak 0,72	>	Giriş 0,69	>	Salon 0,6	=	Oda-1 0,6	=	Oda-2 0,6	>	Banyo 0,5
Ev - 20	Merdiven 0,79	>	Hol 0,75	=	Giriş 0,75	>	Mutfak 0,69	>	Salon 0,53	>	Oda-1 0,47	=	Oda-2 0,47	=	Banyo 0,4
ORT.	Hol 0,9	>	Merdiven 0,88	>	Giriş 0,71	>	Mutfak 0,66	>	Salon 0,54	>	Banyo 0,42				

Salonun, bu grup evlerdeki a.i değeri genel olarak düşüktür (Salon ai ortalama = 0,54). Plan tipi diğer evlere göre farklılık gösteren 2 numaralı evde salonun a.i değerinin, diğer evlere göre yüksekliği salonun plandaki yerinin merkezi konumu ile açıklanabilir (Tablo 4.1).

Bu gruptaki evlerde banyo bölümü ortak olarak a.i açısından en düşük değerdedir. Banyo bölümünün evin ulaşılması en zor yerinde bulunması a.i değerinin düşük olmasının nedeni olduğu düşünülmektedir.

B Grubu plan tipi evler

Bu grup evlerde a.i en yüksek mekan birinci kat holüdür(Hol ai ortalama=0,92). Hol mekanını evlere göre incelediğimizde 1, 5, 8, 10, 16 numaralı evlerde hol mekanının a.i değeri açısından en yüksek değerde olduğunu söyleyebiliriz. Holün a.i değerinin ikinci sıraya düştüğü diğer evlere göre farklılık gösteren 7 numaralı evde bunun sebebinin giriş merdiveninin (Merd.1) plan şemasındaki yerinin olduğu söylenebilir. Bu evde giriş merdiveni , diğer evlerden farklı olarak girişin hemen bitiminde değil, geniş bir giriş mekanından sonra iç kısımda yer almıştır. Geçirgenlik analizinin görsel yansımada da görüldüğü gibi hol mekanı en yüksek değerde yani kırmızı renktedir (Şekil 4.10).

Şekil 4.10: B Grubu plan tipi evlerin a.i analizleri

Giriş ile ilişkili olan giriş merdiveni ortalama olarak a.i yüksek ikinci mekandır (Merdiven ai ortalama= 0,88). Bu grup evlerde çift merdiven olması nedeni ile ikinci merdiven ile bağlantıyı sağlayan hol ve buna bağlı birinci kat merdiveninin (Merd.2) a.i değeri yüksektir. Merd.1 ve merd.2 mekanlarının sıralamada evlere göre farklılık gösterebilir ortalama olarak a.i açısından yüksek değerdedir. Bu gruptaki 1, 5, 7, 10 ve 16 numaralı evlerde Merd.1 ve 2 nin a.i değerleri 8 numaralı eve göre yüksek ve birbirine yakındır. Bunların dışında kalan 8 numaralı evde farklı olarak hol ve buna bağlı olarak mutfak mekanının plandaki konumlarından dolayı merdivenin a.i değeri bu mekanların ardından gelmiştir. Merdivenlerin a.i değerlerinin yüksekliğini geçirgenlik analizinin görsellerinde portakal renkli olarak görebiliriz (Şekil 4.10).

Tablo 4.2 : B Grubu plan tipi evlerin a.i analiz tablosu

Giriş Merdiveni Yandan Konumlu ve Çift Merdivenli Plan tipi																	
Ev - 1	Hol 0,97	>	Merd.1 0,86	>	Mutfak 0,72	>	Merd.2 0,7	>	Oda-2 0,68	>	Giriş 0,64	>	Banyo 0,47	>	Salon 0,46	=	Oda 1 0,46
Ev - 5	Hol 0,9	>	Merd.1 0,83	>	Merd.2 0,63	>	Mutfak 0,59	=	Giriş 0,59	=	Oda1 0,59	>	Salon 0,39	=	oda2 0,39	>	Banyo 0,37
Ev - 7	Merd 1 1,3	>	Merd. 2 1	>	Hol 0,9	>	Giriş 0,78	>	Mutfak 0,6	=	Oda1 0,6	>	Salon 0,54	>	Oda 2 0,5	>	Banyo 0,2
Ev - 8	Hol 0,81	>	Mutfak 0,8	>	Merd.1 0,74	>	Merd. 2 0,65	>	Giriş 0,54	=	Oda1 0,54	>	Salon 0,47	>	Oda 2 0,41	>	Banyo 0,33
Ev - 10	Hol 1,09	>	Merd 2 1	>	Merd 1 0,87	>	Mutfak 0,69	=	Oda 1 0,69	=	Oda2 0,69	>	Giriş 0,54	>	Salon 0,5	>	Banyo 0,2
Ev - 16	Hol 0,82	>	Merd 2 0,78	>	Merd 1 0,65	>	Mutfak 0,6	>	Oda 1 0,58	>	Giriş 0,52	>	Salon 0,49	=	Oda 2 0,49	>	Banyo 0,46
Ort	Hol 0,95	>	Merd 1 0,88	>	Merd 2 0,79	>	Mutfak 0,65	>	Giriş 0,64	>	Oda1 0,56	>	Oda 2 0,5	>	Salon 0,48	>	Banyo 0,34

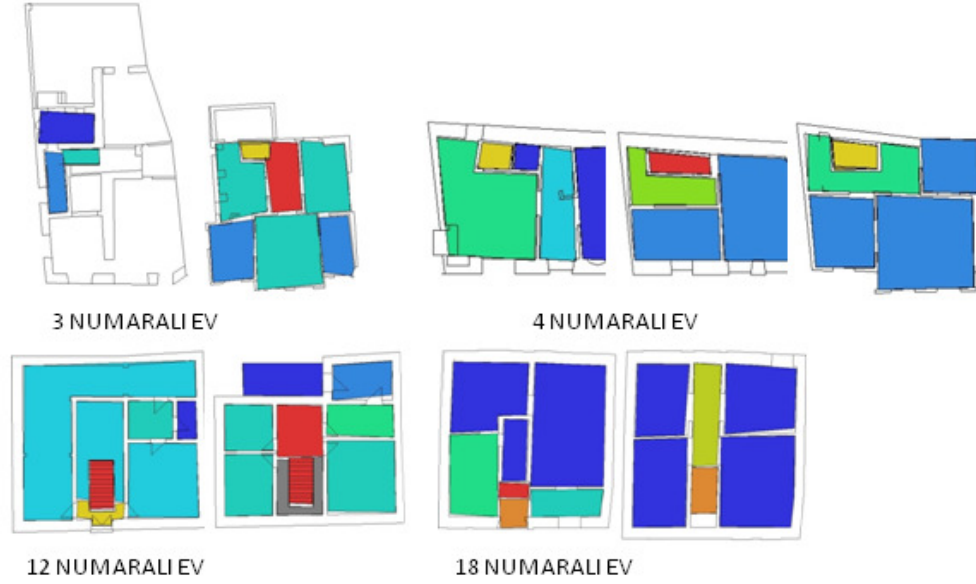
Mutfak ve giriş mekanlarının bu gruptaki evlerde ortalama olarak birbirine yakın olduğu görülebilir (Tablo 4.2). Gruptaki evlerden 8 numaralı evde farklılık gösteren ve yüksek geçirgenlik entegrasyon değerine sahip mutfak mekanının plan şemasındaki yerinin bu değeri açıklayabileceği düşünülmektedir. Giriş mekanının 7 numaralı evde en yüksek değerde olma nedeninin ise, bu evde diğer evlerden farklı olarak bu mekanın büyüklüğü ve farklı mekanlar ile bağlantısı düşünülebilir.

Bu grup evlerde banyo mekanının entegrasyon değeri düşüktür. Planda evin geçirgenlik entegrasyonu açısından en az bağlantılı bölümünde yer alması bu düşük değeri açıklayabilir.

C Grubu plan tipi evler

Bu grup evlerde geçirgenlik entegrasyonu en yüksek mekan merdiven ve holdür. Bu iki mekanın entegrasyon değerleri birbirine yakındır (Merdiven ai ortalama=1,08; Hol ai ortalama= 1,01). Evlerdeki geçirgenlik analizinin görsellerine baktığımızda hol ve merdiven bölümlerinin kırmızı ya da portakal renginde olduğunu görülebilir. Bu iki mekanın 3, 4, 12 numaralı evlerde birbirine yakinken 18 numaralı evde değişkenlik göstermiştir. Bu değişkenliğin nedeni 18 numaralı evdeki girişin plandaki yeri ve diğer mekanlar ile ilişkisinden kaynaklandığı düşünülebilir. Giriş mekanının 12 ve 18 numaralı evlerdeki geçirgenlik entegrasyonu değerinin yüksekliği plan şemasında girişin, diğer mekanlarla ilişkisinden kaynaklanabilir. Girişin plan şemasındaki yerinin ve diğer mekanlar ile ilişkisinin farklı olduğu 3 ve 4 numaralı evlerde ise giriş mekanının entegrasyon değeri diğer evlere göre düşüktür.

Geçirgenlik entegrasyon değerinin düşüklüğünü analizlerin görsellerinde de görmemiz mümkündür (Şekil 4.11).

Şekil 4.11: C Grubu plan tipi evlerin a.i analizleri

Salon mekanı geçirgenlik entegrasyon değeri açısından 3, 12, 18 numaralı evlerde benzer değerlerde ve sıralamada benzer konumlardayken 4 numaralı evde değer farklılık gösterir (Tablo 4.3). Diğer evlerden farklı olarak zemin+iki kata sahip olan ve 4 nolu evin salonun 2. katta yer alması bu değerın yüksek çıkmış olabilir.

Tablo 4.3: C Grubu plan tipi evlerin geçirgenlik entegrasyon analiz tablo

Giriş Merdiveni Ortadan Konumlu ve Tek Merdivenli Plan tipi															
Ev - 3	Hol 1,3	>	Merdiven 1,1	>	Salon 0,68	>	Giriş 0,55	=	Oda-1 0,5	=	Oda-2 0,5	>	Banyo 0,4	>	Mutfak 0,39
Ev - 4	Merdiven 1,1	>	Hol 0,8	>	Mutfak 0,74	>	Giriş 0,57	>	Oda-1 0,54	>	Salon 0,52	=	Oda 2 0,52	>	Banyo 0,4
Ev - 12	Hol 1,06	=	Merdiven 1,06	>	Giriş 0,9	>	Salon 0,67	=	Oda-1 0,67	=	Oda-2 0,67	>	Mutfak 0,56	>	Banyo 0,48
Ev - 18	Merdiven 1,06	>	Giriş 1	>	Hol 0,86	>	Mutfak 0,75	>	Salon 0,56	=	Oda 1 0,56	=	Oda 2 0,56	>	Banyo 0,51
Ort	Merdiven 1,08	>	Hol 1,01	>	Giriş 0,76	>	Salon 0,75	>	Mutfak 0,61	>	Oda 1 0,57	>	Oda 2 0,56	>	Banyo 0,45

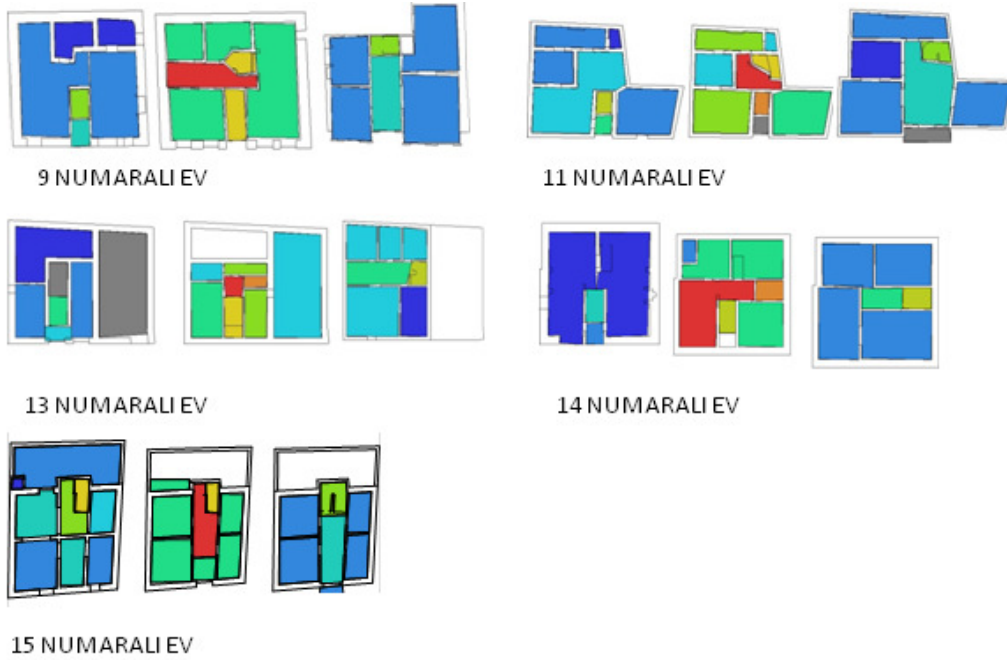
Mutfak mekanının geçirgenlik entegrasyon değeri 4 ve 18 numaralı evlerde benzer değerlerde ve 3 ve 12 numaralı evlere göre daha yüksektir. Mutfak mekanının plan şemasındaki yerine baktığımızda 4 ve 18 numaralı evlerde giriş ile bağlantılı ve zemin katta yer aldığı görülmektedir. Mutfakın entegrasyon değerinin daha düşük

olduğu 3 ve 12 numaralı evlerde ise mutfak birinci katta yer almıştır ve diğer mekanlar ile bağlantı ilişkisinde zayıftır.

Banyo ve odalar bu tip evlerde en düşük geçirgenlik entegrasyonu en düşük mekanlardır (Tablo 4.3). Bu mekanların düşük değerlerini geçirgenlik analiz görselinde de görebiliriz (Şekil 4.11).

D Grubu plan tipi evler

Bu grup evlerde geçirgenlik entegrasyon değeri en yüksek mekan giriş merdiveniyle çıkılan birinci kat holüdür. İncelenen bu gruba dahil 9, 11, 13, 14 ve 15 numaralı evlerin tümünde hol mekanın geçirgenlik entegrasyon değeri yüksek ve birbirine yakındır. Plan tiplerine baktığımızda ise tüm evlerin hollerinin ve holler ile bağlantılı mekanların benzer şekilde konumlandığını görmekteyiz. Geçirgenlik analizinin görselinde de hol mekanı bu yüksek değer çerçevesinde kırmızı olarak kendini belli etmiştir (Şekil 4.12).

Şekil 4.12: D Grubu plan tipi evlerin a.i analizleri

Konutlardaki geçirgenlik analizleri sonuçlarına göre entegrasyon değeri yüksek diğer iki mekan merdivenlerdir. Evlerden 11 ve 15 numaralı evlerde Merd.1, 13 ve 15 numaralı evlerde ise Merd.2 nin entegrasyon değeri yüksektir. Evlerin plan şemaları incelendiğinde 13 ve 14 numaralı ikinci kata çıkan merdivenlerinin aynı konumda olduğu görmekteyiz. Merdiven1 ve merdiven2 nin geçirgenlik entegrasyon

değerlerinin 9 numaralı evde eşit olması plan şemasındaki yerleri itibari ile diğer mekanlar ile ilişkilerinin benzer olduğunu düşündürmektedir.

Bu grupta incelenen mutfak mekanının geçirgenlik entegrasyon değerleri ortalama olsa da evler arası farklılıklar göstermektedir (Tablo 4.4). Mutfak bölümünün 11 numaralı evde birinci katta yer alması hol, oda ve banyo ile ilişksinden dolayı entegrasyon değerinin diğer evlere göre yüksek olmasını açıklayabilir. Benzer bir ilişki mutfak mekanın geçirgenlik entegrasyonun yüksek olduğu 14 numaralı evde de görülmektedir.

Tablo 4.4: D Grubu plan tipi evlerin geçirgenlik entegrasyon analiz tablosu

Giriş Merdiveni Ortadan Konumlu ve Çift Merdivenli Plan tipi																	
Ev - 9	Hol 1,1	>	Merd-1 0,8	=	Merd-2 0,8	>	Oda 2 0,7	>	Giriş 0,66	>	Mutfak 0,53	>	Salon 0,5	=	Oda 1 0,5	>	Banyo 0,3
Ev - 11	Hol 1,01	>	Merd-1 0,8	=	Mutfak 0,8	>	Merd-2 0,73	>	Giriş 0,67	>	Banyo 0,55	>	Salon 0,49	>	Oda 1 0,47	>	Oda-2 0,4
Ev - 13	Hol 1,1	>	Merd-2 0,87	>	Merd-1 0,7	=	Oda 2 0,7	>	Giriş 0,6	>	Mutfak 0,56	=	Salon 0,56	>	Oda 1 0,44	>	Banyo 0,2
Ev - 14	Hol 1	>	merd-2 0,87	>	Merd-1 0,69	=	Mutfak 0,69	>	Oda-2 0,6	>	Giriş 0,54	>	Oda-1 0,52	=	Salon 0,52	>	Banyo 0,5
Ev - 15	Hol 1,3	>	Merd-1 1,12	>	Merd-2 0,9	>	Giriş 0,86	>	Mutfak 0,8	>	Oda-2 0,6	>	Salon 0,57	=	Oda 1 0,57	>	Banyo 0,4
	Hol	>	Merd-2	>	Merd-1	>	Mutfak	>	Oda-2	>	Giriş	>	Salon	>	Oda-1	>	Banyo
Ort	1,10		0,83		0,82		0,68		0,60		0,56		0,53		0,50		0,36

Geçirgenlik analizinde entegrasyon değerinin en düşük olduğu 9 ve 13 numaralı evlerin mutfak bölümünün plan şemasındaki yeri ve diğer mekanlar ile olan kısıtlı bağlantısı bu değeri açıklayabilir. Bu gruptaki evlerde salon, ikinci katta yer almıştır. Bu durum salonun evlerin diğer mekanları ile bağlantısını ve bütünleşmesi azaltmıştır. Bu durum evlerin salonlarının genel olarak entegrasyon değeri sıralamasındaki düşük değerinin sebebi olabilir.

Evlerin banyo mekanlarının geçirgenlik entegrasyonu diğer mekanlara oranla en düşük değere sahiptir. Banyoların evin diğer mekanları ile bağlantısının min. düzeyde olması bu durumun nedeni olmuş olabilir. Geçirgenlik entegrasyon analizlerinin görsellerine baktığımızda banyoların en koyu mavi olduğunu görmekteyiz (Şekil 4.12).

Geçirgenlik kontrol-edilebilirlik analizleri (a.contr)

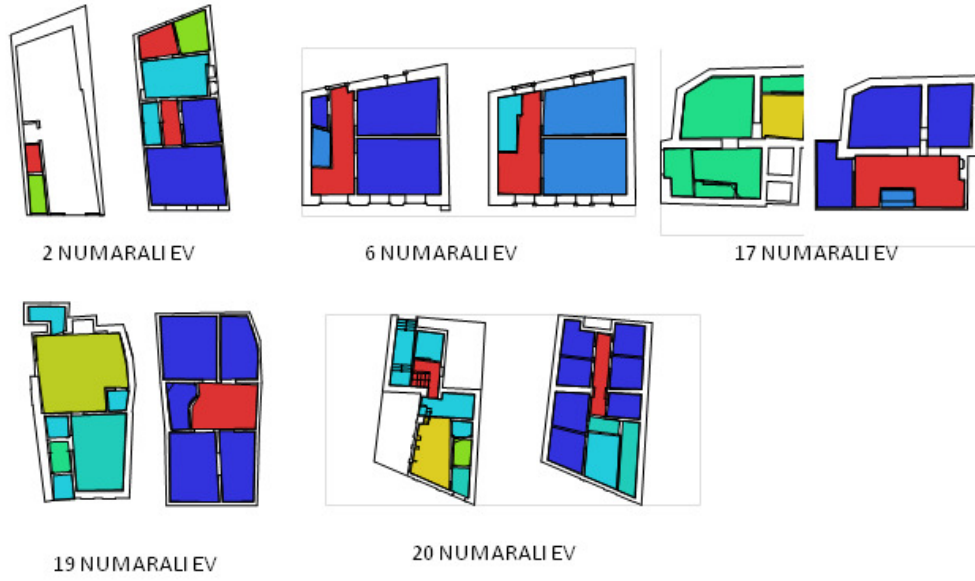
Çalışma alanı için belirlenmiş 20 adet Ayvalık evinin geçirgenlik analizlerinin sonucunda kontrol-edilebilirlik değerleride incelenmiştir. Bu analiz sonucunda konut içinde yer alan farklı mekanların ve bu mekanların birbirleri ile bağlantılarının kontrol-edilebilirlik açısından gruplara göre farklılıkları ve benzerlikleri değerlendirilmiştir.

A Grubu plan tipi evler

Bu gruptaki evlerde a.contr değeri en yüksek mekan holdür (Hol ortalama=0,75). Holün tüm evlerdeki konumu ve mekanları bağlayıcı özelliği bu değer yüksek çıkmasında etken olmuş olabilir. Evlerden 17, 19, 20 ve 2 numaralı olanlarda a.contr değeri en yüksek mekan hol iken 6 numaralı mekanda giriş holden daha yüksek değerdedir. Plan şemasındaki girişin konum itibari ile mekanlarla bağlantısı onu diğer evlerdeki giriş mekanından farklı kılar ki bu da a.contr değerinin 6 numaralı evde en yüksek çıkmasına neden olmuş olabilir (Şekil 4.13).

Evlerin ortalama değerlerine bakıldığında giriş, mutfak ve merdiven mekanlarının a.contr değerleri birbirine eşit çıkmıştır. Mutfak mekanlarını evlere göre incelediğimiz 17, 19 ve 20 numaralı evlerde bu bölümün ortak olarak zemin katta yer alması ve zemin kattaki diğer mekanlarla ilişkileri mutfak mekanının a.contr değerinin yüksek çıkmasına neden olmuş olabilir. Mutfakların birinci katta yer aldığı 2 ve 6 numaralı evlerde ise kontrol-edilebilirlik değerleri düşüktür. Girişin ortalama a.contr değeri merdiven ve mutfağın değerleri ile eşit olsa da evlere göre farklılık gösterir. Giriş mekanının 6 numaralı evde kontrol-edilebilirlik değerinin diğer mekanlara göre en yüksek değerde olmasını bu mekanının plan şemasındaki yerine bağlamak mümkündür. Diğer evlerden farklı olarak bu bölüm zemin katta diğer mekanlarla bağlantılıdır ve geniş bir alana yayılmıştır. Kontrol-edilebilirlik analizlerinin görselinde de girişin 6 numaralı evdeki farklılığını kırmızı renk olarak görebiliriz (Şekil 4.13).

Şekil 4.13: A Grubu plan tipi evlerin a.contr analizleri

Merdiven bölümünde bu gruptaki evlerde ortalama olarak giriş ve mutfakla aynı değerdedir. Evlere göre farklılık gösteren giriş mekanının geçirgenlik kontrol edilebilirlik değeri 2, 17, 19 ve 20 numaralı evlerde benzerdir. Bu evlerden 2 numaralı evde merdivenin a.contr değerinin yüksek olması merdivenin bağlantılı olduğu mekanlardan kaynaklandığı düşünülebilir (Tablo 4.5).

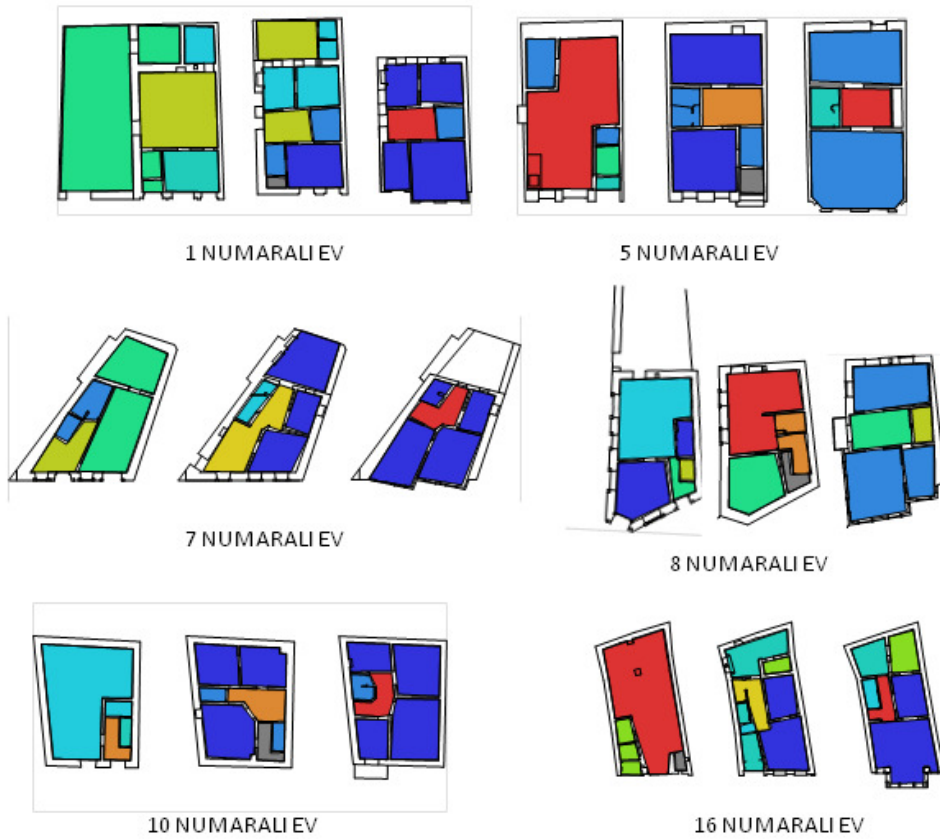
Tablo 4.5: A Grubu plan tipi evlerin a.contr analiz tablosu

Giriş Merdiveni Yandan Konumlu ve Tek Merdivenli Plan tipi															
Ev - 2	Merdiven 0,66	=	Hol 0,66	>	Giriş 0,5	=	Banyo 0,5	>	Mutfak 0,3	>	Salon 0,25	=	Oda-1 0,25	=	Oda-2
Ev - 6	Giriş 0,8	>	Hol 0,75	>	Merdiven 0,4	>	Salon 0,33	>	Oda-2 0,33	>	Mutfak 0,25	=	Banyo 0,25	>	Oda-1 0,25
Ev - 17	Hol 0,8	>	Mutfak 0,66	>	Giriş 0,5	=	Merdiven 0,5	=	Oda-1 0,5	=	Banyo 0,5	>	Salon 0,25	=	Oda-2 0,25
Ev - 19	Hol 0,83	>	Mutfak 0,6	>	Merdiven 0,5	>	Giriş 0,33	>	Banyo 0,3	>	Salon 0,2	=	Oda-2 0,2	=	Oda-1 0,2
Ev - 20	Hol 0,71	=	Mutfak 0,6	>	Merdiven 0,5	>	Giriş 0,4	>	Banyo 0,3	>	Salon 0,2	=	Oda-2 0,2	=	Oda-1 0,2
ORT	Hol 0,75	>	Giriş 0,51	=	Merdiven 0,51	=	Mutfak 0,51	>	Banyo 0,37	>	Oda-1 0,27	>	Salon 0,25	>	Oda-2 0,24

Bu gruptaki evlerde a.contr en düşük mekanların salon ve odalar olduğu görülmüştür. Salon ve odaların üst katta yer alması diğer mekanlarla bağlantılarının kısıtlı olmasının a.contr değerinin düşük çıkmasına neden olduğu düşünülmektedir.

B Grubu plan tipi evler

Bu gruptaki evlerdeki ortalama a.contr değerinin en yüksek olduğu mekan holdür (Hol a.contr ortalama=0,65). Hol mekanı bu gruptaki tüm evlerin geçirgenlik kontrol-edilebilirlik değeri açısından diğer mekanlara göre en yüksek değerdedir. Hol mekanı plan Őemalarında da grldğ gibi odalar ve merdivenlerle bağlantılıdır, bu bölüm evin bir çok mekanı tarafından kontrol edilebilir. Değerin yüksek çıkması bu nedene bağlı olabilir.

Şekil 4.14: B Grubu plan tipi evlerin a.contr analizleri

Evlerde a.contr ortalama değerleri açısından ikinci gelen mekan giriştir. Giriş mekanının kontrol-edilebilirlik değeri 1, 7, 8, 10 ve 16 numaralı evlerde benzerlik gösterse de 5 numaralı evde diğerlerine göre daha düşüktür. Bunun nedeninin diğer evlere göre giriş holünün daha küçük olması ve bağlantılı olan mekan sayısının azlığı olduğu düşünülebilir (Şekil 4.14).

Evlerdeki giriş ile bağlantılı merdiven a.contr değeri açısından Merd.2 den daha yüksektir. Giriş merdiveninin hol ve bağlantılı olduğu mekanların daha çok olmasının değerin yüksek çıkmasına neden olmuş olabilir.

Evlerdeki mutfak mekanı 1, 5, 7, 10 ve 16 numaralı evlerde düşük a.contr sahiptir. Bu mekanın farklı olduğu ve a.contr değerinin en yüksek olduğu ev 8 numaralı olandır. Bu evin mutfağının plan şemasındaki yerine baktığımızda hol ile bağlantısının yüksek değerini nedeni olduğunu görebiliriz.

Tablo 4.6: B Grubu plan tipi evlerin a.contr analiz tablosu

Giriş Merdiveni Yandan Konumlu ve Çift Merdivenli Plan tipi																	
Ev - 1	Hol 0,63	>	Giriş 0,5	=	Merd-1 0,5	>	Mutfak 0,33	=	Banyo 0,3	>	Merd2 0,28	>	Salon 0,2	=	Oda-1 0,2	=	Oda-2 0,2
Ev - 5	Hol 0,66	>	Merd-1 0,5	>	Merd-2 0,4	=	Giriş 0,4	>	Salon 0,33	=	Oda-2 0,33	=	Banyo 0,33	>	Mutfak 0,25	=	Oda-1 0,25
Ev - 7	Hol 0,66	>	Giriş 0,6	>	Merd-1 0,37	>	Merd-2 0,28	>	Mutfak 0,25	=	Salon 0,25	=	Oda-1 0,25	=	Oda-2 0,25	>	Banyo 0,2
Ev - 8	Hol 0,7	>	Mutfak 0,6	>	Giriş 0,4	=	Merd-1 0,4	>	Merd-2 0,33	=	Oda-2 0,33	=	Banyo 0,33	>	Salon 0,25	=	Oda-1 0,25
Ev - 10	Hol 0,66	>	Giriş 0,6	=	Merd-1 0,37	>	Merd-2 0,28	>	Mutfak 0,25	=	Oda-2 0,25	=	Oda-1 0,25	=	Salon 0,25	>	Banyo 0,2
Ev - 16	Hol 0,57	>	Merd-1 0,5	=	Giriş 0,5	=	Banyo 0,5	>	Mutfak 0,4	>	Merd-2 0,33	>	Salon 0,25	=	Oda-1 0,25	=	Oda-2 0,25
ORT	0,65	>	0,50	>	0,44	>	0,35	>	0,33	>	0,31	>	0,27	>	0,26	>	0,24

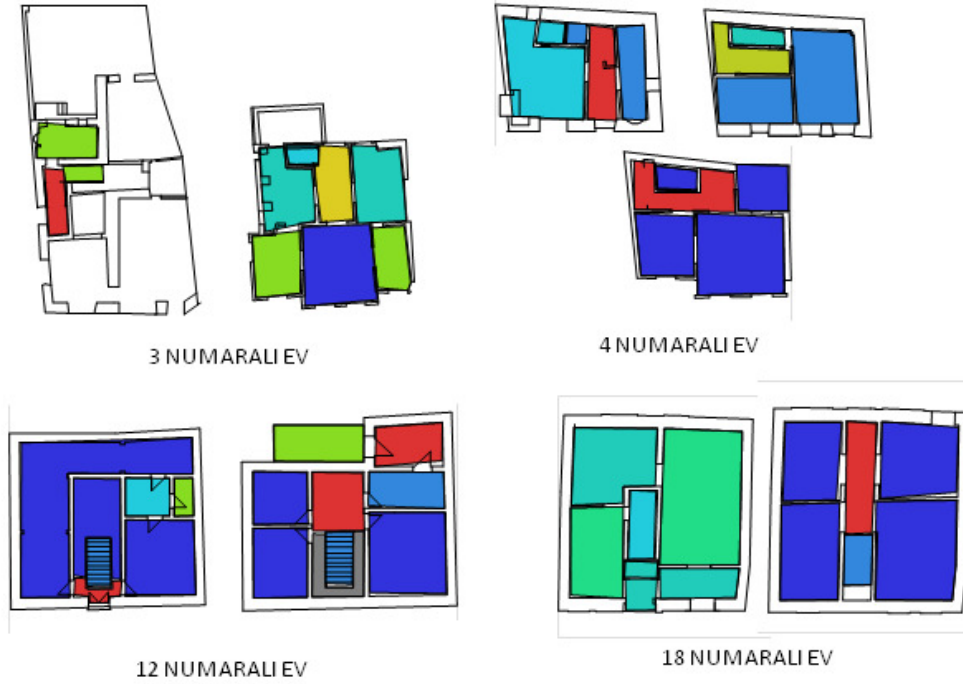
Gruptaki evlerde planda yer alan salon ve odalar a.contr değeri açısından en düşük olan bölümlerdir. Bu mekanların ikinci katta yer alması diğer bölümlerle ilişkilerini zayıflattığı ve bunun sonucu olarak a.contr değerinin düşük olmasına neden olduğu şeklinde yorumlanabilir (Tablo 4.6).

Genel olarak a.contr değeri düşük olan banyo mekanının 16 numaralı evde diğerlerinden farklı olarak yüksek değerinde çıkmasının nedeninin planda mutfakla direkt bağlantılı olmasından kaynaklandığı şeklinde açıklanabilir.

C Grubu plan tipi evler

Bu grup evlerde a.contr değerinin en yüksek olduğu mekan giriştir (Giriş a.contr ortalama= 0,74). Bu gruptaki evlerde girişin, diğer evlere göre holden daha yüksek a.contr değerine sahip olmasını evlerin plan şemalarına bağlayabiliriz. Girişin, bu gruptaki evlerde bağlayıcı özelliği ve pek çok mekan ile ilişkisi a.contr değerini yükseltmiş olabilir. Giriş mekanının kontrol-edilebilirlikdeğerinin en düşük olduğu 18 numaralı evde, bu bölümün planda diğer evlere göre daha az sayıda mekanla ilişkisi olduğunu görebiliriz (Şekil 4.15).

Hol mekanı giriş merdiveni ortadan konumlu tek merdivenli evlerde ikinci yüksek a.contr değerine sahip mekandır. Evlerden 3, 4 ve 12 numaralı olanlarda benzer a.contr değerine sahip olan hol mekanı, 18 numaralı evdeki plan düzeninde merkezi konumda olmasından dolayı en yüksek değerde çıkmıştır.

Şekil 4.15: C Grubu plan tipi evlerin a.contr analizleri

A.contr değerleri açısından 3, 4 ve 12 numaralı evlerde ortalama yere sahip olan mutfak mekanı 18 numaralı evde yüksektir. Mutfağın, 18 numaralı evdeki plan şemasında daha merkezi konumda olması yüksek a.contr değerini açıklayabilir (Şekil 4.15).

Tablo 4.7: C Grubu plan tipi evlerin a.contr analiz tablosu

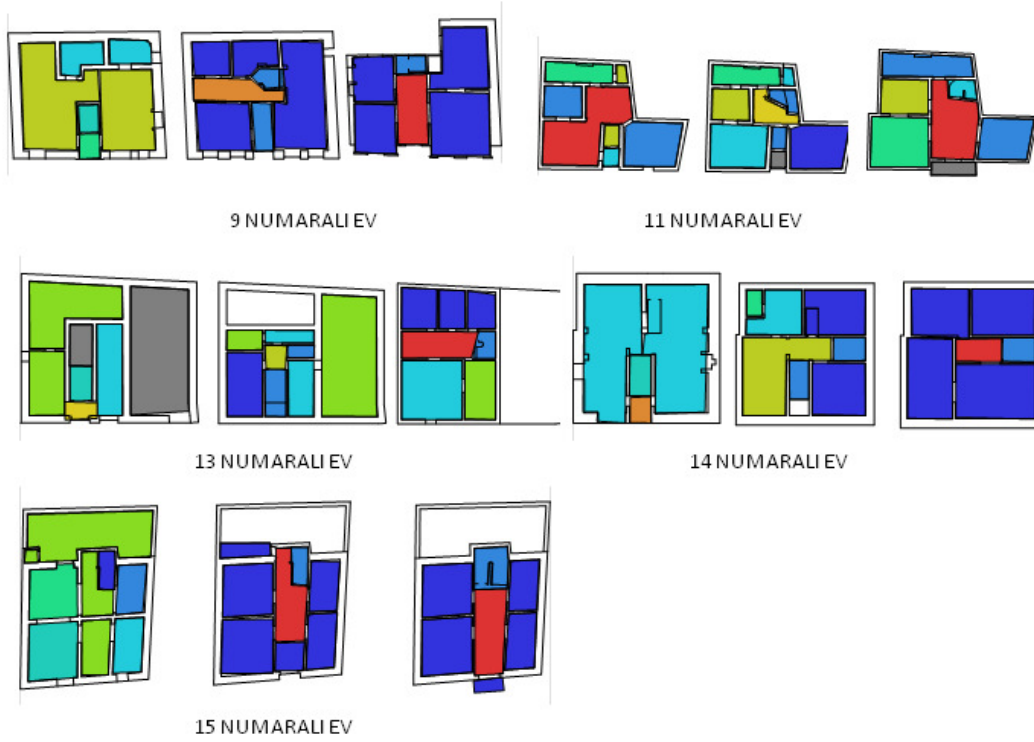
Giriş Merdiveni Ortadan Konumlu ve Tek Merdivenli Plan tipi															
Ev - 3	Giriş 0,66	>	Hol 0,57	>	Mutfak 0,5	=	Oda-1 0,5	=	Oda-2 0,5	>	Merdiven 0,3	>	Salon 0,25	=	Banyo 0,25
Ev - 4	Giriş 0,75	>	Hol 0,6	>	Merdiven 0,42	>	Mutfak 0,4	>	Oda-1 0,33	>	Salon 0,25	=	Oda 2 0,25	=	Banyo 0,25
Ev - 12	Giriş 0,71	=	Hol 0,71	>	Mutfak 0,6	>	Banyo 0,3	>	Merdiven 0,28	>	Salon 0,2	=	Oda-1 0,2	=	Oda-2 0,2
Ev - 18	Hol 0,83	>	Mutfak 0,5	>	Giriş 0,42	>	Merdiven 0,4	>	Banyo 0,3	>	Salon 0,2	=	Oda 2 0,2	>	Oda-1 0,2
Ort	Giriş 0,74	>	Hol 0,68	>	Mutfak 0,50	>	Merdiven 0,35	>	Oda-1 0,31	>	Oda-2 0,29	>	Banyo 0,28	>	Salon 0,23

Merdiven mekanı bu gruptaki tüm evlerde ortalama a.contr değerine sahiptir. Merdivenin plan şemasındaki yerinin ve mekanlarla ilişkilerinin benzer olması evlerin genelinde aynı değerlerin çıkmasına ne olduğu düşünülmüştür. Planda ulaşılabilirlik açısından en zayıf noktada kalan banyo ve salon mekanları düşük a.contr değerine sahiptir (Tablo 4.7).

D Grubu plan tipi evler

Bu grup evlerde kontrol-edilebilirlik değerlerinin ortalamalarına baktığımızda en yüksek değer hol mekanına ait olduğunu görürüz (Hol a.contr ortalama=0,65). Bu değer yüksekliği evleri tek tek incelediğimizde farklılık gösterir. Evlerden 9, 11 ve 15 numaralı evlerde holün kontrol-edilebilirlik değeri sıralamada ilk sıradayken 13 ve 14 numaralı evlerde daha düşüktür. Düşük değer bu iki evdeki holün, plan şemasındaki yerinden ve diğer mekanlarla bağlantılarından kaynaklandığı şeklinde yorumlayabiliriz.

Kontrol-edilebilirlik değerinin yüksekliği açısından ortalama olarak ikinci yüksek mekan giriştir. Giriş mekanı 13 ve 14 numaralı evlerde en yüksek kontrol-edilebilirlik değerine sahiptir. Girişin bu evlerde diğer mekanlarla bağlantısının kontrol-edilebilirlik değerini yükselttiği düşünülmektedir. Girişin geçirgenlik kontrol-edilebilirlik değeri açısından en düşük çıktığı ev 11 numaralı olandır. Bu evdeki giriş bölümünün diğer mekanlarla bağlantıları diğer evlerinkine göre zayıftır. Bu durum düşük kontrol-edilebilirlik değerini açıklayabilir (Şekil 4.16).

Şekil 4.16: D Grubu plan tipi evlerin a.contr analizleri

Mutfak mekanı ortalama olarak sıralamada a.contr değeri açısından üçüncü sıradadır. Bu durum evlere göre değişiklik göstermektedir. Evlerden 9, 11, 13 ve 15 numaralı evde benzer değerlere sahip olan mutfak 14 numaralı evde daha düşük değerdedir. Mutfağın plandaki konumunun erişilebilirlik açısından daha geride olmasından dolayı 14 numaralı evde bu mekanın a.contr değeri düşük çıkmış olabilir (Şekil 4.16).

Bu gruptaki evlerde geçirgenlik kontroledilebilirlik değerleri açısından merdivenler evlere göre farklılık gösterse de giriş ile bağlantısı bulunan merdivenin ikinci merdivene göre daha yüksek olduğu görürüz. Giriş merdiveninin daha çok mekanı birbirine bağlaması kontroledilebilirlik değerinin diğer merdivene göre yüksek olmasını açıklayabiliriz (Tablo 4.8).

Tablo 4.8: D grubu plan tipi evlerin a.contr analiz tablosu

Giriş Merdiveni Ortadan Konumlu ve Çift Merdivenli Plan tipi																	
Ev - 9	Hol 0,75	>	Mutfak 0,6	>	Giriş 0,5	>	Banyo 0,3	>	Merd-1 0,25	=	Merd-2 0,25	>	Salon 0,2	=	Oda 1 0,2	=	Oda-2 0,2
Ev - 11	Hol 0,55	>	Merd-1 0,5	>	Mutfak 0,42	>	Salon 0,4	>	Giriş 0,3	=	Oda-1 0,3	=	Banyo 0,3	=	Merd-2 0,3	>	Oda-2 0,25
Ev - 13	Giriş 0,6	>	Hol 0,55	>	Mutfak 0,5	=	Oda-1 0,5	>	Merd-1 0,4	>	Salon 0,3	=	Oda-2 0,3	>	Merd-2 0,28	=	Banyo 0,28
Ev - 14	Giriş 0,75	>	Hol 0,62	>	Merd-1 0,4	=	Mutfak 0,33	>	Banyo 0,3	>	Merd-2 0,28	>	Salon 0,2	=	Oda 1 0,2	=	Oda-2 0,2
Ev - 15	Hol 0,8	>	Mutfak 0,4	>	Banyo 0,3	>	Merd-2 0,25	=	Oda-1 0,25	=	Oda-2 0,25	>	Merd-1 0,2	>	Salon 0,16	>	Giriş 0,12
	Hol	>	Mutfak	>	Giriş	>	Merd-1	>	Banyo	>	Oda-1	>	Merd-2	>	Salon	>	Oda-2
Ort	0,65		0,45		0,45		0,35		0,30		0,29		0,27		0,25		0,24

4.3 Görünürlük Analizleri

Depthmap yöntemiyle yapılan 20 evin analiz türlerinden biri de görünürlük analizleridir. Mekanların noktasal olarak görünürlük değerleri ölçülür. Görünürlük analizlerinde farklı parametreler vardır. Araştırma kapsamında entegrasyon ve kontrol-edilebilirlik değerlerine bakılarak mekanlar değerlendirilecektir.

Görsel Entegrasyon (v.i)

Görünürlük analizinin parametrelerinden biridir, mekanların bütünleşik olma durumunu gösterir. Analizlerin görsellerinde kırmızıdan laciverte kadar giden renkler mekanların bütünleşme değerlerini gösterir. Kırmızı en bütünleşik lacivert ise en ayrışik mekanı temsil eder.

A Grubu plan tipi evler

Bu gruptaki evlerde giriş merdiveni ile çıkılan 1. kattaki hol, v.i en yüksek mekandır (Hol v.i ortalama=10.10). Holün görsel entegrasyonun yüksekliği bu mekanın evin planındaki yerine göre farklılık gösterir. Bu grup için Tablo 4.9 a bakarak bir sıralama yaptığımızda 2, 17, 19 ve 20 numaralı evlerde hol mekanının v.i değerinin diğer mekanların önünde yer aldığını görürüz. Bu grupta yer alan 2 ve 20 numaralı evlerin 1. kattaki hollerinin v.i değeri gruptaki diğer evlere göre daha yüksektir. Bunun nedeninin her iki eve ait hollerin planda tam ortada yer alması

olduğu düşünölmektedir; bu da bize görsel açıdan eve en hakim mekanın hol olduğunu gösterir. Gruptaki 6, 17 ve 19 numaralı evlerde ise holler, planda konum olarak ortada değil sağ ya da sol yanda konumlanmış olmasının, kendi içinde bu mekan en yüksek entegrasyon değerine sahip olsa da diğer iki eve göre entegrasyon değerinin düşük olmasına neden olduğu düşünölmektedir.

Tablo 4.9: A Grubu plan tipi evlerin v.i analiz tablosu

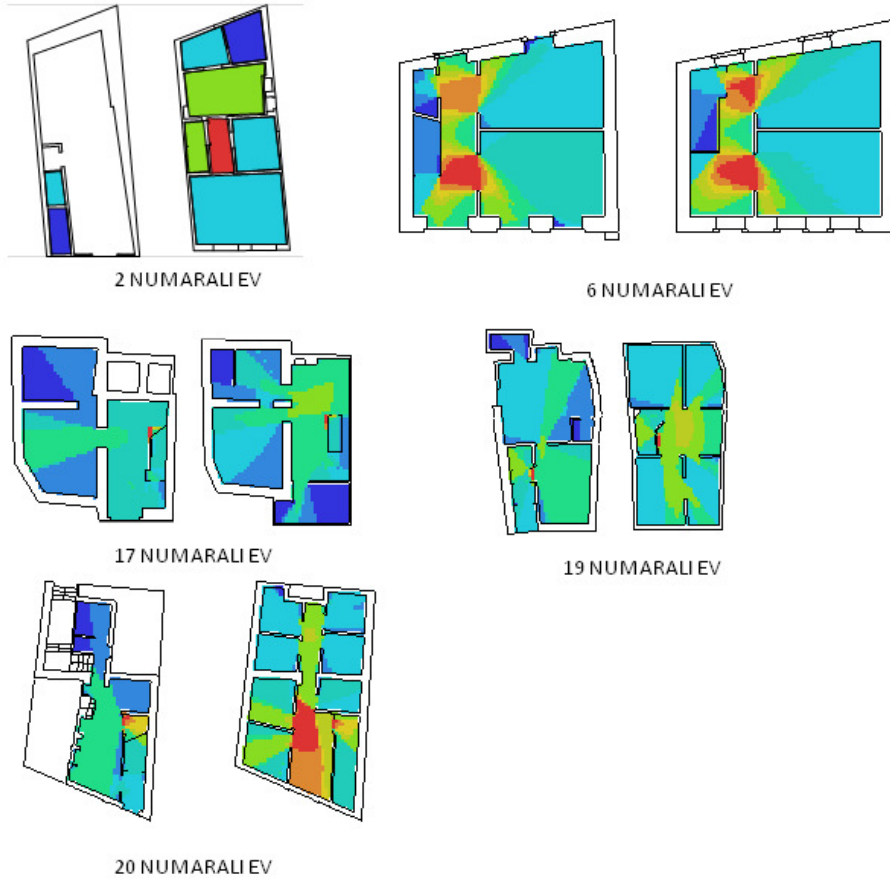
Ev - 2	Hol 12,2	>	Salon 11,1	>	Mutfak 10,4	>	Merdiven 8,4	>	Oda-1 8,2	>	Oda-2 8,1	>	Banyo 8,06	>	Giriş 6,02
Ev - 6	Giriş 20,4	>	Hol 11,2	>	Oda-1 10	>	Merdiven 9,3	>	Oda-2 9	>	Mutfak 8,2	=	Salon 8,2	>	Banyo 7,1
Ev - 17	Hol 8,9	>	Giriş 8	>	Merdiven 7,9	>	Mutfak 6,6	>	Salon 6	>	Oda-1 5,4	=	Oda-2 5,4	>	Banyo 4,2
Ev - 19	Hol 9,9	>	Giriş 7,3	>	Salon 7,2	>	Merdiven 6,6	>	Mutfak 6,4	=	Oda-1 6,4	>	Oda-2 6,2	>	Banyo 4,5
Ev - 20	Hol 8,3	=	Oda-1 8,3	>	Merdiven 6,6	>	Salon 5,9	>	Giriş 4,8	=	Mutfak 4,8	>	Oda-2 4,3	>	Banyo 4
Ort.	10,10		9,30		7,76		7,68		7,66		7,28		6,65		6,60

Tablo 4.10'a ve Şekil 4.18'de de göröldüğü üzere, görsel entegrasyonu gösteren sayısal analizlerde merdiven bölümüne baktığımızda değerlerin, evin diğer mekanlarına oranla ortada yer aldığını görebiliriz. Evlerden 2, 6, 19, ve 20 numaralı olanların merdivenleri, mekanları büyükten küçüğe doğru sıraladığımızda dördüncü sırada yer almakta iken sadece 17 numaralı evde üçüncü sıradadır. Görsel entegrasyonu gösteren verilere baktığımızda merdiven alanının ortalama değerlerde olduğunu görebiliriz; bu veriler bize ayrıca merdivene dair entegrasyonu en yüksek noktanın bize başlangıç ve bitişi olduğunu gösterir (Şekil 4.17). Bu bulgu; merdivenin belli noktalarının, evin içindeki mekanların büyük bir bölümüne görsel anlamda hakim olduğunu düşündürür.

Evlerin 1. katında yer alan salon mekanlarının v.i değerleri ortalama 7 civarında olsa da bu değer evlere göre farklılık gösterir. Görsel entegrasyon, planları benzerlik gösteren 2 ve 19 numaralı evlerde daha yüksek, 6, 17, ve 20 numaralı evlerde ise orta derecedir. Salonun plandaki konumu entegrasyon değeri açısından etkilemektedir. Evin planında sokak cephesine göre orta aksta yer alan salonların entegrasyon değerleri, evin planında sokak cephesinde kenara yerleştirilen salonların entegrasyon değerinden yüksektir. Görsel entegrasyonun sayısal değerlerine baktığımızda (Tablo 4.9) ve bu değerlere göre büyükten küçüğe sıraladığımızda ise

salonun, 2 ve 19 numaralı evlerde diğer evlere göre daha başlarda ikinci ve üçüncü sırada yer aldığını görürüz.

Şekil 4.17: A Grubu plan tipi evlerin v.i analizleri

Bu gruptaki evlerin mutfak mekanı 6, 19, 20 numaralı evlerde zemin katta ve sokağa göre bakıldığında planda arka tarafta yer alırken, 2 ve 17 numaralı evlerde birinci katta ve sokağa göre bakıldığında arka bölümünde yer almıştır. Mutfak mekanının 2 numaralı evde v.i değeri diğer evlerdeki mutfaklara göre en yüksek düzeydedir. Bunun sebebinin 2 numaralı evin mutfağının, v.i en yüksek mekan olan hol ile bağlantısından kaynaklandığı düşünülebilir. Analizlerin sayısal sonuçlarına baktığımızda ev içindeki mekanların sıralamalarında üçüncü sırada yer alan 2 numaralı evin mutfağı bu gruptaki diğer evlerin mutfaklarına göre daha ön sıradadır. Gruptaki diğer 6, 17, 19, 20 numaralı evlerin mutfakları ise, plandaki farklı konumlarına rağmen analiz sonuçlarındaki sayısal sıralamada yaklaşık olarak benzerlik gösterirler.

Bu gruptaki evlerin banyo mekanları mutfak mekanına yakın olup sokak cephesinden plana bakıldığında mutfaktan daha geride yer aldığı görülür. Bu grupta

banyo 6, 19 ve 20 numaralı evlerde zemin katta yer alırken, 2 ve 17 numaralı evlerde ise 1.kattadır. Banyo mekanının plandaki yeri evlere göre farklılık gösterse de ortak oldukları nokta v.i değerini hepsinde düşük olmasıdır (Şekil 4.17). Tablo 4.10'a baktığımızda banyonun v.i değerlerinin diğer mekanlara göre düşük olduğunu görürüz. Bu da bize birinci gruptaki evlerdeki banyoların, görsel açıdan ulaşılması en zor bölümlere yerleştirildiğini gösterir.

B Grubu plan tipi evler

Bu gruptaki evlerde giriş merdiveni ile çıkılan 1. kat holü görsel entegrasyonu en yüksek mekandır. Hol mekanının v.i değeri 5 numaralı evin bu gruptaki diğer evlere göre daha yüksektir. Hol mekanının 5 numaralı evin plandaki yeri itibari ile, her iki merdivene ve odalara hakim konumda olmasından dolayı v.i değerinin yüksek olduğu düşünülmektedir. Görsel entegrasyonu en yüksek olan 5 numaralı ev dışındaki diğer evlere baktığımızda 1, 7, 16 numaralı evlerde 1. kat holünün entegrasyonu 8 numaralı eve göre yüksek iken, 8 numaralı evde 2. kat holünün entegrasyon değeri daha yüksektir. Bunun nedeninin ise 8 numaralı evdeki 1. kat holünün bulunduğu katın ara kat niteliği taşıması olabilir. Tablo 2 deki v.i değerlerine baktığımızda da hol mekanının değerlerinin diğer mekanlara göre yüksek olduğunu görmekteyiz (Hol vi ortalama=7.55).

Bu gruptaki evlerde v.i değerlerinin yüksek olduğu diğer mekan giriş kat ve 1.kat merdivenleridir (Merdiven1, Merdiven2, vi. ortalama 6.77, 6.68). Giriş merdiveninin görsel entegrasyonun yüksekliği konumuna göre evlerde farklılık gösterebilir. Genel olarak evlerde giriş merdiveni birinci kat merdivenine göre daha yüksek v.i değerine sahiptir (Tablo 4.10). Merdivenlerdeki v.i değeri sadece 8 numaralı evde farklılık gösterir, bu farklılık birinci kat merdiveninin evin diğer mekanlarına oranla en yüksek v.i değerine sahip olmasıdır. Bu durumun 8 numaralı evin asma kata sahip olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Gruptaki 5 ve 7 numaralı evlerde ise giriş ve birinci kat merdivenlerinin v.i değeri 1, 10 ve 16 numaralı evlere göre daha yüksektir. Bu durumun giriş ve birinci kat merdivenlerinin plandaki yeri, diğer mekanlarla ilişkisinden kaynaklandığı düşünülebilir.

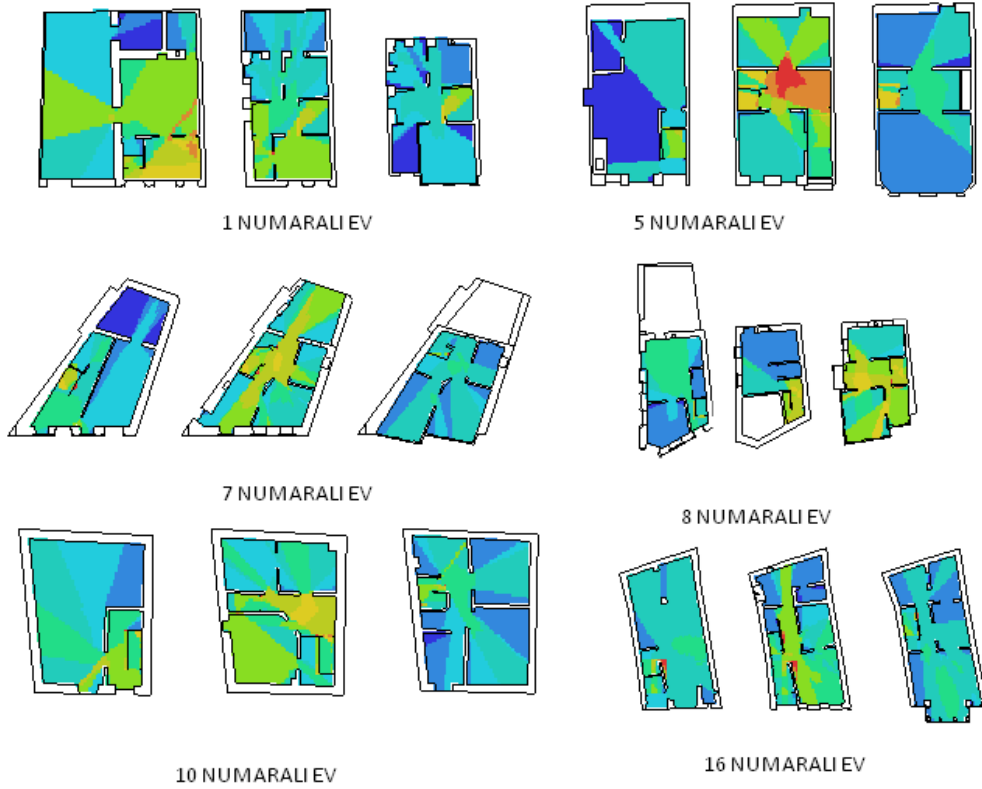
Tablo 4.10: B Grubu plan tipi evlerin v.i analiz tablosu

Ev - 1	Giriş 5,7	>	Oda-1 5,5	>	Merd-1 5,4	>	Hol 5,3	=	Merd-2 5,3	>	Oda-2 4,5	>	Mutfak 4,4	>	Salon 4,1	>	Banyo 4
Ev - 5	Hol 8,4	>	Merd-2 7,3	>	Merd-1 6,7	>	Oda-1 5,7	>	Giriş 5,2	>	Oda-2 4,9	>	Salon 4,7	>	Mutfak 4,4	>	Banyo 4,2
Ev - 7	Hol 8,6	>	Merd-1 8	>	Giriş 7,6	>	Mutfak 7	>	Merd-2 6,6	>	Salon 6,4	>	Banyo 6,3	=	Oda-1 6,3	>	Oda-2 5,6
Ev - 8	Merd-2 6,9	>	Hol 6,8	>	Merd-1 6,4	=	Oda-1 6,4	>	Salon 6,1	>	Giriş 5,6	>	Oda-2 5,3	>	Mutfak 3,9	=	Banyo 3,9
Ev - 10	Hol 7	>	Giriş 6,4	=	Mutfak 6,4	>	Merd-1 6,1	>	Merd-2 6	>	Oda-2 4,9	>	Salon 4,8	>	Banyo 4,3	>	Oda-1 4,1
Ev - 16	Hol 9,2	>	Oda-1 8,9	>	Merd-1 8	=	Merd-2 8	>	Salon 7,1	>	Giriş 6,6	>	Oda-2 6,5	>	Mutfak 6,3	>	Banyo 4,8
	Hol	>	Merd.1	>	Merd.2	>	Giriş	>	Oda-1	>	Salon	>	Mutfak	>	Oda-2	>	Banyo
Ort	7,55		6,77		6,68		6,18		6,15		5,53		5,40		5,28		5,1

Evlerin giriş mekanlarının v.i değerleri evlere göre farklılık gösterse de 1, 7 ve 10 numaralı evlerde giriş daha yüksek değerdedir. Bunun sebebinin ise giriş mekanının bu evlerde zemin kattaki diğer mekanlarla olan bağlantısından kaynaklandığı düşünülebilir. Bu bağlantı kapı ya da merdivenle sağlanmıştır. Giriş mekanı 8 ve 16 numaralı evlerde sadece giriş merdiveni ile bağlantılı olması bu mekanın v.i değerinin diğer evlere göre düşük çıkmasının nedeni olabilir. Giriş mekanının evlere göre farklı sayısal değerlerini Tablo 4.10' de görebiliriz.

Bu gruptaki evlerin ikinci katında yer alan salonun görsel entegrasyon değerleri diğer mekanlara göre orta değerdedir (Tablo 4.10). Bu evlerden 8 ve 16 numaralı evlerin salonlarının v.i değeri diğer evlere göre daha yüksek olmasının sebebi her iki salonunda yandaki oda ile bağlantısının bulunması olabilir.

Mutfaklar, bu gruptaki evlerde v.i değeri düşük mekanlardır. Mutfağın, evin birinci katında ve sokağa göre arka cephede yer almaksı görsel açıdan kuytu bir bölümde kalan bu mekanın düşük v.i değerini açıklayabilir. Bu grupta yer alan 10 numaralı evin mutfağı diğer mutfaklara göre en yüksek değerdedir. Evlerdeki görsel entegrasyon değerlerine göre yapılan mekan sıralamalarında 10. evde mutfak üçüncü sıradadır, bunun sebebini mutfağın sokak cephesine göre ön cephede olmasına bağlayabiliriz.

Şekil 4.18: B Grubu plan tipi evlerin v.i analizleri

Giriş merdiveni yandan ve çift merdivenli evlerde banyo, evin ulaşılması en zor bölümünde konumlandırıldığından dolayı görsel entegrasyon değeri tüm evlerde en düşük değerdedir.

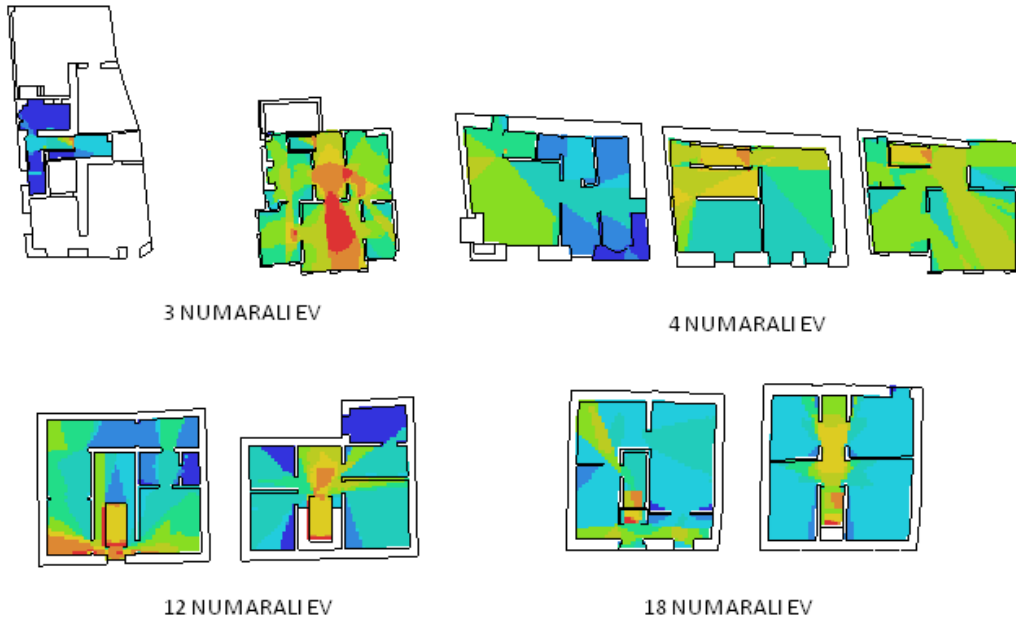
C Grubu plan tipi evler

Bu gruptaki evlerde v.i en yüksek görülen yer birinci kattaki hol mekanıdır (Hol v.i ortalama=10). Bu evlerin içinden 3 ve 18 numaralı evlerdeki hol görsel entegrasyonu ve Tablo 4.12 deki görünürlük entegrasyon değerleri diğer evlerdeki hol mekanına göre daha yüksektir. Her iki evinde planına baktığımızda hol mekanının konumu ve diğer mekanlarla ilişkisi benzerlik göstermektedir. Her iki evde hol salon ve odalara hakim konumdadır, bu da görsel entegrasyon değerinin yüksek olmasını açıklayabilir. Bu evlerden 4 ve 12 numaralı evlerde ise holün şekli ve plandaki yeri farklılık gösterse de, v.i değeri ve mekanların sıralamasındaki yeri diğer evlere göre daha düşüktür (Tablo 4.11).

Tablo 4.11: C Grubu plan tipi evlerin v.i analiz tablosu

Ev - 3	Hol 12,2	>	Salon 12	>	Oda-2 10,4	>	Oda-1 9,8	>	Mutfak 9,4	>	Merdiven 8,9	>	Giriş 4,5	>	Banyo 4,4
Ev - 4	Merdiven 7	>	Hol 7,2	>	Salon 6	>	Oda-1 5,8	>	Giriş 5,7	>	Oda-2 5,6	>	Mutfak 3,8	>	Banyo 3,3
Ev - 12	Merdiven 6,5	=	Giriş 6,5	>	Hol 5,9	>	Salon 4,5	>	Oda-1 4,3	=	Oda-2 4,3	>	Mutfak 3,3	=	Banyo 3,3
Ev - 18	Hol 14,7	>	Oda-1 10,2	>	Salon 9	>	Mutfak 8,6	>	Merdiven 8	>	Oda-2 2,2	>	Giriş 2,1	>	Banyo 2
Ort.	Hol 10,00	>	Salon 7,88	>	Merdiven 7,60	>	Oda-1 7,53	>	Oda-2 5,63	>	Mutfak 5,03	>	Giriş 4,70	>	Banyo 4,50

Bu evlerde merdivenin v.i değeri Şekil 4.19 da görülebileceği gibi merdivenin başlangıç ve bitiş noktalarında yüksek olsa da genel olarak merdiven bölümüne baktığımızda evlere göre farklılık göstermektedir (Tablo 4.11). Evlerden 4 ve 12 numaralı olanlarda merdivenin planda merkezi konumlandırılması ve diğer farklı mekanlarla bağlantısının olması yüksek v.i değerine sahip olmasını sağlayabilir. Görsel entegrasyon değerinin en düşük olduğu 3 ve 18 numaralı evin merdivenin diğer mekanlarla bağlantısı sadece bitiş noktasında olması entegrasyon değerinin düşük olmasını açıklayabilir.

Şekil 4.19: C Grubu plan tipi evlerin v.i analizleri

Evlerdeki giriş mekanı çoğunlukla düşük görsel entegrasyon değerine sahip olsa da, diğer mekanlarla bağlantı sayısı evden eve farklılık gösterir. Bu durum giriş mekanının Tablo 4.12 de görüldüğü gibi sıralamasındaki değişikliğe neden olabilir. Girişin görsel entegrasyonunun en yüksek olduğu ev 12 numaralı evdir. Plandaki

konumu itibari ile giriş, 12 numaralı evde diğer mekanlarla bağlantılıdır, bu durum girişin entegrasyon değeri olarak yüksek çıkmasına açıklayabilir (Tablo 4.11).

Evlerin birinci katında yer alan salon mekanı yüksek ve orta dereceli entegrasyona sahiptir. Bu evlerden 3 ve 4 numaralı evde salonun yandaki diğer oda ile bir kapı bağlantısı vardır, bu bağlantı her iki evde de salonun diğer evlere göre entegrasyon değerinin yüksek olmasına neden olmuştur. Tablo 4.12’de görüleceği gibi sıralamada da salon bu iki evde öndedir. Grupta yer alan 12 ve 18 numaralı evlerdeki salonun plandaki yerleri benzerlik gösterir ve bu durum görsel entegrasyon değerlerine de yansır, salonun entegrasyon değerleri iki evinde birbirine yakındır.

Bu gruptaki evlerde mutfak mekanının v.i değeri genel olarak düşüktür. Mutfak planda genellikle konum olarak birinci katta ve sokak cephesine göre arka bölüme yerleştirilmiştir. Mutfak mekanının diğer bölümlerden soyutlanmış olması düşük entegrasyon değerini açıklayabilir (Şekil 4.19).

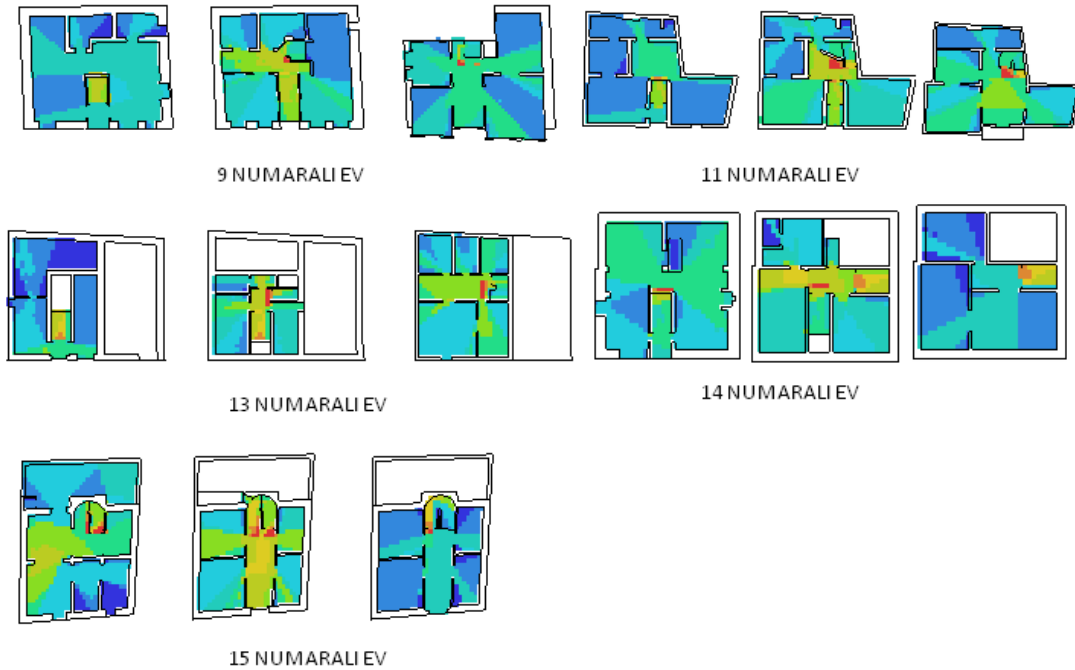
D Grubu plan tipi evler

Bu gruptaki evlerde v.i en yüksek mekan çoğunlukla evin giriş merdivenidir (Merd.1 vi ortalama=6,32). Evlerde girişin sokak cephesine göre ortadan olması nedeniyle giriş merdivenin buna bağlı olarak planın ortasında yer alır. Giriş merdiveninin ortada konumlanması bu mekanın, evin diğer mekanları ile ilişkisini arttırmıştır. Görsel entegrasyonun yüksekliği bu nedene bağlanabilir. Bu evlerden sadece 15 numaralı evdeki mekanların v.i değerlerine göre sıralanmasında giriş mekanı merdivenin önünde yer almıştır (Tablo 4.12). Giriş mekanının bu evdeki konumu itibari ile birden fazla mekanla olan bağlantısı girişin bu evdeki yüksek v.i değerini açıklayabilir (Şekil 4.20). Genel olarak merdivenlerin başlangıç ve bitim noktalarının v.i değerinin yüksek olduğunu Şekil 4.20’de görebiliriz.

Tablo 4.12: D Grubu plan tipi evlerin v.i analiz tablosu

Ev - 9	Merd-1 7,3	>	Hol 6,4	>	Merd-2 6,3	>	Giriş 5,9	>	Mutfak 5,6	>	Oda-1 5,1	=	Oda-2 5,1	=	Salon 5,1	>	Banyo 4,5
Ev - 11	Merd-1 6,8	>	Hol 6	>	Merd-2 5,7	>	Giriş 5,1	>	Salon 5	>	Oda-2 4,9	>	Oda-1 4,6	>	Mutfak 4,4	>	Banyo 3,8
Ev - 13	Merd-1 5,5	>	Hol 5	>	Merd-2 4,7	>	Banyo 4,6	>	Giriş 4,5	>	Oda-1 4,4	>	Oda-2 4,2	>	Salon 3,8	>	Mutfak 3,6
Ev - 14	Merd-2 7	>	Merd-1 5,8	>	Giriş 5,2	>	Hol 4,9	>	Mutfak 4,6	>	Salon 4,4	>	Oda-1 3,9	>	Banyo 3,8	>	Oda-2 3,6
Ev - 15	Giriş 6,7	>	Merd-1 6,2	>	Mutfak 5,7	>	Merd-2 5	>	Hol 4,9	>	Oda-2 3,9	>	Oda-1 3,8	>	Salon 3,6	>	Banyo 3,4
Ort	6,32	>	5,74	>	5,48	>	5,44	>	4,78	>	4,38	>	4,36	>	4,34	>	4,02

Bu gruptaki evlerde birinci kattaki giriş holü genel olarak v.i değerlerine göre mekanların sıralanmasına ikinci sıradadır (Tablo 4.12). Bu evlerden 9, 11 ve 13 numaralı olanlarda holün görsel entegrasyon değeri diğer evlerdeki hollere göre daha yüksektir. Bunun nedeninin hollerin ortada olması ve bu kattaki diğer mekanlarla kapı bağlantısının olduğu düşünülebilir.

Şekil 4.20: D grubu plan tipi evlerin görünürlük entegrasyon analizleri

Salonun bu gruptaki evlerde v.i değeri düşüktür (Tablo 4.12). Bunun nedeninin evlerin üç katlı olmasından dolayı salonun üçüncü katta yer alması ve buna bağlı olarak evin diğer mekanlarına uzak kalması olduğu düşünülebilir. Gruptaki 11 numaralı evde salonun görsel entegrasyon değeri diğer evlere göre orta

seviyededir; bu durumun salonun konumu hol ve diğer oda ile ilişkisinden kaynaklandığı düşünülebilir.

Bu gruptaki evlerde mutfakların v.i ortalama değerdedir (Mutfak vi ortalama = 4,02). Evlerin planlarını incelediğimizde 9, 14 ve 15 numaralı evlerin mutfakları benzer konumlarda olduğundan üç evinde mutfağının v.i değerleri benzerlik göstermektedir. Evlerden 11 ve 13 numaralı olanların mutfaklarının v.i değeri diğer evlere göre daha düşüktür. Bunun nedeninin mutfakların hol ve diğer mekanlarla ilişkisinin zayıf olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Banyolar tüm evlerde olduğu gibi bu grupta da en düşük v.i değerine sahiptir (Banyo vi ortalama = 4,02). Mutfağa yakın bölümlerde konumlandırılmış banyo mekanları görsel olarak evin en uç noktalarındadır.

Görsel Kontrol-edilebilirlik (v.contr)

İncelenen 20 ev kapsamında yapılan görünürlük analizlerinde evlerin kontrol-edilebilirlik değerleri de incelenmiştir . Mekanlar hakim olunabilirlik açısından ortalama değerlere göre sıralanmıştır.

A Grubu plan tipi evler

Analiz sonuçlarında v.contr değerlerinin bu gruptaki evlerin farklı mekanlarında birbirine yakın değerler verdiği görülmüştür (Tablo 4.14). Bununla birlikte genel ortalamalara baktığımızda giriş mekanının en yüksek kontrol-edilebilirlik değerine sahip olduğu, bu değer en düşük olduğu mekanında merdiven olduğu görülmüştür. Banyo orta dereceli kontrol-edilebilirliğe sahiptir.

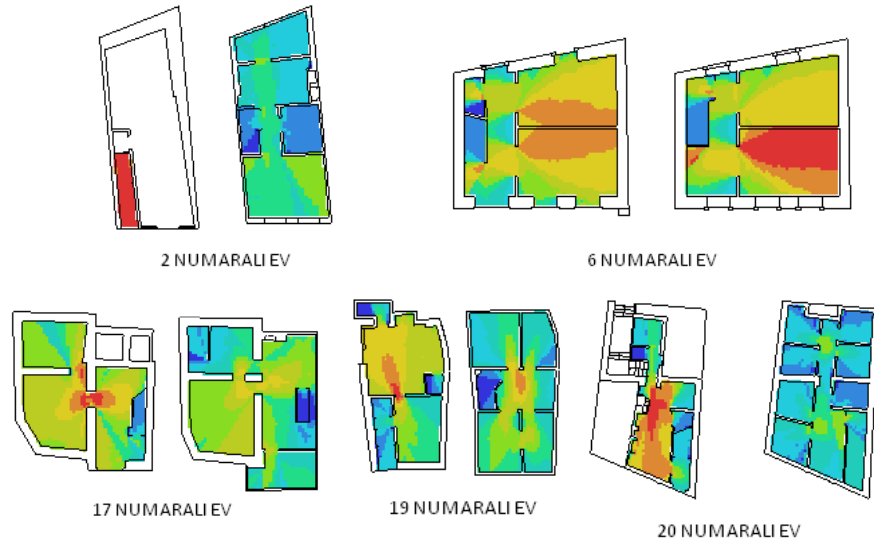
Mutfak mekanı bu tip evlerde orta dereceli v.contr değerine sahiptir. Bu evlerden 6, 19 ve 20 numaralı olanlarda kontrol edilebilirlik değeri 2, 17 numaralı evin mutfaklarına göre daha yüksektir. Mutfak mekanının v.contr değerinin en yüksek olduğu ev 20 numaralı evdir. Mutfağın bu evde zemin katta ve giriş ile bağlantılı ön cephe de olması yüksek v.contr değerinin nedeni olabilir.

Tablo 4.13: A Grubu plan tipi evlerin v.contr analiz tablosu

Ev - 2	Giriş 0,9	>	Salon 0,5	>	Hol 0,42	>	Mutfak 0,38	>	Oda-2 0,3	>	Oda-1 0,2	=	Banyo 0,2	=	Merdiven 0,2
Ev - 6	Salon 0,6	>	Mutfak 0,5	=	Oda-2 0,5	>	Giriş 0,4	=	Hol 0,4	=	Oda-1 0,4	>	Banyo 0,3	>	Merdiven 0,25
Ev - 17	Hol 0,4	>	Giriş 0,4	=	Oda-1 0,3	=	Oda-2 0,3	=	Salon 0,3	=	Mutfak 0,3	=	Banyo 0,2	>	Merdiven 0,16
Ev - 19	Salon 0,4	=	Hol 0,4	=	Mutfak 0,4	=	Oda-1 0,3	>	Oda-2 0,2	=	Giriş 0,2	=	Banyo 0,2	>	Merdiven 0,14
Ev - 20	Mutfak 0,4	>	Giriş 0,35	>	Hol 0,33	>	Oda-1 0,3	>	Oda-2 0,2	=	Salon 0,2	=	Banyo 0,2	=	Merdiven 0,2
ort.	Giriş 0,45	>	Salon 0,4	=	Hol 0,4	=	Banyo 0,4	>	Mutfak 0,39	>	Oda-1 0,30	>	Banyo 0,2	>	Merdiven 0,19

Görünürlük kontrol edilebilirlik değeri yüksek olan mutfaklar evlerin zemin katlarında yer almış ve daha geniş mekana yayılmıştır. İkinci katta yer alan 2 ve 17 numaralı evin mutfakları ise diğerlerine göre daha küçük mekanlarda ve birinci katta yer almaktadır (Şekil 4.21).

Şekil 4.21: A Grubu plan tipi evlerin v.contr analizleri

B Grubu plan tipi evler

Bu tip evlerde genel ortalamaya baktığımızda v.contr değerinin en yüksek olduğu mekanın salon olduğunu görmekteyiz. Bu evlerden 1, 5 ve 16 numaralı evlerdeki değerler Tablo 4.14 te görüldüğü gibi yüksek değerlerdedir. Analizlerin

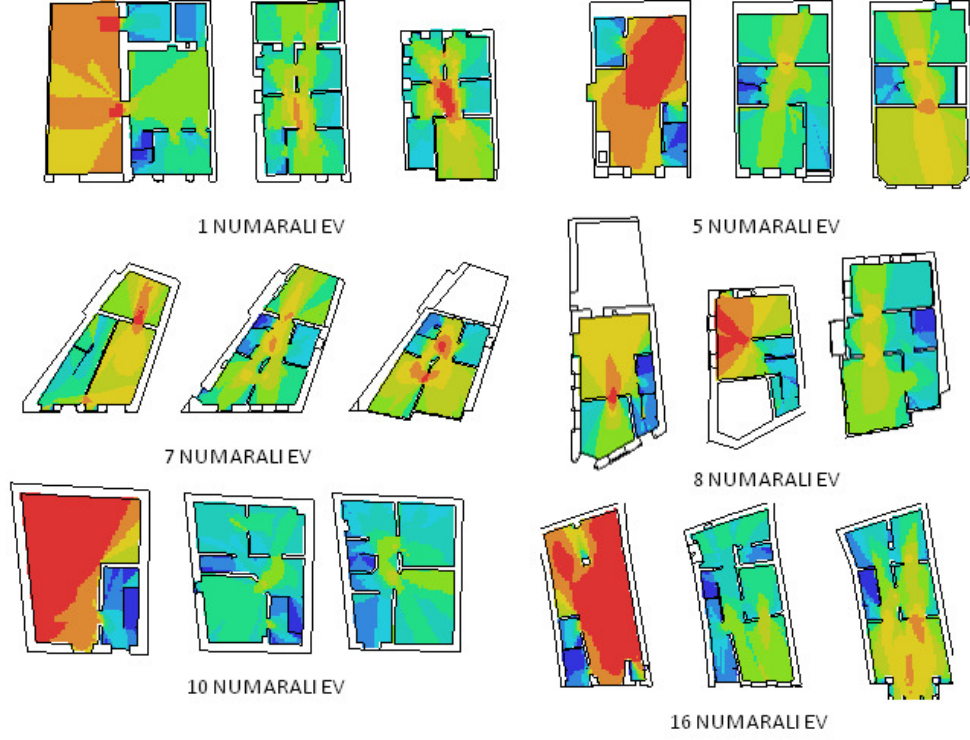
görsellerinde de v.contr değerinin yüksek olduğu yerlerin kırmızı ve portakal renklerde olduğunu görmekteyiz (Şekil 4.22).

Evlerin ikinci katında bulunan salonların her üç evde de giriş cephesine hakim olması ve katta da hol ile ilişkisi bu değerini yüksek çıkmasına neden olduğu düşünülmektedir. Evlerin görsel analizlerine baktığımızda evlerin genel olarak zemin katlarında yer alan dükkan bölümünün kırmızı yani kontrol edilebilirliği en yüksek mekan olduğunu görürüz. Evlerin bu bölümü konut alanı ile ayırdığından sayısal analizlerde yer almamaktadır.

Tablo 4.14: B Grubu plan tipi evlerin v.contr analiz tablosu

Ev - 1	Hol 0,45	>	Salon 0,4	>	Mutfak 0,36	>	Oda-1 0,3	=	Oda-2 0,3	>	Merd.2 0,29	>	Merd.1 0,28	>	Banyo 0,17	>	Giriş 0,14
Ev - 5	Mutfak 0,7	>	Salon 0,6	>	Hol 0,4	=	Oda-1 0,4	=	Oda-2 0,4	>	Banyo 0,3	>	Mer.1 0,28	>	Merd.2 0,23	>	Giriş 0,2
Ev - 7	Hol 0,4	=	Oda-1 0,4	=	Salon 0,4	>	Banyo 0,3	=	Giriş 0,3	>	Mutfak 0,2	=	Oda-2 0,2	>	Merd.1 0,19	>	Merd.2 0,17
Ev - 8	Oda-2 0,7	>	Mutfak 0,6	=	Oda-1 0,6	>	Salon 0,5	>	Hol 0,4	>	Merd.1 0,28	>	Giriş 0,2	>	Merd.2 0,19	>	Banyo 0,17
Ev - 10	Oda-1 0,7	=	Oda-2 0,7	>	Hol 0,4	=	Mutfak 0,4	=	Salon 0,4	>	Giriş 0,2	>	Merd.2 0,19	>	Merd.1 0,18	>	Banyo 0,1
Ev - 16	Salon 0,6	>	Oda-2 0,5	>	Oda-1 0,4	>	Hol 0,3	=	Mutfak 0,3	>	Merd.1 0,25	>	Merd.2 0,2	=	Banyo 0,2	=	Giriş 0,2
ort.	Salon 0,48	>	Oda-1 0,47	=	Oda-2 0,47	>	Mutfak 0,43	>	Hol 0,39	>	Merd.1 0,25	>	Merd.2 0,21	=	Giriş 0,21	>	Banyo 0,2

Evin odaları ve mutfak v.contr değerleri açısından birbirine yakın değerlerdedir. Mutfağın kontrol edilebilirlik değerinin en yüksek olduğu konut 5 numaralı evdir. Görsel analize baktığımızda diğerlerinden farklı olarak mutfağın bu ev de zemin katta yer almasının, değerini yüksek çıkmasına etken olduğu düşünülebilir. Kontrol-edilebilirlik değerinin en düşük olduğu mekanlar giriş, banyo ve merdivenlerdir. Özellikle merdivenlerin ve girişin v.contr değerinin düşük çıkması bu mekanların sadece konut sahipleri tarafından kullanıldığını gösterebilir.

Şekil 4.22: B grubu plan tipi evlerin v.contr analizleri

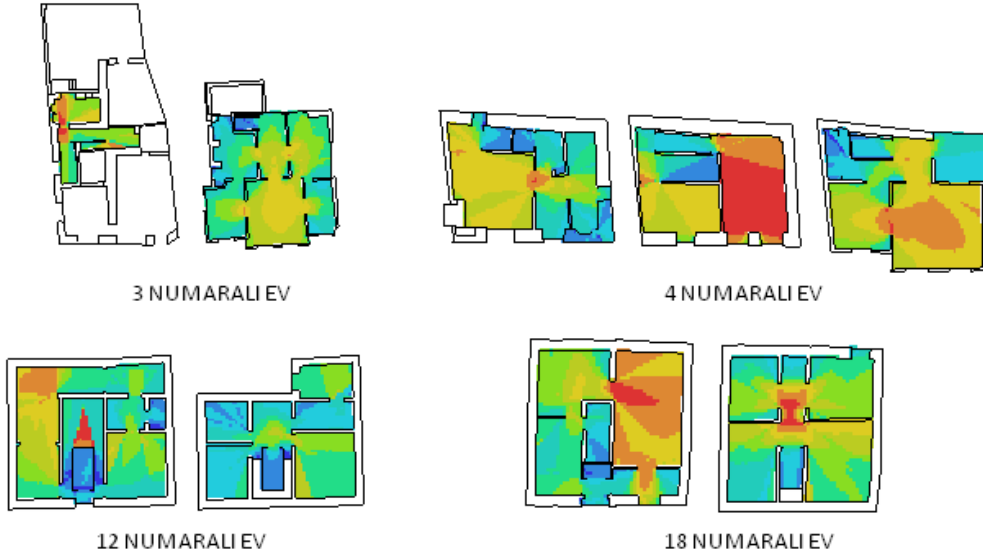
B Grubu evlerde banyo, evin ulaşılması en zor bölümünde konumlandırıldığından dolayı V. contr değeri tüm evlerde en düşük değerdedir.

C Grubu plan tipi evler

Giriş merdiveni ortadan, tek merdivenli plan tipi evlerdeki v.contr değerlerindeki sıralamaya baktığımızda salon, mutfak hol ve odaların birbirlerine çok yakın değerlerde olduğunu görebiliriz (Tablo 4.15).

Tablo 4.15: C Grubu plan tipi evlerin v.contr analiz tablosu

Ev - 3	Mutfak 0,5	>	Hol 0,4	=	Oda-2 0,4	=	Salon 0,4	>	Merdiven 0,38	=	Giriş 0,3	=	Oda-1 0,3	>	Banyo 0,1
Ev - 4	Salon 0,6	>	Giriş 0,4	=	Oda-1 0,4	>	Hol 0,3	=	Mutfak 0,3	>	Merdiven 0,24	=	Oda-2 0,2	>	Banyo 0,1
Ev - 12	Oda-1 0,7	=	Oda-2 0,7	>	Salon 0,4	>	Hol 0,3	=	Mutfak 0,3	>	Banyo 0,2	=	Giriş 0,2	>	Merdiven 0,18
Ev - 18	Mutfak 0,4	>	Hol 0,3	=	Oda-1 0,3	=	Salon 0,3	=	Oda-2 0,3	=	Banyo 0,3	>	Giriş 0,2	>	Merdiven 0,18
Ort.	Oda-1 0,43	=	Salon 0,43	>	Oda-2 0,4	>	Mutfak 0,38	>	Hol 0,33	>	Giriş 0,28	>	Merdiven 0,25	>	Banyo 0,18

Şekil 4.23 : C Grubu plan tipi evlerin v.contr analizleri

Bu gruba dahil olan evlerden 3 ve 18 numaralı evlerin mutfaklarının v.contr değerlerinin yüksek olmasını bu mekanların her iki evde de zemin katta yer almasından kaynaklandığını düşünebiliriz. Banyo ve merdiven mekanları bu tip evlerde de düşük v.contr değerlerine sahiptir. Banyoların planda görsel kontrolden uzak noktalara yerleştirilmesi düşük değerlerin nedeni olabilir. Merdivenlerinde yapı olarak duvarların arasında yer alması kontrol-edilebilirliği güçleştirdiğinden bu değerlerin düşük olmasının nedeni olabilir.

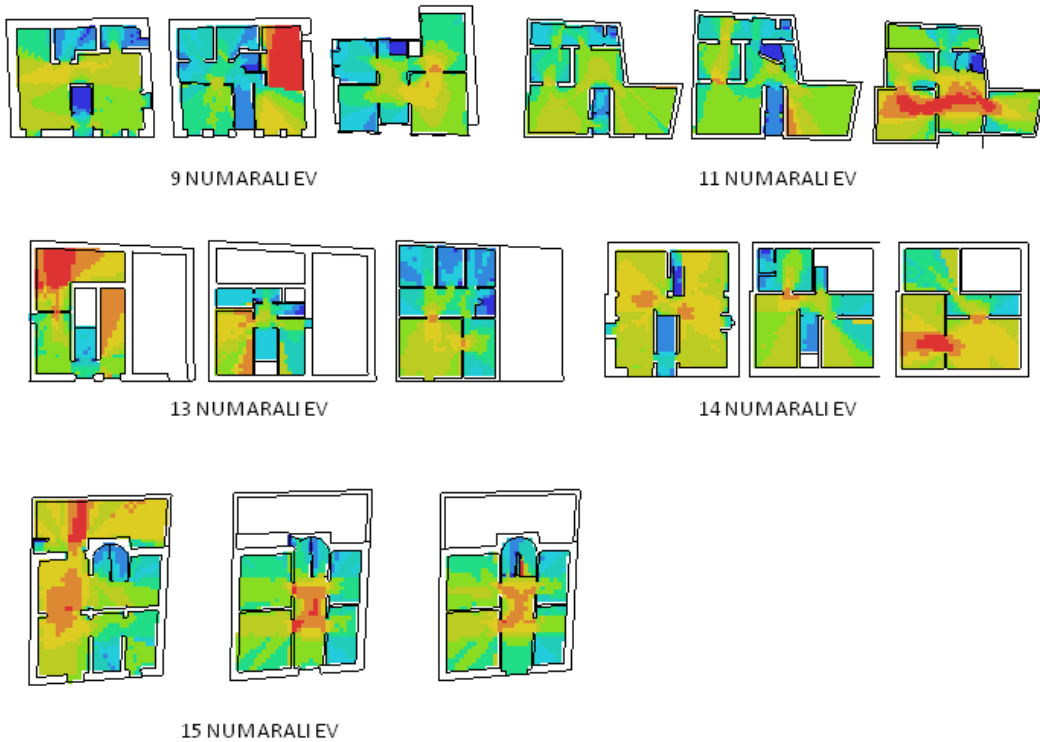
D Grubu plan tipi evler

Bu tip evlerde salon, hol ve mutfak mekanlarının v.contr değerleri birbirine yakındır. Salon mekanının bu değerde en yüksek olduğu evler 11, 13 ve 14 numaralı olanlardır. Bu evlerin planlarına baktığımızda salon mekanının sokak cephesinde geniş bir alana sahip olduğu ve yanındaki diğer oda ile de bağlantısı olduğunu görebiliriz.

Tablo 4.16: D Grubu plan tipi evlerin v.contr analiz tablosu

Ev - 9	Mutfak 0,7	=	Oda-1 0,7	>	Oda-2 0,6	>	Salon 0,5	>	Hol 0,4	>	Giriş 0,3	>	Banyo 0,2	>	Merd-1 0,19	>	Merd-2 0,11
Ev - 11	Hol 0,5	=	Salon 0,5	>	Oda-1 0,4	=	Oda-2 0,4	>	Mutfak 0,3	>	Merd-2 0,22	>	Giriş 0,2	>	Merd-1 0,16	>	Banyo 0,1
Ev - 13	Salon 0,4	>	Giriş 0,3	=	Hol 0,3	=	Oda-1 0,3	>	Merd-1 0,25	>	Banyo 0,2	=	Mutfak 0,2	>	Merd-2 0,16	>	Oda-2 0,1
Ev - 14	Oda-1 0,5	=	Salon 0,5	>	Hol 0,4	>	Mutfak 0,3	=	Oda-2 0,3	>	Merd-2 0,24	>	Merd-1 0,22	>	Giriş 0,2	>	Banyo 0,1
Ev - 15	Giriş 0,4	=	Hol 0,4	=	Mutfak 0,4	>	Oda-2 0,3	=	Salon 0,3	>	Merd-2 0,23	>	Banyo 0,2	=	Merd-1 0,2	=	Oda-1 0,2
	SALON		ODA-1		HOL		MUTFAK		ODA-2		GIRIŞ		MERD-1		MERD-2		BANYO
ORT...=>	0,44	>	0,42	>	0,40	>	0,38	>	0,34	>	0,28	>	0,20	>	0,19	>	0,16

Evlerdeki hol mekanına baktığımızda 11 ve 15 numaralı evlerin 2. kat hollerinin v.contr değerinin yüksek olduğunu görmekteyiz. Planlara baktığımızda bu değer yüksek olmasının, hollerin geniş, sokağa cephesi ve balkonu olmasından kaynaklandığı düşünülebilir (Tablo 4.16).

Şekil 4.24: D Grubu plan tipi evlerin v.contr analizleri

Kontrol-edilebilirlik değerlerindeki öne çıkan farklılıklardan bir diğeri de 9 numaralı evin mutfağıdır. Bu evdeki mutfak mekanı diğ er evlerden farklı olarak birinci katta ve çok geniş bir alanda konumlamasının yüksek değ erin nedeni olduğu düşünülebilir.

Kontrol-edilebilirlik değerlerindeki öne çıkan farklılıklardan bir diğeri de 9 numaralı evin mutfağıdır. Bu evdeki mutfak mekanı diğ er evlerden farklı olarak birinci katta ve çok geniş bir alanda konumlamasının yüksek değerin nedeni olduğu düşünülebilir. Her dört gruptaki eve baktığımızda kontrol-edilebilirlik açısından en yüksek mekanların salon, mutfak ve hol olduğu görülmektedir. Bu da bize evin en görülebilir yerlerinin bu mekanlar olduğunu göstermektedir.

4.4 Analizlerin genel değ erlendirmesi

Evlerden A grubunu oluşturan 2, 6, 17, 19 ve 20 numaralı evlerde yapılan analizlerde v.i ve a.i değ erlerinde ortak olarak hol en bütünleş ik mekan çıkmıştır. Evlerin tümünün zemin+birinci kattan oluşması bu durumun ise evlerde genel olarak zeytin ve zeytinyağı imalatına büyüklük olarak izin vermediğ inden mekanların konut amaçlı kullanıldığını düşündürmektedir. Evlerden sadece 2 numaralı olanının ayrı bir dükkan girişi vardır. Evlerde salonun, odaların bazılarında ise mutfağın açıldığı hol en hakim konumda, erişilebilirlik açısından da konutun en merkezi yerinde olduğ undan dolayı entegrasyon değ eri yüksek çıkmıştır. Mutfak bölümünün ortalama olarak geç irgenlik analizindeki entegrasyon değ eri, görünürlük analizindeki entegrasyon değ erinden yüksek çıkması mutfağın görsel olarak evin uzak bir yerinde olsa da nisbeten daha fazla erişilebilir konumda olduğ unun göstergesi olabilir.

a.i Hol > Merdiven > Giriş > Mutfak > Oda-1 > Salon > Banyo > Oda-2

v.i Hol > Giriş > Merdiven > Salon > Oda-1 > Mutfak > Banyo > Oda-2

A Grubunda yer alan 2, 6, 17, 19, 20 numaralı evlerin ortalama görünürlük, geç irgenlik analiz değ erlerinin mekanlara göre sıralamasında farklıklar görülmektedir. Evlerin a.i değ erlerinde hol en yüksek değ ere sahipken görünürlük kontrol-edilebilirlik değ erlerinde giriş en yüksek değ erdedir. Bu grup evlerin kontrol-edilebilirlik değ erlerinde salon bölümündeki farklılık dikkat çekicidir, v.contr değ erinin yüksekliğ i açısından ikinci sıradadır. Bunun nedeni evlerin iki katlı olmasından dolayı salonun planda kolay görünebilir bir kısımda yer alması olabilir. Bu tip evlerde v.contr değ erleri Salon, hol, banyo mekanlarında birbirine eşittir. Merdiven mekanı bağlantı açısından kolay erişilebilir yerde bulunmasından dolayı

a.contr değeri yüksektir. Merdivenin yerinin ise tam tersi v.contr değerleri açısından sınırlı bir bölgede olması bu değerin ortalamasının düşük çıkmasına neden olmuş olabilir.

a.contr Hol > Giriş = Merdiven = Mutfak > Banyo > Oda-1 > Salon > Oda-1
v.contr Giriş > Salon = Hol = Banyo > Mutfak > Oda-2 > Oda-1 > Merdiven

Birinci grup evlerdeki analizleri genel olarak değerlendirdiğimizde evlerde v.i ve a.i değerleri paralellik gösterirken kontrol- edilebilirlik ya da hakim olunan alanlar açısından farklılıklar taşıdığı gözlenmektedir. Bu değerlendirmeyi yaparken de mekanların geçirgenlik kontrol-edilebilirlik değerlerinin birbirine çok yakın olduğu gözardı edilmemelidir.

Evlerden B grubunu oluşturan 1, 5, 7, 8, 10 ve 16 numaralı evlere baktığımızda a.i ve v.i ortalama değerleri açısından benzerlik olduğu göze çarpar. Her iki farklı analizde de hol ve merdivenler en yüksek entegrasyona sahip mekanlardır. Mutfak mekanı için iki analiz değeri arasında ufak bir farklılık göze çarpar. Mutfak a.i değeri, v.i değerinden biraz daha yüksektir. Bu durum bize planda mutfağın erişilmesi daha kolay bir bölümde yer aldığını gösterir.

a.i Hol > Merd1 > Merd2 > Mutfak > Giriş > Oda-1 > Oda-2 > Salon > Banyo
v.i Hol > Merd1 > Merd2 > Giriş > Oda-1 > Salon > Mutfak > Oda-1 > Banyo

Bu gruptaki evlerin mekanlarının ortalama v.contr ve v.contr değerleri sıralaması her iki analiz sonucuna göre farklılıklar göstermektedir. Salon v.contr değeri açısından en yüksek mekan olarak ortaya çıkarken a.contr açısından en düşük mekanlar arasında yer almaktadır. Bu gruptaki evler zemin + iki kattan oluştuğu için salon en üst katta ortada yer almaktadır. Katta görsel olarak ortada ve hakim bir bölgede yer alan salon erişilebilirlik açısından evin en üst katındadır. Bu durum geçirgenlik ve grnebilirlik analizleri arasındaki farkı da açıklayabilir. Merdivenler için ise tam tersi söz konusudur; Merdivenlerin görünürlük kontrol-edilebilirlik açısından yanda kalması bu değerin az çıkmasına, erişilebilirlik açısından da girişe ve hole yakın olmasıda geçirgenlik kontrol-edilebilirlik değerinin yüksek çıkmasına neden olmuş olabilir.

a.contr Hol > Giriş > Merd1 > Mutfak > Merd2 > Banyo > Oda-2 > Salon > Oda-1
v. contr Salon > Oda-1 > Oda-2 > Mutfak > Hol > Merd1 > merd2 > Giriş > Banyo

Merdiveni yandan konumlu, çift merdivenli plan tipi evler üzerinden yapılan geçirgenlik ve görünürlük analiz sonuçlarının genel değerlendirmesini yaptığımızda bu grup evlerde de mekanların kontrol-edilebilirlik değerlerinde farklılık entegrasyon değerlerinde ise benzerlik olduğu söylenebilir.

C Gubu evlerde genel olarak hol ve merdiven mekanlarının ortalama görünürlük ve geçirgenlik entegrasyon değerlerinin yüksek olduğunu görmekteyiz. Merdivenin ve merdiven ile bağlantılı holün planda ortada yer alması iki değer entegrasyonunun yüksek çıkmasına neden olmuş olabilir. Analizlerde salon görünürlük değerinde geçirgenlik değerine göre daha yüksektir. Salonun, birinci katta ve hol ile ilişkili olması bu sonucun ortaya çıkmasına neden olmuş olabilir. Giriş mekanının geçirgenlik değeri yüksek iken görünürlük değerinin düşük olması, bu bölümün erişilebilir bir yerde olduğunu ama evin sınırlı sayıdaki bölümünden görülebildiğini işaret eder. Mutfak mekanının analiz bulguları v.i ve a.i değerleri açısından benzerlik taşımaktadır. Erişebilirliğin ve görünürlüğün en düşük değerde olduğu banyo mekanı ise her iki analizde de sıralamada en son sıradadır.

a.i Hol > Salon > Merdiven > Oda-1 > Oda-2 > Mutfak > Giriş > Banyo
v.i Merdiven > Hol > Giriş > Salon > mutfak > Oda-1 > Oda-2 > Banyo

Bu gruptaki evlerin v.contr ve a.contr değerlerine baktığımızda sıralamada farklılıklar görmekteyiz. Evlerin geçirgenlik kontrol- edilebilirlik değerlerindeki mekan sıralamaları benzerlik gösterirken v.contr değerlerinde farklılıklar bulunmaktadır. Giriş holü ortalama geçirgenlik kontrol-edilebilirlik değerleri sonucunda mekan sıralamasında en önde iken görünürlük kontrol-edilebilirlik sıralamasında gerilerde yer almaktadır. Bunun sebebi girişin ortada yer alması nedeni ile kolay erişilebilir olduğu halde diğer mekanlar tarafından az görülür olmasıdır ve giriş bu evlerde hakim olunan mekan konumdadır. Salon ise üst katta merkezi konumda yer almasından dolayı görünürlük kontrol edilebilirlik değeri yüksek iken erişilebilirlik açısından düşük değerdedir. Mutfak mekanının her iki analiz bulguları da paralellik göstermektedir. Banyonun plandaki yeri her iki değerinde düşük çıkmasına neden olmuştur.

a. contr Giriş > Hol > Mutfak > Merdiven > Oda-1 > Oda-2 > Banyo > Salon
v.contr Oda-1 > Salon > Oda-2 > Mutfak > Hol > Giriş > Merdiven > Banyo

Bu gruptaki evler için genel bir değerlendirme yaparsak,diğer gruplar gibi bu gruptaki evlerin entegrasyon değerleri için yapılan her iki analiz bulgularında da paralellik gözlenirken kontrol-edilebilirlik değerlerinde farklıklar öne çıkmıştır.

D Grubu plan tipi evlerin v.i ve a.i değerleri ortalamaları diğer gruplardan farklı olarak paralellik göstermemiştir. Evlerdeki v.i ve a.i analiz bulguları kendi içlerinde tek tek evler açısından benzerlik taşıdığı halde iki analiz arasında farklar bulunmaktadır. Geçirgenlik entegrasyon ortalama değerlerine göre hol en ulaşılabilir mekandır. Görünürlük entegrasyon ortalama değerlerinde ise merdivenler görünürlüğü yüksek mekanlardır. Bu farklılık merdivenlerin hole göre evin planında erişilebilir bir konumda olduğunu gösterir. Evin salon ve mutfak bölümleri v.i ve a.i değerleri açısından benzerlik göstermektedir. Salonun her iki analiz değerlerine göre düşük kalmasının nedeni zemin+iki kattan meydana gelen bu tip evlerde salonun en üst katta yer alması ile ilgili olabilir. Banyo mekanı ise her iki farklı analizde de düşük değerlere sahiptir.

v.i Merd1 > Merd2 > Giriş > Hol > Mutfak > Salon > Oda-1 > Oda-2 > Banyo
a.i Hol > Merd1 > Merd2 > Mutfak > Oda-2 > Giriş > Salon > Oda-1 > Banyo

Bu grup evlerin kontrol-edilebilirlik değerlerinin ortalama değerleri incelendiğinde mekanlar arasında farklılıklar görülür. Mekanlardan bu farkın en bariz olduğu bölüm salondur. Salon geçirgenlik ortalama kontrol-edilebilirlik değerleri açısından düşük değerdeyken, ortalama v.contr değerleri açısından yüksek değerdedir. Salonun en üst katta yer alması erişilebilirlik açısından bu değer düşük çıkmasına neden olmuştur. Evlerdeki v.contr değeri ise salonun merkezi holle olan ilişkisinden yüksek çıkmış olabilir. Mutfak mekanının planda erişilebilirliğinin kolay olması bu bölümün sıralamada ikinci olmasına neden olmuştur. Banyo mekanı erişilebilirlik değeri açısından diğer evlere oranla yüksek değerdedir. Bu da banyonun diğer evlere göre daha büyük alana yayılmış bu grupta erişilmesi kolay bir yerde planlandığını gösterir.

v. contr Salon > Oda-1 > Hol > Mutfak > Oda-2 > Giriş > Merd1 > Merd2 > Banyo
a.contr Hol > Mutfak > Giriş > Merd1 > Banyo > Oda-1 > Merd2 > Salon > Oda-2

Genel olarak bu grup evlerde iki farklı analiz grubunda da entegrasyon ve kontrol-edilebilirlik değerleri farklılık göstermiştir. Bu gruptaki evlerin diğer gruptaki evlere kıyasla daha çok mekana sahip olması ve evlerin büyüklüğü değerlerin farklı çıkmasına neden olmuş olabilir. Evlerdeki diğer dikkat çekici bir husus ise farklı analiz bulgularına rağmen evlerdeki mekanların değerlerinin grup içinde birbirleri ile paralellik göstermesidir.

5. AYVALIK KONUTLARINDA SOSYAL VE MEKANSAL ETKİLEŞİM

XIX. ve XX. YY' da inşa edilmiş Ayvalık konutlarından seçilen ve incelenen 20 adet ev üzerinde formal, görünürlük ve geçirgenlik analizleri yapılmıştır. Araştırma konusu olan evler bu analizlerin sonucunda 4 gruba ayrılmıştır. Yapılan analizlerde geçirgenlik ve kontrol edilebilirlik analizleri depthmap yazılımı kullanılarak yapılmış, tüm evler için bu analizlerle ilgili veriler elde edilmiştir. Bu verilerin ışığında sosyal yaşamın mekansal oluşumdaki etkisi irdelenmiş ve işlevsel mekanlar bazıda değerlendirilme yapılmıştır: Zemin kat ve Giriş, Merdiven, Hol, Salon, Mutfak ve Banyo.

Zemin Kat ve Giriş

Evlerin zemin katlarındaki mekanlar dört grup için farklılıklar gösterse de, zemin kat ve giriş ile ilişkili temel fark tek merdivenli ve çift merdivenli evler olmak üzere iki farklı grupta irdelenebilir. Evlerden tek girişli ve tek merdivenli olanların zemin katında çoğunlukla konuta ait mekanlar yer alırken, çift girişli ve çift merdivenli olanlarında imalathane ve dükkan yer almaktadır. Tek girişli tek merdivenli evlerin planlarına baktığımızda zemin katta mutfak, depo alanı ve banyo yer aldığı ve bu mekanların entegrasyon değerinin yüksek çıktığı gözlenmiştir (Şekil 5.1). Bütünleşik bir yapı sergileyen bu konutların zemin katlarındaki mekanların evsel yaşamın bir parçası olarak evde yaşayan kullanıcılara ait olduğu söylenebilir.

Şekil 5.1: A Grubu plan tipi evlerin plan, görünüş, v.i analizi

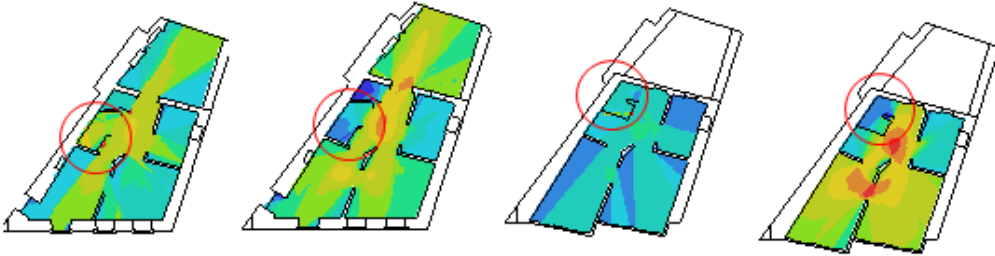
Şekil 5.2: Çift merdivenli ve çift girişli evlerin plan, ön cephe ve v.i analizi

Zemin katın imalathane ve dükkan olarak da kullanıldığı çift girişli çift merdivenli evlerde, zemin katın entegrasyon değeri düşüktür (Şekil 5.2). Bu evlerde dışarıya açılan kapıların sayısının birden fazla olması bu evlerin dışa dönük bir yapı sergilemekte olduğuna da işaret eder. Bir diğer deyişle, zemin kattaki dükkan ve imalethanenin varlığı, bu katta dışarıdan gelen müşterilerle ilişki kurulduğuna ve bu nedenle konutun dışarıya açık bir yapıda olduğuna işaret etmektedir.

Giriş mekanının entegrasyon değerlerine baktığımızda, tek merdivenli ve tek girişli evlerde yüksek, çift merdivenli çift girişli evlerde ise düşük değere sahip olduğunu görmekteyiz. Bu nedenle dükkanı olmayan tek merdivenli tek girişli evlerde giriş mekanının dışarıya açık bir yapı sergileyen çift merdivenli çift girişli evlerden daha bütünleşik bir yapıya sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Merdivenler

İncelenen evlerdeki merdivenlerin geçirgenlik ve görünürlük analizlerindeki farklılık entegrasyon ve kontrol edilebilirlik değerlerindedir. Merdivenlerin çift ya da tek olması bu farklılığı etkilemez.

Şekil 5.3: Giriş ile bağlantılı 8 numaralı eve ait merdivenin analizlerinde v.i ve v.contr değerlerinin farkı

Şekil 5.4: Hol ile bağlantılı 8 numaralı evin ikinci merdiveninin v.i ve v.contr değerlerinin farkı

Evin giriş holü ile bağlantılı merdivenin görünürlük ve geçirgenlik entegrasyon (v.i) değeri, kontrol edilebilirlik (v.contr) değerinden yüksektir. Bu durum hol ile bağlantılı diğer merdiveni de kapsar (Şekil 5.3 ve 5.4).

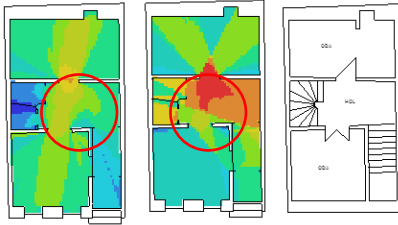
Merdivenin tek olduğu evlerde de bu mekanın entegrasyon değerleri kontrol edilebilirlik değerlerinden yüksektir. Bu durum merdivenin görünürlük açısından merkezi konumda iken kontrol edilebilirlik açısından zayıf konumdadır. Bunun nedeninin merdivenlerin evlerin planında sokak cephesine göre iç kısımlarda yer

almasıdır ki böylece katlarda diğer mekanların ön cepheden maksimum yararlanması sağlanmıştır.

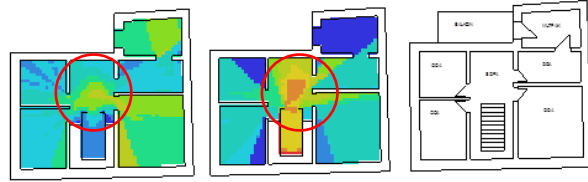
Merdivenin bu yapısı evin ziyaretçilerinin konutu kullananların tanıdığı kişilerden olduğunu ya da bu tip evlerde kapıya gelenin pencereden kontrol edilerek içeri alındığını işaret eder. Çift merdiven ve çift girişi olan evlerde de dükkan ve evin giriş arasında bir bağlantı varsa bunun kontrollü olduğunu göstermektedir.

Hol

Evlerdeki görünürlük ve geçirgenlik analizlerinde görünürlük ve kontrol edilebilirlik değerleri açısından hol, genel olarak ortalama değer olarak en yüksek mekandır. Hol, giriş merdiveni yandan konumlu çift merdivenli ve giriş merdiveni yandan konumlu tek merdivenli plan tipinde iki analiz tipinde de görünürlük ve kontrol edilebilirlik değerleri birbirine paraleldir. Bunun nedeni zemin+iki katlı evlerde de birinci kattaki holün analiz değerlerinin kabulüdür, ikinci kat holü hesaplamalara katılmamıştır. Holün analizlerindeki en önemli farklılık v.contr değerlerindedir, hollerdeki şekil değişikliği bu durumu etkilemez.

Şekil 5.5: Yandan konumlu çift merdivenli evlerden 5 numaralı evin holünün v.i ve v.contr değerleri arasındaki fark

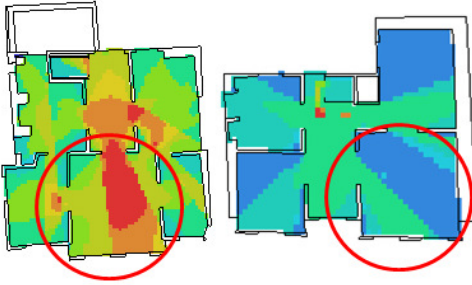
Şekil 5.6 : Ortadan konumlu tek merdivenli evlerde 12 numaralı evin holünün v.i ve v.contr değerleri arasındaki fark

Hol mekanının görünürlük kontrol edilebilirlik değerleri, entegrasyon değerlerinden düşüktür (Şekil 5.5 ve 5.6). Evlerdeki hollerin mekanları birleştirici bir yapısı vardır, birinci kattaki mekan sayılarındaki farklılık holün geçirgenlik ve görünürlük entegrasyon değerlerini etkilemez. Konuttaki ev halkının ve ziyaretçilerin kullanımı açısından en merkezi konumda olan mekanı holdür.

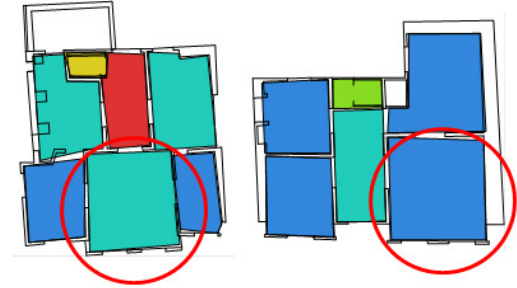
Salon

İncelenen Ayvalık evlerinin görünürlük ve geçirgenlik analizlerinde salon, entegrasyon değerleri açısından evlerin merdiven sayılarına göre değişim gösterir. Çift merdivenli plan tiplerinde iki analiz türünde de entegrasyon değerleri salon mekanı için, tek merdivenli plan tiplerine göre düşüktür (Şekil 5.7 ve 5.8). Salon zemin+bir katlı evlerde birinci katta yer alırken, zemin+iki katlı evlerde ikinci katta yer almıştır.

Salonun evin diğer bölümlerinden uzak kalması iki katlı evlerde salonun görsel olarak algılanmasını zorlaştırır. Evlerin daha büyük olduğu iki merdivenli plan tiplerinde oda sayıları da diğer evlerde göre fazladır ve evin sahiplerinin de daha zengin olduğu düşünülmüştür. Bu nedenle salonun evin en manzaralı yeri olan en üst kata konması ve eve gelen misafirlerin bu katta ağırlanması düşünülmüştür. Eve dönük bir yaşam süren kadının günlük yaşamda orta katı kullanıp misafir katı olarak ta en üst katı seçtiği düşünülmüştür. Bu durum evlerin analiz sonuçları ile de örtüşmektedir.

Şekil 5.7 : Tek merdivenli 3 numaralı ev ile çift merdivenli 9 numaralı evin salonlarının v.i analizlerinin karşılaştırılması

Şekil 5.8 : Tek merdivenli 3 numaralı ev ile çift merdivenli 9 numaralı evin salonlarının a.i analizlerinin karşılaştırılması

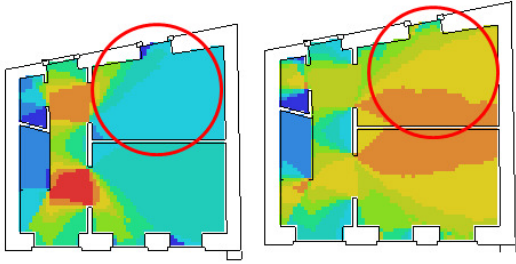
Tek merdivenli diğer gruba göre daha küçük evlerde ise günlük yaşam ve misafir ağırlama birinci katta geçtiğinden dolayı tip evlerde salon, ev ile daha bütünleşik bir yapı sergiler ve görsel olarak erişilebilirlik değeri daha yüksektir.

Salonun kontrol edilebilirlik değerleri ise entegrasyon değerlerinden farklılık gösterir. Tek merdivenli ve çift merdivenli evlerde salonun planda en merkezi ve en geniş mekana konulması, kapıların diğer mekanlara göre geniş ve yan oda ile

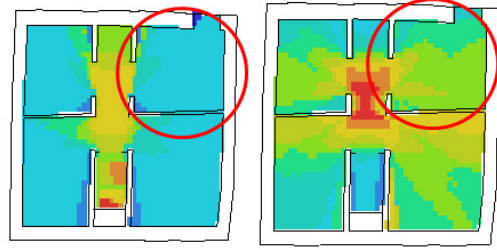
bağlantısının v.contr değerinin yüksek çıkmasına neden olmuştur. Salonun bu durumu, evlerde gerektiğinde yan odalar ile genişleterek evlerde kalabalık toplantıların yapıldığına işaret olabilir. Salonun, merdiven ve buna bağlı holle ilişkisi merdivenlerin cephede daha geniş bir yer açmak için planda evin iç kısımlarında düşünülmesi nedeni ile erişilebilirlik açısından kontrolünü düşürür. Bu da a.contr değerlerinin düşük çıkmasını açıklayabilir.

Mutfak

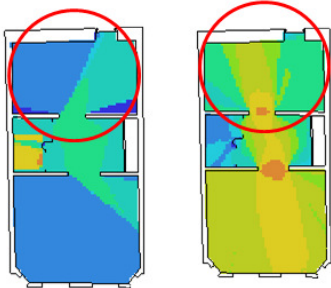
Araştırma kapsamında incelenen Ayvalık evlerinin mutfak mekanları zemin+ bir katlı evlerde zemin katta, zemin+iki katlı evlerde ise genellikle birinci kattadır. Evlerden zemin+iki katlı evler daha büyük olduğu için zemin katlarında imalathane ve buna bağlı ikinci bir mutfak yer almıştır. Analizlerde ise konuta ait kabul edilen birinci kattaki mutfaktır. Bütün gruptaki evlerin mutfaklarına baktığımızda entegrasyon değerlerinin düşük, kontrol edilebilirlik değerlerinin daha yüksek olduğunu görebiliriz (Şekil 5.8, 5.9, 5.10,5.11).

Şekil 5.9: Birinci grup evlerden mutfak mekanının v.i ve v.contr analiz karşılaştırması

Şekil 5.10: Üçüncü grup evlerden mutfak mekanının v.i ve v.contr analiz karşılaştırması

Şekil 5.11: İkinci grup evlerden mutfak mekanının v.i ve v.contr analiz karşılaştırması

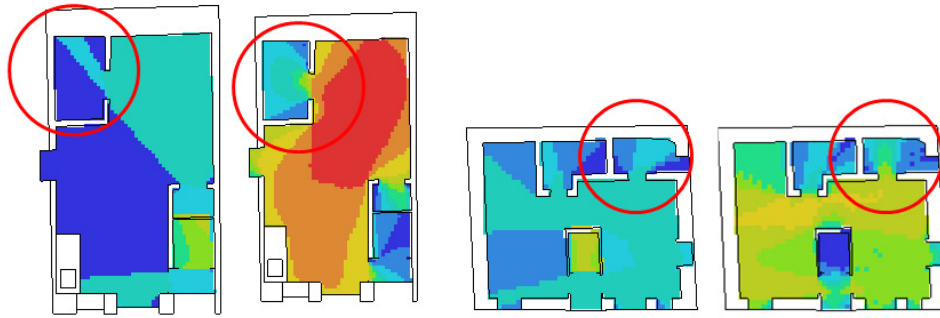
Şekil 5.12: Dördüncü grup evlerden mutfak mekanının v.i ve v.contr analiz karşılaştırması

Entegrasyon değerinin dūřuk olması mutfak mekanının evlerde ayrışık bir yapı sergilediğini gōsterir. Mutfak gōrsel açıdan evlerin mahrem bōlgesindedir, giriş kapısı ya da hol den gōrsel olarak uzaktır. Evin hanımının mutfağın kullanıcısı olarak dūřünülürse kadının mahremiyeti mutfağın yerinin dūzenlenmesinde ön plana çıkmıştır.

İncelenen tūm evlerin mutfaklarının genel olarak kontrol edilebilirlik deęerleri gōrūnūrlük deęerlerine gōre yūksektir ki bu da mutfaęın eriřilmesinin, hakim olunan mekan olmasının bir sonucudur.

Banyo

İncelenen evlerde banyo mekanları evlerin genellikle zemin katına yer almaktadır. Yapılan geçirgenlik ve gōrūnūrlük analizlerinin sonuçlarına gōre banyo entegrasyon olarak en dūřuk deęeri tařır. Banyonun planda evin n cephesinden en geride ve kuytu bōlūme konulması, evlerin dięer mekanları ile gōrsel iliřkiyi azaltmıř, baęlantıları da minuma indirmiřtir. Konut halkı banyoyu evin en az noktasından gōrūlecek řekilde yerleřtirmiřtir. Banyonun mahremiyeti bu řekilde saęlanmıřtır (řekil 5.13).

şekil 5.13: Evlerdeki banyo mekanlarının iki farklı ev planındaki v.i ve v.contr analiz değerlerinin karşılaştırması

Banyo mekanının kontrol edilebilirlik değerlerine baktığımızda entegrasyon değerlerinden biraz daha yūksekteyiz. Bu da bize banyonun kontrol edilebilir olduğunun gōstergesidir.

6. SONUÇ

Tarihi kent dokusu ile kendine has bir yerleşim olan Ayvalık, XIX. ve XX. YY a ait konut potansiyeli açısından da zengin bir ilçemizdir. Geçmiş dönemlere ait sosyal ve kültürel izleri taşıyan konut, kültürel yapı ile de yakın bir ilişki içerisinde. Yaşam döngüsü içinde günlük yaşamı en iyi yansıtan mekanlardan biri olan evler, bize şekillendikleri döneme ait ip uçları verirler.

Son dönemlerde konut ve kültür arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmalara, evlerin şekillenmesinin altında yatan sosyal nedenleri formal bir yaklaşımla inceleyen çalışmalar eklenmiştir. Bu çalışmada kullanılan Mekan Dizimi yöntemi formal yaklaşımlardan biridir. Çalışmada seçilen evler, bu yöntemin yazılımlarından biri olan depthmap ile analiz edilmiştir. Bu çalışmalardan olan Özçanak'ın Ayvalık ile ilgili tezinde konutlar turizm açısından incelenmiş , konutların ortalama derinlik değerleri açısından değerlendirilmiş olup tipolojik bir gruplamaya gidilmemiştir. Entegrasyon ve kontrol-edilebilirlik değerlerinin hesaplanmadığı bu çalışma da, konutlar turizm amaçlı incelenmiş ve yorumlanmıştır.

XIX. ve XX. YY a ait kaynakları incelediğimizde Ayvalık nüfusunun çoğunluğunu Rumların oluşturduğunu görmekteyiz. Rum halkı yaşadıkları evleri oluştururken kültürlerini ve yaşam tarzlarını yaşadıkları mekanlara katarak kendilerine has bir konut dokusu oluşturmuşlardır. O dönemki ticaret hacmi oldukça gelişmiş olan Ayvalık ilçesinin en önemli geçim kaynağı zeytin ve zeytinyağı ürünleridir. Evlerin çoğunluğunun dükkan ve imalathane ile beraber planlanması, ekonomik yapının konutsal mekanının oluşumundaki rolünü gösterir. Evlerin önemli bir kısmında bulunan dükkan ve buna bağlı imalathaneler zemin katta yer alır, konut için ayrılan mekanlar evlerin üst katlarındadır.

Bu araştırma evlerin konuta ait mekanları üzerinde yapılmıştır. Çalışma, XIX. ve XX. YY a ait seçilen 20 adet ev üzerinde yapılan analizlerin sonuçlarını o döneme ait sosyal yaşam ile ilişkilendirerek konutların oluşumunun altında yatan kültürel nedenlerin bulunmasını kapsar. Evlerin depthmap yazılımı sonucu elde edilen bulgular ve evlerin formal analizleri çerçevesinde 4 gruba ayrılmıştır. Bunlar, girişi yandan konumlu tek merdivenli plan tipi, girişi yandan konumlu çift merdivenli plan tipi, girişi ortadan konumlu tek merdivenli plan tipi, girişi ortadan konumlu çift

merdivenli plan tipidir. Her grup için evlerin geçirgenlik ve görünürlük analiz değerleri arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ortaya konularak konuta ait mekanların birbirleri ile ilişkileri, evin planındaki düzenleri irdelenmiştir.

İncelenen konutların ayrılan 4 farklı gruba göre yapılan geçirgenlik analizlerine göre entegrasyon değerlerinde benzerlikler görülmüştür. Bu değerlere göre yapılan mekan diziminde hol ve merdiven ilk sıralarda yer almıştır. Hol ve merdivenin bu bağlamda erişilebilirlik ve diğer mekanlar ile ilişki açısından en merkezi konumda olduğunu söyleyebiliriz (Tablo 6.1). Evlerin a.i değerlerine göre

Tablo 6.1: Tüm gruplara göre evlerin a.i değerlerine göre mekan dizimleri

	Evlerin a.i değerlerine göre sıralaması
A	Hol > Merdiven > Giriş > Mutfak > Oda-1 > Salon > Banyo > Oda-2
B	Hol > Merd1 > Merd2 > Mutfak > Giriş > Oda-1 > Oda-2 > Salon > Banyo
C	Merdiven > Hol > Giriş > Salon > mutfak > Oda-1 > Oda-2 > Banyo
D	Hol > Merd1 > Merd2 > Mutfak > Oda-2 > Giriş > Salon > Oda-1 > Banyo

son sırada yer alan mekan banyodur, erişilebilirlik ve diğer mekanlar ile ilişkisi zayıf olan bu mekan merkezi konumdan uzaktır (Tablo 6.1).

Analiz edilen evlerin gruplara göre a.contr değerlerine baktığımızda mekan diziminde hol en ön sırada yer alan mekan olmuştur, bu da bize hol mekanının diğer mekanlara göre en hakim olunan mekan olduğunu göstermektedir (Tablo 6.2). Gruplardaki evlerin a.contr değerlerine göre yapılan mekan diziminde oda ve salonun

Tablo 6.2: Tüm gruplara göre evlerin a.contr değerlerine göre mekan dizimleri

	Evlerin a.contr değerlerine göre sıralaması
A	Hol > Giriş = Merdiven = Mutfak > Banyo > Oda-1 > Salon > Oda-1
B	Hol > Giriş > Merd1 > Mutfak > Merd2 > Banyo > Oda-2 > Salon > Oda-1
C	Giriş > Hol > Mutfak > Merdiven > Oda-1 > Oda-2 > Banyo > Salon
D	Hol > Mutfak > Giriş > Merd1 > Banyo > Oda-1 > Merd2 > Salon > Oda-2

en düşük değere sahip olması mekan dizimi sıralamasında bu mekanların son sıralarda yer almasına neden olmuştur. Evlerdeki a.contr değerleri açısından en kontrolsüz mekan salon ve odadır (Tablo 6.2).

İncelenen Ayvalık evlerinin gruplara göre yapılan görünürlük analiz değerlerine göre yapılan mekan dizimindeki sıralamada farklılıklar görülmektedir. Bu analizde v.i değerlerine göre D grubu evler hariç diğer tüm gruplarda hol mekanı en yüksek değerde olup, dizimde en ön sırada gelen mekandır. Bu duruma göre A, B ve C grubu evlerde görsel olarak holün en merkezi konumda olduğunu, D grubunda ise giriş ile bağlantılı merd1 in en merkezi konumda olduğunu söyleyebiliriz (Tablo 6.3). Yapılan analizlerde v.i değerlerine göre merkezilikten en uzak mekan banyodur,

Tablo 6.3: Tüm gruplara göre evlerin v.i değerlerine göre mekan dizimleri

	Evlerin v.i değerlerine göre sıralaması
A	Hol > Giriş > Merdiven > Salon > Oda-1 > Mutfak > Banyo > Oda-2
B	Hol > Merd1 > Merd2 > Giriş > Oda-1 > Salon > Mutfak > Oda-1 > Banyo
C	Hol > Salon > Merdiven > Oda-1 > Oda-2 > Mutfak > Giriş > Banyo
D	Merd1 > Merd2 > Giriş > Hol > Mutfak > Salon > Oda-1 > Oda-2 > Banyo

dolayısı ile de mekan dizimi sıralamasında en sonda yer almıştır (Tablo 6.3).

Analizlerde gruplara ayrılan evlerin görünürlük analiz sonuçlarına göre yapılan değerlendirmeye de kontrol-edilebilirlik değeri açısından mekan dizimlerinde farklılıklar görülmektedir. B ve D grubu evlerde salon v.contr değerleri açısından yapılan mekan dizimi sıralamasında en önde gelmiştir. B ve D grubu evlerde görsel olarak en hakim olunan mekan salondur. A grubu evlerde ise girişin C grubu evlerde ise oda mekanının görsel açıdan en hakim olunan bölüm olduğunu görmekteyiz (Tablo 6.4). Evlerdeki a.contr değerlerine göre mekan diziminde en sonda yer alan mekan banyodur bu duruma göre bu bölümün gruplardaki evlerde en kontrolsüz mekan olduğunu söyleyebiliriz (Tablo 6.4).

Analizler çerçevesinde 4 grup eve göre oluşturulan mekan dizimi tablolarına göre görünürlük ve geçirgenlik analiz değerleri açısından genel olarak holün en yüksek değerleri aldığı görülmüştür, hol en bütünleşik mekandır. Bu analizlerde

mekan dizimi sıralamasında genel olarak en sonda yer alan banyo ise konutlarda en ayrışik mekan olarak değerdendirilmiştir.

Tablo 6.4: Tüm gruplara göre evlerin v.contr değerdelerine göre mekan dizimleri

	Evlerin v.contr değerdelerine göre sıralaması
A	Giriş > Hol = Salon = Banyo > Mutfak > Oda-2 > Oda-1 > Merdiven
B	Salon > Oda-1 > Oda-2 > Mutfak > Hol > Merd1 > merd2 > Giriş > Banyo
C	Oda-1> Salon > Oda-2 > Mutfak > Hol > Giriş > Merdiven > Banyo
D	Salon > Oda-1 > Hol > Mutfak > Oda-2 > Giriş > Merd1 > Merd2 > Banyo

Analizlerin sonuçlarına göre elde edilen değerdeler çerçevesinde yapılan mekanların dizimini Ayvalık' taki sosyal yaşama dair bilgiler ile yorumlarsak: XIX. ve XX. YY ait incelen Ayvalık evlerinde hol, ev ile ilgili en bütünleşik, başka bir deyişle en merkezi konumdaki mekandır. Evlerin kendi grupları içinde görünürlük ve geçirgenlik analiz değerdelerinin bir bütünlük taşıdığı görülmüştür. Tek merdivenli plan tipleri daha küçük evlerdir, zemin+ bir kattan oluşur ve konut amaçlı kullanılmıştır. Çift merdivenli evler ise daha büyüktür, zemin+iki kattan oluşmuştur zemin kat dükkan ve imalathaneye ayrılmıştır. İncelen Ayvalık konutlarında zemin katta dükkan olan evlerde konut ile bağlantılı girişin kontrollü olduğu ve bunun kapı ile sağlandığı görülmüştür. evlerde kadının en çok kullandığı mekan olan mutfağın görünürlük açısından düşük değerde olması kadının mahremiyetini simgeler. Salonların, çift merdivenli plan tipine sahip evlerde yan oda ya da odalarla kapı aracılığı ile bir bütünlük sağlaması bu mekanların kalabalık sosyal aktivitelere ev sahipliği yapmış olduğunun göstergesi olabilir. Analiz sonuçlarında evlerdeki banyoların plan görünürlüğü en düşük bölümlere konulması bu mekanın mahremiyetinin önemini göstermektedir.

Tarihi kaynaklardan ve önceki araştırmalardan elde edilen sosyal yaşama ait sınırlı sayıdaki veriler ile evin mekanlarının plan içindeki organizasyonundan elde edilen bulgular birleştirilerek giriş, merdiven, hol, salon, mutfak ve banyo bölümleri ile ilgili yorumlar getirilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular yardımı ile yorumlanan mekanlar Rum toplumunun yaşantısı ve kadına bakışı ile ilişkilendirilebilir. Rum toplumunda da kadının mahremiyeti türk toplumunda da

olduğu gibi ön plandadır. Evlerde komşuluk ilişkileri ve sosyal aktiviteler yapılmıştır. Evlerin büyüklüğü ve ticaret arasında da bir ilişki vardır. Türk evinden farklı olarak Ayvalık evlerinde zemin katlar dükkan ve imalathaneye ayrılmıştır.

Bu çalışma ile, mekan dizimi yöntemi kullanılarak XIX. ve XX. YY Ayvalık evlerine farklı açıdan bakılmış, son dönemlerde bu metod ile yapılan araştırmalarla oluşturulan mozaığın bir parçası olması ve gelecekte yapılacak bu tür çalışmalara bir ışık tutması hedeflenmiştir.

7. KAYNAKLAR

Acun, S., (2007). Chemical characterization of Ayvalık monocultivar olive oils. Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Gıda Mühendisliği Anabilimdalı*, İstanbul.

Aka, D. (1944). *Ayvalık İktisadi Coğrafyası*., İstanbul: Ülkü Matbaası.

Akgün, A., (2007). Ayvalık ve yakın çevresinin erozyon ve heyelan duyarlılığının coğrafi bilgi sistemleri tabanlı incelenmesi. Doktora Tezi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Jeoloji Mühendisliği Anabilimdalı*, İzmir.

Akın, B. (2007). Ayvalık Evleri. Yüksek Lisans Tezi, *Çanakkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı*, Çanakkale.

Akın, B. (2008). *Kentli Ayvalık*., İstanbul: Graphis Matbaası

Arıkan, Z. (1988). *1821 Ayvalık isyanı*., Ankara: Belleten.

Aşık, N., (1996). Ayvalık yöresindeki turizm işletmelerinin işletmecilik sorunları: Anket uygulaması. Yüksek Lisans Tezi, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilimdalı*, Balıkesir.

Atak, Ö. (2009). Mekansal Dizim ve Görünür Alan Bağlamında Geleneksel Kayseri Evleri. Yüksek lisans Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı*, İstanbul.

Aykır, D., (2005). Ayvalık Adaları Tabiat Parkı`nda doğal ortam-insan ilişkileri. Yüksek Lisans Tezi, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilimdalı Fiziki Coğrafya Bilimdalı*, Balıkesir.

Aytemur, N., (2011). Neo-liberal transformation of agriculture in Turkey? A case study with olive producers in Ayvalık. Yüksek Lisans Tezi, *Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilimdalı*, İstanbul.

Bayraktar, B. (1993). Osmanlı İmparatorluğu' nun Başkalaşım Sürecinde Ayvalık Şehri. Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı: 84, s.91-119. İstanbul: Etam A.Ş. MatbaaTesisleri.

Bayraktar, B. (2002). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Ayvalık Tarihi.*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.

Cantimur, B., B., (2011). Tarihi kentlerin canlandırılmasına yönelik Yönetim stratejileri: Balıkesir- Ayvalık örneği, Doktora Tezi, *Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı*, İstanbul.

Çil, E., (2006). Bir Kent Okuma Aracı Olarak Mekan Dizim Analizinin Kuramsal ve Yöntemsel Tartışması, *Magaron YTÜ Mim. Fak. e-Dergisi*, Cilt 1/4.

Çelebi, A., (2011). Otel işletmelerindeki şikâyet yönetimi uygulamalarının müşterilerin hizmet beklentileri ve sonuçları üzerindeki etkileri: Ayvalık ilçesi Sarımsaklı beldesindeki otel işletmelerinde bir uygulama. Yüksek Lisans Tezi, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı*, Kırıkkale.

Doğan, A., (2006). Kentsel doku, geleneksel yerel ve kültürel özelliklerin turizm mekanına ve türüne etkileri Ayvalık örneği. *Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı*, İstanbul.

Dursun, Ö., (2010). Yapraktan kalsiyum ve bor uygulamaların Ayvalık yağlık zeytin çeşidinde meyve gelişmesi ve kalitesi üzerindeki etkileri. Yüksek Lisans Tezi, *Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı*, İzmir.

Eren, D. (2012). Öyle Bir Zaman Geçer Ki. (2.02.2013), <http://kentseltransformasyon.blogspot.com/>.

Erim, H. (1948). Ayvalık Tarihi. Ankara: Güney Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.O.

Gönül, B., Y. (2004). Batı Anadolu'daki Kültürel Çeşitliliğin Geleneksel Konut Mimarisindeki Değişime Yansıması: 19. ve 20. Yüzyıllarda Ayvalık. Doktora Tezi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık, Restorasyon Anabilim Dalı*, İzmir.

Güçhan, N., Ş. (2008). Tracing The Memoir Of Dr. Şerafeddin Mağmumi For The Urban Memory Of Ayvalık, *METU JFA*, Cilt No: 25/1, 53-80.

Güney, Y., İ. (2005). Appropriated a la franga Examination of Turkish Modernization Through the Lens of Domestic Culture. Doctoral Program in Architecture, *University of Michigan, TCAUP, USA*

Güney, Y., İ. (2007). Analyzing Visibility Structures İn Turkish Domestic Spaces, *Proceeding 6th, İnternational Space Syntax Symposium, İstanbul.*

Hillier, B., Hanson, J. (2011). *The Social Logic Of Space*, Cambridge: Cambridge University.

İlyasoğlu, H., (2009). Ayvalık ve Memecik zeytinyağlarının coğrafi işaretleme amacıyla karakterizasyonu. Doktora Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Gıda Mühendisliği Anabilim Dalı*, İstanbul.

İpek, G., G. (2003). Ayvalık Tarihi Kent Merkezindeki Kiliselerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık, Restorasyon Anabilim Dalı*, İzmir.

İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi. (1964). *Ayvalık' ta Şehircilik Araştırmaları.*, İstanbul: İ.T.Ü. Matbaası.

Kılıç, M., (2012). Ayvalık Tuzlası bitkileri ve toprağında ağır metal düzeylerinin belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, *Celal Bayar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji anabilim dalı Botanik Bilim dalı*, Manisa

Kırşan, Ç., Çağdaş, G. (2004). Kıbrıs Evleri. , *Etnik Kimlik ve Evsel Mekân, Konut Değerlendirme Sempozyumu*, İ.T.Ü., Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, İstanbul.

Kubat, A., S., Güney, İ., Y., Özer, Ö., Başer, B., (2007). Space Syntax, *Yapı Dergisi*, 307, 50-56

Niğdelioğlu, A. (2000). Ayvalık Tarihi Çevre Dokusu İçerisindeki Manastırların İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık, Restorasyon Anabilim Dalı*, İzmir.

Özbay, S., (2008). Doğa Koruma Alanlarında Planlama Çalışmaları ve Ayvalık Adaları Tabiat parkı Planlama Önerisi. Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı*, İstanbul

Özçanak, Y. (2009). Ayvalık Konutlarının Mekan Dizimi Yöntemiyl Analizi ve Turizm amaçlı Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, *Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Bina Araştırma ve Planlama Programı*, İstanbul.

Özmürüt, Y., (2008). Küçükköy (Ayvalık) Ovası'nın hidrojeolojisi ve deniz suyu girişimi. Yüksek Lisans Tezi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Uygulamalı Jeoloji Anabilim Dalı*, İzmir.

Ralli, A., (2004). The Greeks of Aivali and Moschonisi, (15.09.2012), <http://www.mikrasia.lit.upatras.gr/>.

Saban, D., (2010). Ayvalık'ta camiye dönüştürülmüş üç 19. yüzyıl kilisesi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat tarihi Anabilim Dalı*, Ankara.

Südaş, İ., (2012). Avrupa ülkelerinden Türkiye'nin batı kıyılarına yönelik göçler: Marmaris, Kuşadası ve Ayvalık ilçelerinde karşılaştırmalı bir araştırma. Doktora Tezi, *Ege üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı Beşeri ve İktisadi Coğrafya Bilim Dalı*, İzmir.

Şerifaki, K., (2005). Conservation problems of historic wall paintings of Taxiarchis Church in Cunda; Ayvalık . Yüksek Lisans Tezi, *İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü*, İzmir.

Terzi, E., (2007). The 19th century olive oil industry in Ayvalık and its impact on the settlement pattern. Yüksek Lisans Tezi, *Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yerleşim Arkeolojisi Anabilim Dalı*, Ankara.

Tezsezer, Ş., (2010). Ayvalık Sarımsaklı kumsalı deniz suyu ve kum örneklerinde K-40 radyoizotopunu tayini. *Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Enerji Enstitüsü Enerji Bilim ve Teknoloji Anabilim Dalı*, İstanbul.

Toker, C., (2009). Ayvalık zeytin çeşidinde Kuzey Ege agroekolojik şartlarında meyve kalitesi ve aroma bileşenlerinin belirlenmesi üzerine araştırmalar. Doktora Tezi, *Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı*, İzmir.

Uztuğ, E., (2006). Ayvalık merkezi kentsel sit alanında tarihi çevre korumaya yönelik bir araştırma ve sıhhileştirme önerisi. Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı*, İstanbul.

Uçar, H., Güney, İ., Y., (2007). Ayvalık Ve Alibey Adası Ondokuzuncu Yüzyıl Ahşap Rum ortodoks Kiliseleri. *Balıkesir Üniversitesi Bilimsel araştırma Projeleri Birimi*, Balıkesir.

Yaşar, İ., (1996). İç turizmin geliştirilmesine yönelik Ayvalık yöresinde bir uygulama, Yüksek Lisans Tezi, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı*, Balıkesir.

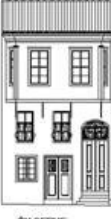

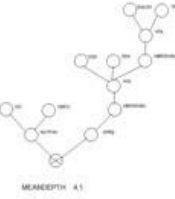

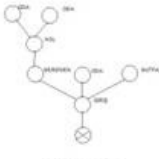
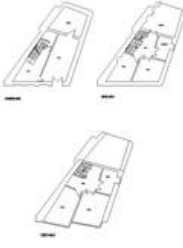

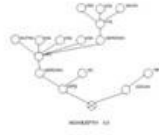

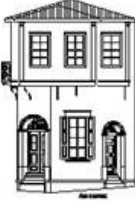

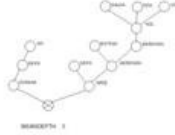
Yorulmaz, A. (1998). *Ayvalık'ı Gezerken.*, Ayvalık: Ceylan Kitabevi.

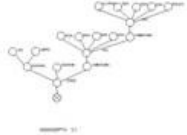

EKLER

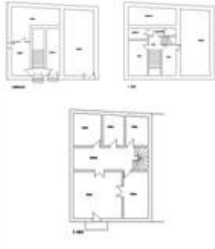
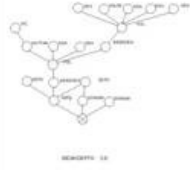
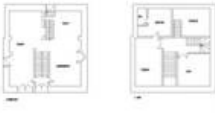

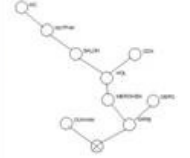
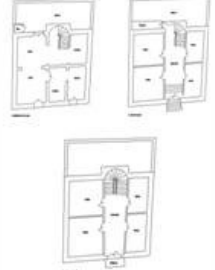

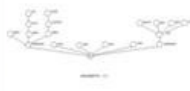
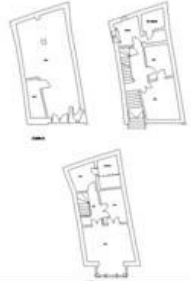

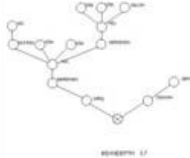
8. EKLER

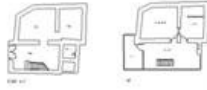

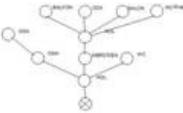
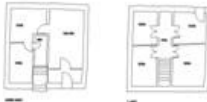

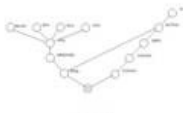

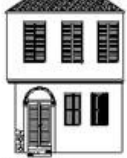
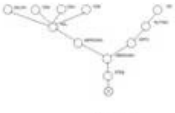

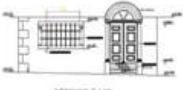

EK - A : İncelenen Ayvalık evlerinin plan, görünüş, fotoğraf ve J Graph analizleri

No	PLAN	GÖRÜNÜŞ	FOTOĞRAF	J GRAPH
1				
2				
3				
4				

No	PLAN	GÖRÜNÜŞ	FOTOĞRAF	J GRAPH
5		 ÖN CEPHE		 MEANDEPTH 41
6		 ÖN CEPHE		 MEANDEPTH 27
7		 ÖN CEPHE		 MEANDEPTH 33
8		 ÖN CEPHE		 MEANDEPTH 3

No	PLAN	GÖRÜNÜŞ	FOTOĞRAF	J GRAPH
9				
10				
11				
12				

No	PLAN	GÖRÜNÜŞ	FOTOĞRAF	J GRAPH
13				 MEMORITH 13
14				 MEMORITH 14
15				 MEMORITH 15
16				 MEMORITH 16

No	PLAN	GÖRÜNÜŞ	FOTOĞRAF	J GRAPH
17		 1:500000		 MEANDEPTH 2.3
18		 0:500000		 MEANDEPTH 1.4
19		 0:500000		 MEANDEPTH 1.4
20		 0:500000		 MEANDEPTH 1.4